

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

H

2

FREDERIKSBORG HØJSKOLES

AARSSKRIFT 1929

Jul.

Med varm hilsen ønsker alle en god

Ders. Aarsdag

Aama og Fredrikke Bechmann.

FREDERIKSBORG HØJSKOLES
AARSSKRIFT

FREDERIKSBORG HØJSKOLES

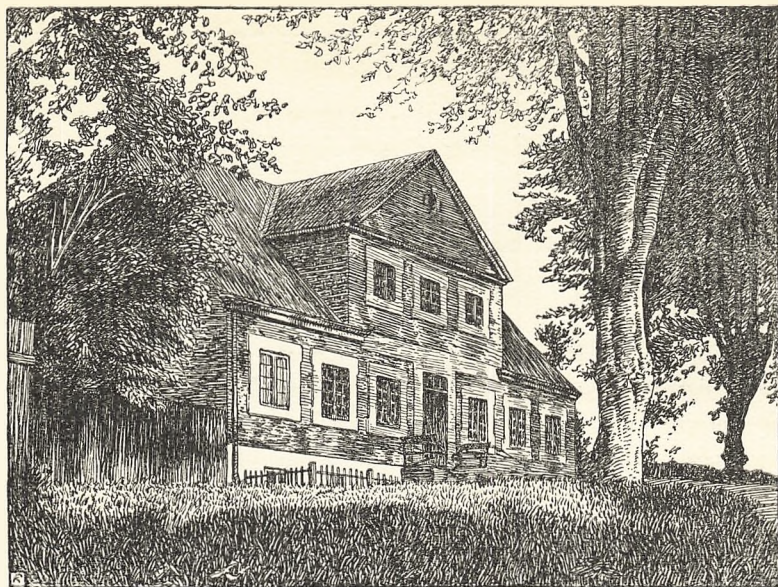

AARSSKRIFT 1929

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN
UNDER REDAKTION AF
HANS HANSEN KNUD MADSEN
FREDERIK L. BEGRUP

FREDERIKSBORG AMIS AVIS' BOGTRYKKERI

Statens pædagogiske Studiesamling
København

OM FOLKEHØJSKOLENS GERNING

ET LILLE SKRIFTEMAAL AF *HOLGER BEGRUP*

AFLAGT VED FREDERIKSBORG HØJSKOLES
EFTERAARSMØDE I SEPTEMBER 1929

I den sidste Tid har jeg skrevet mit Levned, og derved er jeg kommet til at sysle meget med Minderne her fra Frederiksborg Højskole.

For henved 35 Aar siden — altsaa lige paa Midten af min hidtilværende Løbebane — kom jeg her til Nordsælland, med et Tusende Kroner i Lommen, for at rejse en Folkehøjskole midt i Frederiksborg Amt. Det var C. Hostrups Død et Par Aar i Forvejen, som især havde maadet mig dertil. Jeg var ganske godt forberedt dertil ved tretten Aars Gerning som Lærer paa Askov udvidede Højskole og ved en vidtbred Virksomhed som folkelig Foredragsholder i alle Landets Egne. Men Pengene til det store Foretagende maatte jeg se at faa hos andre. Jeg havde adskillige »formaaende Venner« udenfor Amtet, der maaske nok vilde have hjulpet mig i Gang, men jeg havde foresat mig kun at søge Støtte her fra »Kulsvierlandet«, fordi det vilde være Tegn til, at der

var Jordbund for en Folkehøjskole i denne Egn, der hidtil havde ligget temmelig brak i saa Henseende.

Deri blev jeg heller ikke skuffet. Jeg fik fra første Færd alle de Midler, jeg behøvede, og har altid følt mig taknemlig for den Tillid, der paa dette Omraade blev vist mig her i min Hjemegn. — Derimod vil jeg bekende, at jeg, trods al Velvilje, har følt mig skuffet over, at det folkelige Samliv og den folkelige Oplysning, som hviler derpaa, ikke har haft den Fremgang i Nordsælland, som jeg drømte om, da jeg drog hertil.

Dette lægger jeg imidlertid mere mig selv end andre til Last. — Jeg har ikke mistet min Tro paa, at der ogsaa paa dette aandelige Overdrev af Danmark kan blive en frugtbar Mark for god dansk Folkeoplysning.

Her er Sommersol nok, her er Sædejord nok,
Bare vi, bare vi havde Kærlighed nok!

Det er den første Del af mit Skriftemaal, at jeg langtfra har gjort, hvad jeg skulde, for at faa det Arbejde gjort, som dertil var nødvendigt. — Jeg har ganske vist fra min Ungdom elsket denne Egn og de Folk, som bor her, Men der har ikke været Kraft nok i min Kærlighed til at øve den hjemlige Gerning blandt mine nærmeste Landsmænd, som det her først og fremmest gjaldt om.

Det store Opsving, som vor Skole straks fik ved Tilgang fra det øvrige Danmark, kom til at optage mig saa meget, at jeg derover forsømte at dyrke dens nærmeste Opland saa godt, som jeg var forpligtet til. — Frederiksborg Højskole blev en anselig Bygning. Men den er aldrig blevet saa rodfæstet i Nordsællændernes Sind, som den burde have været, skønt vi har vundet nogle virkelig gode Venner hist og her i Amtet. — Gid dette maa blive bedre i Fremtiden! Jeg føler Trang til at bede Gud og Mennesker om Tilgivelse for, hvad jeg i den Retning har undladt at gøre.

I mange andre Henseender er Værket jo ellers lykkedes godt. — Jeg kom hertil som *Jakob*, der gik til sine Fædres Hjemland i Østen uden andet end sin Stav og sin stærke Drøm. Og nu sidder jeg som en Patriark med mange Mennesker og meget Gods omkring mig. — Dette vil jeg ikke dvæle ved i Dag. Men der er et andet Regnskab, som jeg gerne vil prøve at gøre op, saa godt jeg kan.

Da jeg begyndte her, sagde Dr. Jens Nørregaard til Fru Tietgen, som har fortalt mig det: »Det kan gerne være, at Begtrup kan faa en stor Skole til at skyde op som en Paddehat. Men dermed er det

ikke givet, at han kan holde Højskole paa den rette Maade!« — Han kendte nu ikke meget til mig. Men det Spørgsmaal, han rejste, har jeg tit gjort mig selv, og jeg har ikke altid turdet svare frimodigt derpaa.

Det er ikke saa let under en stor udvortes Fremgang at holde fast ved Livsopgaven i dens indre Ægthed. — Det er for Resten ogsaa svært, naar ydre Modgang lægger Tryk paa vort Sind. — Men de skiftende gode og daarlige Tider maa ikke faa os fra, hvad vi føler som vort Kald i Aandens Tjeneste.

Folkkehøjskolen skal — efter min Opfattelse — være en *Profetskole*, hvor det aandelige Liv forkyndes.

Der kan ved Siden deraf godt gives en forsvarlig Undervisning i »de almindelige Skolefag«. — Det blev der allerede paa *Kolds Skole*, hvor det især var hans mangeaarige Medhjælper *A. Kr. Poulsen-Dal*, som tog dette Arbejde paa sig. — Men hvor underordnet dette var i *Kolds Øjne*, kan man se af, hvad han sagde til *Jørgen Pedersen*, den senere Redaktør af »Fyns Tidende«, da han fæstede ham til Lærer paa *Dalum*. *Jørgen Pedersen*, som var en dygtig ung Seminarist, spurgte, hvilke Fag han skulde undervise i. *Kold* svarede: »Jeg holder Foredrag hver Formiddag, og henad Aften fortæller jeg noget for *Karlene*. I Mellemtiden gælder det om at sysselsætte dem paa en skikkelig Maade, for at de ikke skal gøre gale Streger. — Dette bliver Deres Opgave. Men De maa selv om, hvorledes De bedst kan gøre det, og hvilke Fag De vil vælge dertil.«

Saaledes kan en Højskoleforstander i vore Dage naturligvis ikke tale til sine Medlærere. Den mageløse Tillid til sit eget Ordførerskab som det eneste afgørende er kendetegnende for den geniale *Kold*. Men vi andre maa bygge paa Fællesvirket mellem Skolens Lærere. Forholdet mellem *Kold* og *Jørgen Pedersen* maa nu overføres paa Forholdet mellem det aandelige og det praktiske i hver enkelt Lærers Gerning. Alle maa de tage Del i den folkelige Forkyndelse, som er Skolens Formaal, og kan saa for Resten undervise i hver sit Fag efter bedste Evne. Men en Lærer, som *kun* stiler paa at give faglig Oplysning, hører ikke hjemme iblandt os.

Jeg mener ikke dermed, at en Højskolelærer ved Siden af sin Fagsundervisning nu og da skal tage Profetkappen paa og holde en folkelig Præken. Jeg vil snarere sige, at den Aand, hvori han virker, maa gennemtrænge alt, hvad han underviser i. Uden at tale om høje Ting kan han godt ved sin Personlighed gøre selv de mindste Træk i sin Undervisning til Vidnesbyrd om sit Livssyn. Men tit vil der ogsaa

være Lejlighed til, at hans Syn paa Livet glimter frem eller faar Udtryk i rene Ord under det daglige Arbejde.

Aand er ikke noget ophøjet, luftigt Væv. Det er en Kraft, som knytter sig til Virkeligheden her paa Jorden, og som gennemtrænger alt, hvad den faar med at gøre, helt ud i Haandens Verden. Det skulde gerne kendes paa alt, hvad vi tager os for, hvilken Aand vi tjener.

I den Henseende har Kold altid staaet for mig som et lysende Forbillede. Han var en Mester i at lægge Aand ind i de mindste Bemærkninger om dagligdags Ting. — Da f. Eks. den noget grovkornede Peter Larsen Skræppenborg engang kom travende ind i hans Skolestue med Træsko paa, sagde Kold: »Tag dine Træsko af, Peter Larsen!« »Hvad!« raabte Peter Larsen, »er dit Gulv for godt til at træde paa med Træsko?« »Nej,« svarede Kold roligt, »men min Søsters Arbejde er for godt dertil!« Det var hende, som havde skuret Gulvet. — Enhver kan vist skønne, hvor dybt menneskeligt, ja aandfuldt, det Svar faldt.

Men ganske vist kan vi ikke regne med, at Aanden skal give sig til Kende i knagende Brædder eller Bordben, som Spiritisterne paastaar. Nej, *Aanden virker kun i Ordet*. Og derfor maa det være det *Ord*, vi fører, som bliver den rette Prøve paa, hvilket aandeligt Liv der er i os.

Dette gælder alle Mennesker. — Der kan være mere Aand i en Mors Smaasnak med sine Børn end i mange lærde Foredrag for en stor Forsamling. Men vi, der træder frem som Ordførere for Folket, faar naturligvis et særligt Ansvar i saa Henseende. Og det er altsaa Samvittighedsspørgsmaalet til os: *Hvorledes har du røgtet dit Kald som aandelig Ordfører?*

Se, jeg har nu fra min tidlige Ungdom haft det, som Ordsproget siger om »Degnen og Hunden«. Jeg har bogstavelig levet af Munden, og jeg har altid regnet det for et usædvanlig lykkeligt Levebrød. Men jeg maa tilføje, at der klæber store Farer ved en saadan Livsgerning. — Ingen har vel større Grund end en Folketaler til at sande Jakobs Ord, at »Tungen er et farligt Lem«. Og det ikke blot, fordi man saa let forløber sig, naar Ordene gaar glat over ens Tunge. Men især, fordi man saa let kan synde ved at tale ud af sit eget i Steden for at stille sig i Aandens Tjeneste med sit Ord. — Det er et Omraade, hvor man daglig maa være paa sin Post imod Selvskheden under den Kamp mellem Kød og Aand, som alle Mennesker har at føre.

Bladet fra Munden!

Du, som ej tjener paa Høj og i Lunden

Afguders brogede Vrimmel,

Men i de Helliges Samfund paa Jord
 Faderens *levende Ord*:
 Skaber af dig og den stjernede Himmell!
 Tidlig og sent lad dig ringe for Øre:
 Tal ikke saa, at du *glemmer at høre!*
 Glem ej: at høre og lyde er eet!

Hvilken Taler tør nægte, at han trænger til denne Paamindelse? — Jeg tilstaar i al Fald, at jeg tit har talt saaledes, at jeg har glemt at høre, og derved har svigtet den rette Lydighed i Ordets Tjeneste.

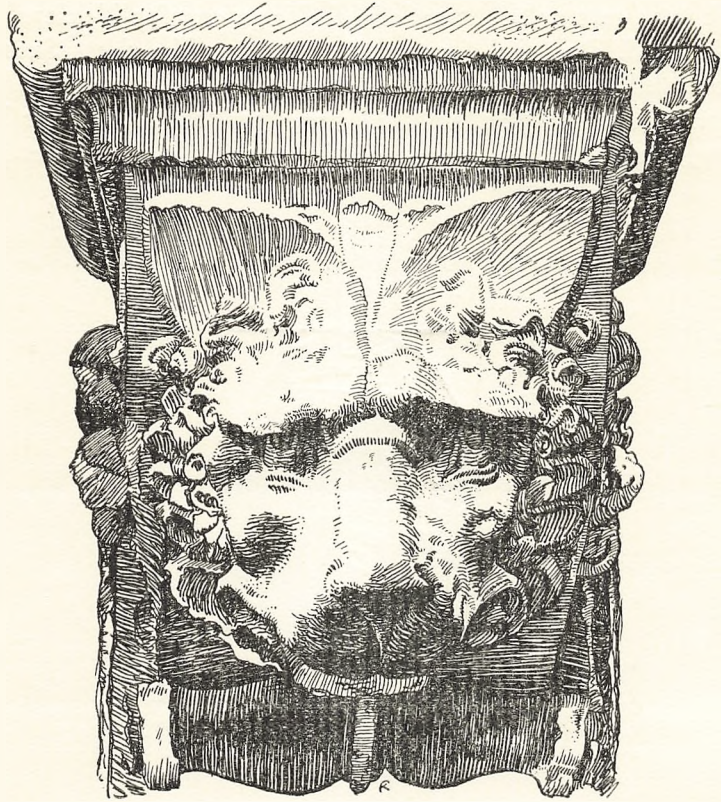
Man kan »tale for sin egen Pose« paa mange Maader, for Eksempel for at vinde Ære derved. Og man kan »tale, som Ørene klør«, for at vinde sine Tilhørere paa en daarlig Maade.

Da jeg tænkte paa at oprette denne Højskole, var jeg engang i Besøg hos den alvorlige Præst *Otto Møller* i Gylling og spurgte ham til Raads derom. — Han svarede: »Næ, De maa meget hellere blive Præst! En Højskoleforstander skal farte Landet rundt for at overtale unge Folk til at komme paa hans Skole. Og naar de saa er kommet, maa han svandse for dem, for at de ikke skal rejse igen. Han kan jo næsten ikke sige sine Tilhørere en ubehagelig Sandhed, som de ellers godt kan trænge til, — naar han da ikke har privat Formue som Jens Nørregaard. — Det kan en Præst meget bedre, for han sidder i sit faste Levebrød, som ingen kan tage fra ham, naar han ellers passer sit Embede ordentlig!«

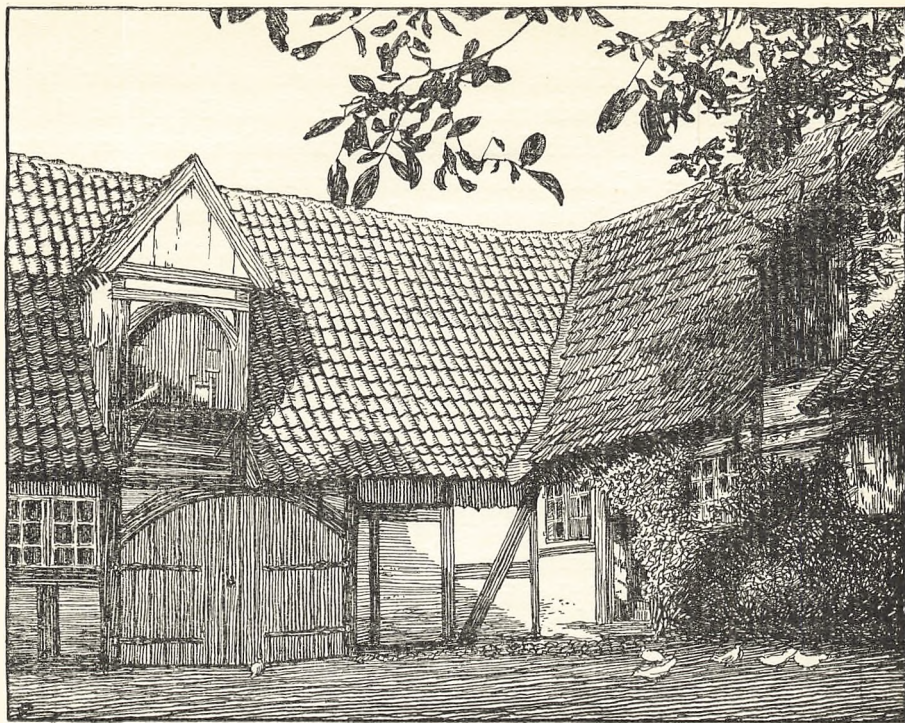
Han føjede rigtignok til: »Men det er formodentlig at slaa Vand paa en Gaas, naar jeg raader Dem fra, hvad De har sat Dem i Hovedet!« Og nogle Aar senere glædede han mig ved at sige: »Det er nok alligevel den rigtige Bestilling, De er kommet i!« — Men jeg har tit haft Lejlighed til at tænke paa hans djærve Ord om en Højskoleforstanders Stilling.

Der ligger en stor Fristelse i, at vort Levebrød udvortes afhænger af, hvor »populære« vi er blandt Folk. — Der gives dog — Gud ske Lov — saa mange flinke unge Mennesker i Danmark, at man ikke behøver at smøre dem om Munden med falsk Smiger for at faa en Flok af dem til at samles om ens Talerstol, naar man ellers har et godt Budskab at bringe dem.

Der hører efter min Mening et glad Sind og et lyst Syn til at være en Højskolemand af den rette Slags. Uden det kan man ikke med Sandhed tale et samlende Ord, der skaber fælles Glæde iblandt os paa en opløftende Maade, Jeg finder en god Maalestok for en saadan Tale i de mange udmærkede Folkesange, som vi har, og som altid kan virke

LØVEHOVED I SANDSTEN. KRONBORG

EN FYNSK BONDEMAND

AF OLE JENSEN

Det var en stor Lykke for mig og af megen Betydning for min Udvikling, at jeg i tre Aar af min Ungdomstid kom til at virke som Friskolelærer i en Kreds paa Fyn, hvor der levedes et rigt Liv baade i folkelig og kirkelig Henseende. Det var paa Grænsen mellem Ryslinge og Vejstrup Valgmenigheder. En enkelt Familie hørte til Ryslinge og flere til Vejstrup, hvortil jeg ogsaa sluttede mig. Søndag efter Søndag havde jeg Lejlighed til at høre Valgmenighedspræst Rasmus Petersens varme og tilforladelige Vidnesbyrd og lære mange gode Mennesker at kende — Kirkevejen var ganske vist lang, godt halvanden Mil, men det betød intet. Den Gang kendte man ikke Cyklen, dette herlige Køretøj, som gør Afstandene saa korte; men jeg havde »Apostlenes Heste« og forstod at bruge dem. Og hvor var det vidunderlig dejligt en Sommersøndag at vandre mellem de fynske levende Hegn, hvorfra Fugle-

sangen tonede en i Møde, og Blomsterne tittede frem alle Vegne. Ja, det var en herlig Fodtur.

Jo nærmere vi kom Kirken, desto flere Fodgængere kom der fra de forskellige Veje, alle stilende mod det samme Maal. De fyldte Vogne rullede rask forbi, og i Forbifarten hilste vi hinanden, som om vi med Bjørnson vilde sige: »Godt Møde, vi vandrer paa Kirkevej!« Det kunde ogsaa hænde, man fik Plads paa en Vogn, sommetider med Benene dinglende ud over Vognfaddingen. Her passede det, at hvor der var Hjerterum, var der ogsaa Husrum eller rettere Vognrum. Jeg undredes tit over, hvor mange Mennesker, der kunde pakkes paa en saadan Vogn.

Blandt Kirkegængerne kom jeg hurtigt til at lægge Mærke til en ældre Mand, en rank Skikkelse med snehvidt Haar og Skæg og med sort Kalot paa Hovedet. Han havde altid Plads i en af de øverste Stole til venstre for Midtergangen, og han forlod aldrig Kirken, før Gudstjenesten var helt til Ende.

Om det var den sorte Kalot, der først henledte min Opmærksomhed paa ham, skal jeg ikke kunne sige. Men det var i al Fald noget andet, der fik mig til at søge Oplysning om, hvem han var. Han var nemlig den eneste, der stod op under Altergangen lige fra Begyndelsen til Slutningen. Hvor mange Altergæster der end var, og vovede man sig saa højt op i Kirken, at man kunde se hans Ansigt, kunde dette nok gøre Indtryk paa et ungt modtageligt Sind. Hans Øjne lyste saa vidunderlig mildt, og det kunde hænde, at de duggedes, og en Taare listede sig ned over Kinden. — Ja, sandelig, han var hjertelig med i den hellegelige Handling. Jeg forstod, at her sprudlede Livskilden for ham. Derfor kunde han ikke vende Ryg til Nadverbordet og forlade Kirken, før Handlingen var afsluttet.

Ved at spørge mig for fik jeg at vide, at Manden hed Kristen Hansen, og at det skyldtes ham, at Valgmenigheden var blevet dannet, ligesom han ogsaa var Ophavsmand til Friskolen og Højskolen i Vejstrup.

Og hvad var saa Kristen Hansen?

Ja, det vilde jeg gerne fortælle Aarsskriftets Læsere lidt om, idet jeg hertil benytter nogle Optegnelser om hans Livsførelse, han som gammel Mand nedskrev til sine Børn og Børnebørn, og som senere i Uddrag blev udgivet ved Højskolelærer Valdemar Bennike.

Kristen Hansen var Bondemand, jævn og ligefrem, en af dem paa hvem Bondedigterens Ord fra det attende Aarhundrede passede, at »Adel kan en Bonde være.« Uden i nogen Henseende at søge den saakaldte højere Dannelse voksede han op til at øve en velsignelsesrig Gerning

i sin hjemlige Kreds, hvor han kom til at staa som et lysende Forbilde baade ved sit dygtige Arbejde som Landmand og ved det aandsbaarne Menneskeliv, han levede.

Kristen Hansen blev født den 19. Decbr. 1811 paa Kohavegaard i Vejstrup. Hans Fader, Hans Kristensen, var en dygtig Mand, der med stor Arbejdsevne og Flid stred sig igennem de trange Aar, der indtraf ved Statsbankerotten 1813 og den senere paafølgende Landbrugskrise, og arbejdede sig efter en Del Aars Forløb frem til jævn Velstand. I 1815 flyttede han Gaarden ud paa Marken og byggede et rummeligt Stuehus med Kamgavle samt anlagte en stor Have, og nogle Aar senere købte han det meste af Nabogaardens Jord. Han var den første der paa Eggen, der gav sig af med at merge og brakke og var i det hele en energisk og dygtig Fremskridtsmand. I mange Aar var han Lægdsmand og Sognefoged. I 1835 valgtes han ind i Roskilde Stænderforsamling, og i 1848 blev han valgt til Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling. Han var saaledes i alle Maader den førende Mand i sin Kreds. Christen Kold skal engang have sagt, at han kun havde truffet een Mand, der kunde maale sig med ham i Dygtighed, og han føjede til, at næppe nogen af hans Sønner vilde naa saa vidt i deres Tid, som han havde naaet i sin.

Kristen Hansen var ældste Søn og slægtede Faderen paa i Dygtighed og Klogskab. Men fra sin Moder havde han arvet en Hjertelighed, som i Aarenes Løb blev den dybe Understrøm i hans Liv. I Skolen var han den dygtigste saavel til Læsning som til at brydes, han var stolt over at kunne slaa de større Drengene til Gulvs. 10¹/₂ Aar gammel kom han til at gaa i Aftenskole hos Sognepræst Baggesen. Her lærte han blandt andet, hvorledes der skulde svares paa det alvorlige Spørgsmaal: »Hvorledes bliver vi Mennesker salige?« Og Svaret, der lagdes ham i Munden, lød saaledes: »Ved Dyd og gode Gerninger, ved rene Tanker og et retskaffent Levned.«

Da han var blevet konfirmeret, foreslog Præsten at lade ham gaa den studerende Vej, saa han kunde blive Præst, idet han efter Datidens Tankegang mente, at Drengen var for evnerig til at blive Bonde. Faderen, der i flere Aar havde kæmpet haardt for Udkommet og gerne vilde have, at Børnene kunde faa det noget bedre, vilde nok hjælpe ham til at blive Præst, hvis han havde Lyst dertil, men saa fik han heller ikke anden Arv. Men da Kristen havde tænkt over Sagen, svarede han: »Nej, en Præst skal jo snakke fornemt, og jeg vil være en Mand, lige-

som min Fader og blive ved at tale Bondemaal«. Dermed var den Sag afgjort.

Han blev da hjemme ved Arbejdet, og da han var velvoksen og havde godt Haandelag, kom han til at øve fuldt Karlearbejde. Særlig om Høsten maatte han anspænde Kræfterne til det yderste, men han gav ikke op, selv om det sortnede for Øjnene og værkede i Lemmerne ved det haarde Slid. Det var dog ikke Faderens Ønske, at Sønnen skulde blive en Arbejdstræl; nej, han skulde være Arbejdets Herre, og da han hørte, at Det kongelige Landhusholdnings-Selskab hvert Aar antog tolv unge Bønderkarle til en treaarig Uddannelse paa gode Læresteder, uden Løn, men med Fritagelse for Udskrivning til Militærtjeneste, — fik han sin Søn optaget til en saadan Uddannelse. Saaledes kom Kristen Hansen i Efteraaret 1829 første Gang ud fra Hjemmet, han var da 18 Aar gammel.

Først var han et Aar som Lærling hos Forpagter Skovboe paa den lollandske Herregaard Bremersvold. Her saa han for første Gang en Svingplov og lærte at bruge den. Men ellers fandt han, at man her i alle Henseender var bagefter Fyn i Udvikling. Markerne var ikke udskiftede, og Kvæget græssede i Fællesskab. Hestene var ualmindelige smaa og magre, saa Hovbønderne brugte en 6—8 saadanne Krikker for deres gammeldags Hjulplove og kunde dog ikke pløje mere dermed end Herregaardens Karle med et Par ordentlige Heste for en Svingplov. Desuden mødte der ham en saadan Raahed, at han, der kom fra et godt Hjem, maatte gyse derved. »Jeg gruede ved den Raahed og Ukyskhed, der foregik, og forbavsedes over, at der var saa raa Mennesker i Verden«, skriver han, og han takker sin Gud for, at han gav ham Afsky for al den Liderlighed.

Det var iøvrigt et strengt Aar for ham paa Lolland, idet han led meget af Koldfeber; men han blev dog rask nok til, at han næste Aar kunde fortsætte sin Uddannelse hos den bekendte Præst i Lyngby ved København, Bone Falk Rønne, Stamfader til Præsteslægten Rønne.

Paa en Skude, der var lastet med 40 Favne Brænde, sejlede han fra Bandholm til København. Rejsen varede omtrent i tre Døgn. I København overnattede han hos en gammel Skærslipper, der trøstede ham med, at han vilde faa en god Plads i Lyngby, da Præsten var en god Mand og hørte til de hellige. Denne Meddelelse blev Kristen ikke særlig glad ved, for han havde paa den Tid en hvis Skræk for de saakaldte hellige. Dog kom han til at befinde sig langt bedre i denne Tjeneste end paa Lolland, selv om ogsaa Præsten kunde være lidt streng

HOLGER BEGRUP MED SIN NYE PIPE

ÆBELHOLT

og ivrig i sine Formaninger om at føre et helligt Liv. Formaningerne vilde Kristen helst være fri for; men han kunde godt, som han skriver, tit blive dybt bevæget ved at høre hans Prækener i Kirken om Søndagen, uden at det dog førte til bevidst Kristenliv hos ham. Han syntes ogsaa bedre om de livlige og raske Sjællænder, end de mere træge Løbliger, selv om han fandt, at Sjællænderne havde vel megen Københavnerkultur over sig og var for flittige til at besøge Kroerne.

Med Attest fra Præsten for at være »et godmodigt, fredeligt og rets-skaffent ungt Menneske, der ikke havde deltaget i Spil, Svireselskab eller deslige Usædelighed«, og med Formaning om at »elske Guds Ord og søge hans Hus med Flid paa det, han kan vokse i Vorherres Jesu Kristi Naade og Kundskab,« rejste Kristen Hansen fra Lyngby den 1. Novbr. 1831 for at tiltræde sin tredje og sidste Læreplads hos Gaardejer og Møller Peter Nielsen Knudstrup i Ødum ved Randers. Efter nogle Dages Ophold i Hjemmet for at faa sine Klæder i Orden vandrede han saa med sin Tøjbylt paa Nakken den 17 Mil lange Vej fra Fredericia og til Ødum.

Her hos Jyderne fandt han sig godt tilpas. Han fik tarvelig, men sund og nærende Kost, og han opdagede snart, at Gaardmanden var langt dygtigere Landmand end Storforgpagteren og Præsten, han før havde tjent, Han lærte her til Gavns, hvad der krævedes af en Fremskridtsmand i Datidens Landbrug. Sommeren blev ret streng, da han maatte bryde 30 Tdr. Land Hede. Men det var hans Lyst at pløje, og han lærte ogsaa at styre Svingploven saa sikkert, at han to Gange fik Præmie for Pløjning, 1ste Premie i Randers og 2den Præmie i Grenaa. — Hans Husbonde var saa glad ved ham, at han vilde have ham til at blive i Jylland og tilbød at skaffe ham en god Plads; men Moderen skrev, at hun ikke kunde undvære sin Søn længere, og Kristen besluttede sig saa til at rejse hjem.

Ved Afrejsen fik han følgende Vidnesbyrd af sin Husbonde: »Han besidder alle de Anlæg, som bør findes hos en duelig Landmand, saa som Kraft, Virksomhed med Overslag og Stadighed. Hans moralske Opførsel hos mig rosværdig. Det glæder mig meget at kunne meddele ham dette sandfærdige Vidnesbyrd.«

Da Kristen Hansen efter disse Tjenester kom hjem, erfarede han Sandheden af det gamle Ord: »Naar alt er frist, er hjemme bedst.« Han følte sig saa tryk og glad hos sine Forældre, og særlig hans Moders Hjerte slog varmt for ham. Faderen gav ham Lov til at forandre Gaardens Drift efter, hvad han havde lært, og nu blev der sat Kraft ind paa

Vekseldrift og Sommerstaldfodring. — Han havde i Forvejen sendt en Svingplov hjem fra Jylland; men ingen forstod at haandtere den, før han selv kom og viste de unge Karle, hvor smukt og let der kunde pløjes med den.

Nu spurgtes det vidt omkring, at Hans Kristensens Søn var kommet hjem, udlært som Forvalter, og kunde pløje saa lige som en Snor med en lille Plov uden Hjul. I den første Tid kom der mange for at se paa Kristen Hansens Pløjning, og flere af dem bad ham skaffe sig en af disse nye Plove, saa han i de følgende Vintre fik en hel Forretning dermed. Jerndelene forskrev han fra København, men Trætøjet lavede han selv. Det gav baade Arbejde og Fortjeneste.

At Kresten Hansen følte Glæde og vel ogsaa Stolthed over at være Foregangsmand for Ungdommen i et dygtigt Markbrug, følger af sig selv. Men under det travle Arbejde med Gaardens Drift var Tanken om det evige Liv og Menneskets Ansvar over for Gud vaagnet hos ham, og dette førte ham ind i haarde Sjælekampe. Det var, som hørte han en Stemme indeni sig sige: »Ja, nu er du ung og har Fremtiden for dig; men selv om du skal leve længe, maa du dog engang dø. Og fører den Vej, du vandrer ad, saa til Himlen eller til Afgrunden?» Ingensteds fik han Svar paa dette Spørgsmaal, og han var ved at forsvivle derover. Han gik i Kirke, og han læste i Bibelen. Han stræbte at gøre alt det gode, som han i Skolen og hos Præsten havde lært, der skulde gøres for at vinde Salighed, og at leve som et retskaffent Menneske; men lige meget hjalp det. Hans Forældre blev helt ængstelige for ham. De forstod ham ikke og kunde ikke hjælpe ham.

Der var paa Egnen nogle faa gudelig vakte Mennesker, som havde en dygtig Ordfører i Lægprædikanten Johan Nielsen fra Skaarupøre. De holdt Møder omkring i Hjemmene, men Kristen Hansen kunde ikke slutte sig til dem, da hans Fader ikke kunde lide de saakaldte hellige, og der fortaltes sære Krøniker om disse. Desuden stødte det ham, at de talte om Dans og andre Ungdomsglæder, som det var Djævelskab.

Engang vovede han sig dog sammen med andre unge til et af deres Møder, og han blev straks grebet ved at høre dem synge Brorsons Salmer. »Aldrig havde jeg hørt Sang, der saadan gik mig til Hjerter,« skriver han i sine Optegnelser. Han saa her første Gang den senere saa bekendte Peder Larsen Skræppenborg, og fik en lille Ordstrid med ham om det syndige i at danse. Han siger om dette Møde: »Jeg følte min Afmagt og Fattigdom og gik hjem med den Følelse, at de hellige

havde Sandheden paa deres Side. Og i lange Tider derefter var det, ligesom Tonerne af Brorsons Salmer endnu gjorde mit Hjerte godt.« Han kom dog foreløbig ikke videre end til imellem at sukke i Løn ved Tanken om sit aandelige Vilderede og sin Fattigdom, mens han i det udvortes Liv vandt mere og mere Anseelse for sin Dygtighed og Klogskab. Mens Faderen var i Roskilde under Stænderforsamlingens Møder maatte han den 24-aarige Ungersvend overtage Sognefoged- og Lægdmandsbestillingen, og han skilte sig saa godt fra dem begge, at han vandt almindelig Agtelse derved.

I 1837, 28. Oktober, holdt han Bryllup med sin Barndomsveninde Maren fra Rosagergaard paa Vejstrup Mark, en stille og lidt tungsin- dig Pige med et godt Hjertelag. Samme Efteraar fik han Skøde paa Svigerfaderens Gaard, der nu blev hans Hjem, saa længe han levede.

Ved sit dygtige Arbejde bragte han snart den noget forfaldne Gaard i ypperlig Drift, og skønt han havde overtaget den med saa stor en Gæld, at Faderen, da han saa, de havde faaet Bord med Sideklapper, mente, han snart vilde »ryge af Pinden«, naar han tillod sig saadan Luksus, varede det ikke mange Aar, inden han havde udbetalt en stor Del af Gælden og var en velstaaende Mand. Hans Hustrus Tungsind voksede med Aarene. Til Tider var hun næsten helt sindssyg. Men Forholdet imellem dem var godt. De delte trofast Medgang og Mod- gang med hinanden og fik derfor ogsaa Velsignelse af de trange Tider.

Kristen Hansen skriver følgende om deres Forhold: »Jeg siger Gud Fader Tak for den ærlige, sanddru og trofaste Sjæl, han gav mig at leve sammen med i halvtredsindstyve Aar. Hun elsker mig endnu i mit Livs Aften af sit ærlige Hjertes dybe Følelse, og jeg er saare glad ved, at hvad jeg som Ungersvend ønskede, da jeg saa hende gaende i sit Barndomshjem saa trykket, men saa trofast til at hjælpe sine Forældre, at jeg maatte faa Lov til at hjælpe hende til at blive lykkelig og faa det godt, det er ogsaa timedes mig, især da Gud, efter at have ladet mig komme til Troen paa ham, ogsaa gav mig Naade til deri at blive enig med hende, saa vi nu i over en Menneskealder i Fællesskab har kunnet bekende Troen og bede i Jesu Navn. Ja, vi er lykkelige gamle Folk.«

Men der skulde endnu gaa Aar hen, før Kristen Hansen naaede at komme til Klarhed over sit Gudsforhold og faa den Fred i Hjertet, han sukkede efter. Henved fem Aar efter hans Bryllup blev Sviger- moderen, der nu var Enke, meget syg, og han kom da en Søndag til at overvære en Samtale mellem hende og en af de hellige, Gaardejer

Hans Andersen, Aaby Mark, der besøgte hende, og dette blev for ham en af de glædeligste Dage, han endnu havde oplevet. Enken kom nemlig under Samtalen til at sige, at hun troede nok, Gud vilde være hende naadig, for hun havde lidt saa meget ondt, at hun vel nok havde lidt for sit. Men da sagde Hans Andersen: »Nej, det har I ikke, og det kan I ikke, og det skal I heller ikke. Men Jesus Kristus, Guds enbaarne Søn, har udgydt sit Blod for os alle, og der er ikke Frelse eller Salighed at faa ved, hvad vi selv kan gøre, men kun af uforskyldt Naade ved Troen paa ham.«

»Ved disse Ord,« skriver Kristen Hansen, »tændtes der et Lys i mit Hjerte, som aldrig havde skinnet der før, og jeg udbød i et: Gud ske Lov, saa kan ogsaa jeg blive salig! Nu blev jeg saa glad som aldrig før. Nu havde jeg, hvad jeg i ti Aar havde sukket og længtes efter. Nu kunde jeg forstaa, hvorfor jeg ikke kunde nøjes med den Glæde, det kunde give at betale nogle hundrede Daler af paa Gælden eller faa Jorden merglet eller lignende. Nu blev jeg glad ved alle de hellige. Men hvor jeg undrede mig over, at jeg aldrig før havde hørt Ordet om uforskyldt Naade ved Troen paa Jesus Kristus.«

Fra denne Stund følte han en inderlig Længsel efter at bekende dette for alle sine Venner, og han tænkte i sin Enfoldighed, at de vilde blive lige saa glade derved som han selv, Men her led han en stor Skuffelse, og særlig strengt blev det, da Faderen vendte sig fra ham med Harme, fordi han vilde have noget med de hellige at skaffe.

Sagen var nemlig den, at de hellige efter hans Faders Mening ingenting var til her i Verden. De vilde kun rejse Landet rundt og holde gude- lige Forsamlinger, og nu var Tiden til, at Bonden skulde fremad til Frihed i Landet ligesom de andre Stænder. Som Stænderdeputeret kæmpede han af al Evne for Fæsteafløsning og Hoveriets Afskaffelse og deslige. Kristen var nylig til hans store Glæde valgt ind i Sogneraadet, og han haabede, han skulde slægte ham paa og blive en dygtig Friheds- og Fremskridtsmand, derfor krænkede det ham saa dybt, at han vilde høre til de hellige.

Det blev en Kamp, som greb dybt ind i dem begge, saa dybt, at Faderen lod ham vide, han ikke vilde aabne Sønnens Døre, og han saa ogsaa helst, at Sønnen blev fra hans Hus. Ja, han føjede endogsaa til, at dersom hans Søkende blev ligesom han, vilde han skamme sig ved at bo paa Fyn, saa skønt han og hans Hustru var gamle, vilde de sælge Gaarden og rejse til Sjælland.

Det blev strenge Dage for Kristen Hansen; hele Sommeren besøgte

Far og Søn ikke hinanden. Men Moderen kunde ikke undvære sin Søn, hun kom grædende til ham og sagde: »Jeg har baaret dig under mit Hjerte, og nu ligger det mig saadan paa Sinde, at du skal besøge os.« Hun fik bragt Forsoning til Veje, saa de igen kunde komme sammen. Kristen vogtede sig vel for at tale om kristelige Spørgsmaal, naar Faderen var tilstede. Men denne opdagede snart, at Sønnen ikke var blevet ringere til at røgte sin Gerning baade hjemme og ude end forhen, og efter nogle Aars Forløb var Faderen helt vundet for Sønnens Livssyn. Hans Moder, hvis Hjerte længtes efter Fred med Gud, blev hans første Discipel. Ligeledes lykkedes det ham at vinde sine Søkende og adskillige af sine Venner og Naboer, der var vante at se hen til ham som deres Fører. »Ja det var en velsignet Tid,« skriver Kristen Hansen, »det var som yndigt Majmaanedesvejr ovenpaa en barsk og streng Vinter.«

Et Aarstid efter Gennembruddet hos ham vovede han sig til at tage Del i de gudelige Forsamlinger og følte straks en inderlig Glæde ved det Fællesskab, han her kom til at opleve med andre kristne Mennesker. Han blev snart en yndet Ordfører ved deres Sammenkomster, og da han havde et godt Navn hos alle sine Sognefolk, kunde han gøre ikke saa lidt til, at Omgangstonen ogsaa udenfor de helliges snævre Kreds blev ændret til det bedre.

Men der var saa stærk en Længsel hos ham efter at leve et aandeligt Liv, at Livet i de gudelige Forsamlinger ikke kunde fylde ham. Han følte Trang til mere Lys over Livet og spejdede efter, hvorfra dette Lys skulde komme. I de gudelige Forsamlinger hørte han somme Tider tale om nogle Folk, som kaldtes Grundtvigianere. De blev skildrede som nogle sære Sværmere, man burde vogte sig for. Men han fik dog en Anelse om, at der var noget at lære hos dem.

For at faa nærmere Rede paa, hvad Grundtvigianisme var, gjorde han sammen med nogle Venner to Rejser, først til Skørpinge i Vestsjælland, hvor »Budstikke-Bojsen« var Præst, og senere til Hindsholm. Men ingen af Stederne fik han Lejlighed til nogen ordentlig Samtale om den grundtvigske Kristendom. Det var først, da han kom til at høre Præsten Vilhelm Birkedal i Ryslinge, at han fik nogen Klarhed over, hvad Grundtvig lærte om Genfødselen, og nu varede det ikke længe, inden han følte sig vis paa, at »Daaben er Døren og Indgangen til Guds Rige, og at det er det, det gælder for os om, at vi lever i vor Daabspagt, saa er vi Guds Børn.«

Da Kristen Hansen havde vundet Klarhed i dette Spørgsmaal, søgte

han at faa sine Venner til at dele Anskuelse med sig. Men her stødte han sammen med den gamle Fører, Johan Nielsen, der holdt paa den pietistiske Betragtning, at Genfødselen er eet med Omvendelse i den voksne Alder, og han holdt sig i Vrede borte fra Kristen Hansen i flere Aar og paastod, at han vilde føre Guds Børn bort fra den enfoldige Tro paa Vorherre. Derimod vandt han snart mange af de yngre i Kredsen for den grundtvigske Anskuelse.

»Det var en glædelig Tid,« skriver han, »der nu oprandt paa vor Egn. Det gik saa venligt i Fred, og vi blev flere og flere af de gamle Venner, der nu fulgtes ad, saa det varede kun faa Aar, inden de gude- lige Forsamlinger sygnede hen her paa denne Egn. — Johan Nielsen kom til at rejse i den indre Missions Tjeneste. I flere Aar kom vi ikke sammen. Men vort Forhold blev dog godt igen, og han blev ogsaa venlig stemt overfor Grundvigs Venner paa sine gamle Dage.«

Der var ogsaa en anden Sag, som kom til at ligge Kristen Hansen tungt paa Sinde, det var Skolesagen. Efterhaanden som hans Børn naaede Syvaarsalderen, skulde de jo ifølge Loven møde i Skolen. Men det var meget svært for ham at se dem gaa derhen for at blive pint med Remser og rationalistisk Forklaring af den kristelige Børnelærdom. Han syntes, det var en utaalelig Tvang, Staten gennem sit Skolevæsen havde lagt paa det danske Folk.

»Dette, at jeg skulde staa under Statens Formynderskab, saa den greb ind i mit Hjem og med Loven i Haand tog mine Børn og foreskrev mig, hvordan de skulde undervises o. s. v., det var en knugende Byrde, som tyngede mere og mere paa mig. Nu var fire af mine Børn kommet i denne Trædemølle, og for hvert Barn, jeg maatte aflevere, blev Sukket i mit Hjerte større og større, saa jeg i min Vaande ikke vidste Udvej, men sukkede under Byrden og bad Vorherre hjælpe os.«

I Foraaret 1848 havde han faaet en ny Tjenestekar, en af hans kristelige Venner, Rasmus Hansen fra Gudme. Naar de gik sammen i Arbejdet, talte de altid med hinanden om kirkelige og kristelige Spørgsmaal. Rasmus Hansen havde klare Tanker og saa gerne Spørgsmaalet fra Lyssiden. Kristen Hansen var mere hjertevarm, og hos ham var det altid Livet og Livsvæksten, hvorom det drejede sig. Ogsaa Skolespørgsmaalet drøftede de, og da Kristen Hansen mærkede, at Rasmus var en begavet Karl, og at han havde stor Kærlighed til Børn, tilbød han at bestå hans Uddannelse paa det nærliggende Skaarup Seminarium, naar han saa vilde love at blive Lærer for hans Børn. Men Rasmus vilde ikke paa Seminariet, han vilde blive ved med det jævne Arbejde.

Kort efter blev han indkaldt til at deltage i Trearskrigen, Under Istedslaget blev han haardt saaret, idet han fik sønderskudt det ene Ben, og det saa ud til, han skulde blive en Krøbling for stedse, usikkert til Bondearbejde. Men hvordan det end gik, lovede Kristen Hansen ham, at han skulde faa et Hjem i hans Hus for Fremtiden. Han vandt dog snart sin Førlighed igen og voksede endnu fastere i Samlivet med sin gode Husbond. De drøftede jævnlig Spørgsmaalet om, hvad der kunde gøres for at skaffe Børnene en bedre Undervisning. Men ingen af dem kunde finde nogen Udvej her.

Da hændte det sig, at Kristen Hansen i 1854 paa en Rejse til Odense gæstede daværende Folketingsmand Jens Jensen i Trunderup, og da han her klagede sin Nød med Børnenes Skolegang, spurgte Jens Jensens Kone ham, om han ikke kendte Kold i Dalby. Han havde hjulpet dem til Rette, saa de selv underviste deres Børn i Hjemmet og ikke behøvede at sende dem hen i Almueskolen. Men Kristen Hansen vidste ikke andet om Kold, end at han var en stor Sværmer, der førte Folk paa Afveje. Men Konens jævne Fortælling om Hjemmeundervisningen og den Glæde, de havde derved, greb ham stærkt. Han følte sig saa fattig og blev bedrøvet over, at han, som ogsaa gerne vilde undervise sine Børn, ikke troede, han kunde.

Et Aar efter denne Samtale var Kristen Hansen en varm Efteraarsdag til Høstgilde hos sine Forældre. Efter Maaltidet stod Gæsterne udenfor Gaarden og samtalede. Da saa de en lille Mand komme gaar ende hen imod dem. »Han vakte allerede vor Opmærksomhed, før han var os ganske nær, derved, at han den varme Dag havde en laadden Hue paa Hovedet og et stort Uldklæde hængende om Halsen. Han gik hen imod mig — som om han vidste, jeg længtes efter ham — og spørger: »Skulde her ikke være en Mand, som hedder Kristen Hansen?« hvortil jeg svarede: »Jo, det er mig«. — Han siger: »Jeg er Lærer Kold fra Dalby. Om dette Navn har De vel hørt? Jens Jensens Kone i Trunderup har sagt til mig, at jeg skulde gøre Deres Bekendtskab; for De var af mine Folk, sagde hun. Og nu er jeg kommen«. — Jeg bød ham velkomme og bad ham følge med indenfor og hilse paa min Fader. Jeg var allerede blevet glad ved at høre hans Hilsen. Men da han kom til at tale videre om sin Livsgerning, faldt der som Skæl fra mine Øjne, og i mit Hjerte lød der et Gud ske Lov. — Jeg har aldrig hørt et Menneske tale med saadan en Sikkerhed og Aandens Myndighed som denne Mand, og Aanden vidnede i mit Hjerte: Hos ham skal Rasmus Hansen i Skole, nu behøver han ikke at komme paa Skaarup Semina-

rium. — Jeg var sikker paa, at Vorherre havde sendt Kold til os, og at jeg nu vilde komme over den Forlegenhed, jeg i ti Aar havde suk- ket under«.

Da Kold Dagen efter besøgte Kristen Hansen, talte de videre sammen om forskellige Livsspørgsmaal, og Kristen Hansen siger, at han aldrig havde haft et Besøg, der som dette lyste op for ham over Børneunder- visninger og Menneskelivet i det hele. Og da Kold et Par Dage efter rejste videre, var det blevet aftalt, at Rasmus Hansen skulde være Lær- ling hos ham i den kommende Vinter for at uddannes til Friskole- lærer.

Ved dette Besøg var Kristen Hansen blevet saa opfrisket, at han straks fik Mod til at forlange sine Børn udskrevet af Statsskolen og paatog sig selv hele deres Undervisning og Ansvar for derfor. Det vakte Op- sigt, men det blev for ham og Børnene en glædelig Forandring. Det var saadanne nogle fornøjelige Timer, han havde med Børnene.

I Vinterens Løb fik Kristen Hansen indrettet en Skolestue i sit Hugge- hus, og da Rasmus Hansen kom hjem fra Dalby, begyndte han sin Skolegerning her den 3. Maj 1856 med tre Børn. I Løbet af Somme- ren kom der flere til, saa der var ialt ti Børn, da Skolekommissionen om Efteraaret kom for at holde Eksamen. Foruden Skolekommissionen var hele Sogneforstanderskabet og to af Kommunens Lærere mødt op, og desuden var nogle af Børnenes Forældre til Stede, saa der var sam- let over en Snes voksne Mennesker. Meningen var vel nok, at Skolen skulde vejes og findes for let. Hvorledes kunde dog en Bondekarl med kun seks Maaneders Uddannelse undervise saaledes, at Børnene kunde staa Maal med Børnene i den offentlige Skole? Men det blev en stor Glædesdag for Kristen Hansen og Skolens Venner. Rasmus Hansen var ualmindelige livlig, saa det var godt at mærke, at han var i Aande. Og Børnene var ligesaa livlige som deres Lærer; uden at lade sig genere af de mange fremmede fortalte de rask op, naar de blev spurgt, og de spurgte deres Lærer, som de var vante til, om hvad der faldt dem ind. Skolekommissionen maatte erkende, at Børnene var vel underviste, og Skolen havde bestaaet sin første Prøve.

I fire Aar holdtes Friskolen i Kristen Hansens Gaard, men da Bør- neantallet var vokset til over et halvt Hundrede, begyndte det at knibe med Pladsen, og da Rasmus Hansen gerne vilde giftes og have eget Hjem, købte Kristen Hansen i Forening med fire andre Mænd i Kredsen en Jordlod der i Nærheden og lod opføre en Skolebygning med Beboelse,

der blev taget i Brug den 5. September 1860. Her øvede Rasmus Hansen trofast en velsignelsesrig Gerning i mange Aar. Han døde 1883.

I 1858 var Kristen Hansen blevet Sognefoged, en Bestilling, han altid var glad ved. Aaret efter blev han valgt til Medlem af Landstinget, men der kom han aldrig til at føle sig rigtig hjemme. Han var en trofast Frihedsmænd og sluttede sig helst til Venstre. Men han havde ondt ved at finde sig tilrette indenfor Partirammerne, de var ham for snævre, derfor følte han sig daarlig tilpas som Rigsdagsmand. Selvfølgelig sagde han nej til Ændringen af Junigrundloven og overtalte flere andre Rigsdagsmænd til at gøre det samme. Men efter den sidste Landstingsopløsning i 1866 søgte han ikke Genvalg.

Selv om han, efter hvad han selv siger, ikke kom til udrette synderligt som Landstingsmand, fik han dog et rigt Udbytte af det syvaarige Ophold i København. — Der var i de Aar flere Bønder i Folketing og Landsting, som tog levende Del i det Liv, der var vakt ved Grundtvig. Til dem sluttede Kristen Hansen sig og blev af dem ført ind i Grundtvigs Hjem, hvor han fik rigt Udbytte af at komme. Ved sit første Besøg maatte han fortælle Grundtvig, hvordan han var kommet til at holde Friskole, og han talte livligt og varmt derom. Da han ved Sengetid tog Afsked, sagde den gamle: »Ja, nu ved De, hvor jeg bor,« og fra den Tid stod Grundtvigs Hus ham aabent.

Det var hans gode Ven Jens Jensen fra Trunderup, der første Gang fik ham med i Vartov, og da han saa Grundtvigs Kæmpeskikkelse træde frem for Alteret for at holde Skriftetalen, tænkte han straks paa Apostelen Peter. Men da Menigheden stemte i med Sang, flød der Glædestaarer ned ad hans Kinder, og han følte som aldrig før: »Her er en levende Menighed, her er godt at være!« Ogsaa Forkyndelsen gik ham saadan til Hjerter, at ikke en Sætning blev borte for ham, han havde Brug for det alt sammen. »Denne Dag,« skriver han, »fødtes hos mig Længslen efter, at vi ogsaa hjemme i min Vennekreds kunde samles som en levende Menighed om en viet Herrens Tjener.« Dermed var Tanken om en Frimenighed i Vejstrup begyndt at spire i hans Sjæl.

Denne Tanke fik yderlig Næring, da han i 1863 overværede det første grundtvigske Vennemøde i København og hørte, hvad Grundtvig sagde om frie Præster i frie Menigheder. Og da Vilhelm Birkedal i 1865 blev afsat som Sognepræst i Ryslinge, fordi han i Rigsdagen havde angrebet Regeringen for dens Færd under Krigen og Fredsslutningen, og hans Menighed ikke vilde give Slip paa ham, men dannede en fri Menighedskreds med ham som Præst, blev Kristen Hansen meget glad.

Han rejste straks til Ryslinge og meldte sig og sin Hustru og Børn ind i Menigheden, ligesom han ogsaa ydede Bidrag til den nye Kirkebygning, og skønt der var halvfjerde Mil fra Vejstrup til Ryslinge, kørte de dog stadig derover til Kirke, og efterhaanden sluttede flere Familier fra Vejstrup og Oure til, saa de til de store Højtider var et helt Rejseselskab.

Skønt Birkedals Menighed fandt den frie Stilling forunderlig frisk og velgørende, længtes Birkedal selv dog meget efter at faa Menigheden anerkendt som et Led af Folkekirken. Da dette lykkedes ved Valgmønstersloven af 1868, forlangte Birkedal, at alle Menighedens Medlemmer skulde løse Sognebaand til ham. Kristen Hansen var egentlig imod denne Ordning, thi for ham stod det, som en fri Kirke uden Statens Indblanding eller Formynderskab var det bedste Grosted for Menighedslivet; men for Fællesskabets Skyld gik han med dertil.

Hvor glad han end var for at høre med til Ryslingekredsen, haabede han dog stadig paa, at den Tid skulde komme, hvor der kunde dannes en fri Menighedskreds derhjemme i Vejstrup, og som Forberedelse dertil begyndte han at arbejde paa at faa rejst en Folkehøjskole. Det stod nemlig for ham, som Højskole og Frimenighed var som to Søskende, der elskede hinanden; byggede de derfor en Højskole, maatte den ogsaa blive Samlingssted om Søndagen for det kristne Vennelag. Og da han efter adskilligt Søgen fra Vennekredsen i København havde faaet Anvisning paa en Mand, der ikke blot kunde være Leder af Højskolen, men muligvis ogsaa vilde tage en fri Præstegerning op iblandt dem, tog han for Alvor fat paa at faa Skolen rejst.

Den Mand, der var anbefalet Kristen Hansen, var den teologiske Kandidat C. M. Kragballe, en af Grundtvigs yngre Venner, der paa Grund af en Udtalelse i »Kirkelig Samler«, som han selv udgav, var blevet nægtet Præstevielse, hvor over han var blevet bittert stemt mod Statskirken.

I Foraaret 1867 var Kragballe saa samlet med Vejstrupperne i Fri-skolen, og her holdt han et Foredrag, der greb alle saa stærkt, at der var Enighed om, at nu skulde der bygges Højskole, og at der straks skulde tages fat, saa den kunde begynde sin Virksomhed til November med Kragballe som Forstander.

Det var under stor og almindelig Deltagelse, at Skolen opførtes paa en Grund, som Kristen Hansen gav dertil. Med Glæde kørte Egnens Beboere Sten, Grus og Tømmer til, og store Pengegaver strømmede ind, endogsaa fra Vennekredsen i København kom der Bidrag, saa Kristen

Hansen, der var Tilsynsmand med det hele, ret kunde glæde sig derved. Skolen skulde paa hans Forslag ikke rejses paa Aktier, men være en Folkegave, hvis Styrelse skulde være forpligtet til at ansætte Lærere af den grundtvigske Retning. Gav den noget Overskud, skulde dette anvendes til Understøttelse for ubemidlede Elever.

Den 1. November aabnedes Skolen med henvend tyve unge Karle, og efter Nytaar kom der seks til. Om Søndagen prædikede Kragballe i Skolestuen, der altid var propfuld af opmærksomme Tilhørere, og alt tegnede saare vel. Det kom derfor som et Lyn fra en klar Himmel, da Kristen Hansen straks efter Nytaar fik Brev fra Kragballe, hvori han opsagde sin Plads til 1. April, da han ikke passede til disse Forhold. Sagen var nok den, at Kragballes var nogle forkælede Københavnerne, der ikke kunde finde sig i det nøjsomme Liv paa en Højskole, hvor godt saa end Vejstrupperne søgte at gøre det for dem.

Det var for Kristen Hansen det smerteligste Brev, han nogensinde havde faaet, og da Sagen blev bekendt, vakte det almindelig Sorg blandt Skolens Venner. Men Kristen Hansen tabte ikke sin Varme for Højskolen. For ham var Sagen ikke et Regnestykke men en Trossag, derfor stoledes han paa, at der nok skulde findes Udvej til at fortsætte, hvad der var saa godt begyndt.

Først blev der forhandlet med den bekendte Bondemand og Politiker N. J. Termansen om at overtage Gerningen som Forstander for Højskolen. Men da dette glippede, henvendte man sig til den sønderjydske Seminarist L. B. Poulsen, som havde maattet forlade sit Hjemland, fordi Preusserne med Urette vilde gøre ham til Soldat, skønt han som frivillig paa dansk Side havde gjort Krigstjeneste i 1864.

Poulsen var ret en Mand efter Kristen Hansens Hjerte. Han overtog nu Skolens Ledelse og fortsatte de Søndagsmøder, Kragballe havde begyndt, og Kredsen blev meget glad ved at høre hans varme kristelige Vidnesbyrd paa det jævne sønderjydske Maal. Men efter halvandet Aars Forløb, da han havde vundet sin Sag mod Preusserne og var blevet fritaget for Værnepligten, blev han kaldt hjem til Sønderjylland for at tage en Gerning op som Fripræst i Bovlund. Som sin Eftermand anbefalede han en ung, evnerig Lærer fra Randersegnen ved Navn Jens Lund. Han blev Poulsens Medhjælper om Vinteren, og Styrelsen valgte ham saa til Forstander, da Poulsen rejste.

Jens Lund, der var en dygtig Skolemand og begavet Taler, begyndte ogsaa at holde Søndagsmøder; men her kunde han ikke helt tilfredsstille særlig de ældre. Kristen Hansen fik da i Samraad med Kredsen

og Jens Lund udvirket, at en ældre grundtvigsk Præst, Berg, der havde taget sin Afsked paa Grund af Svagelighed, men nu var bleven temmelig rask, flyttede til Vejstrup for at være til Tjeneste ved Søndagsmøderne paa Højskolen. Alle var tilsyneladende glade ved denne Ordning, og Kristen Hansen glædede sig til at faa Berg, der et Aars Tid havde været Medhjælper hos Sognepræsten i Ovre-Vejstrup, knyttet til Kredsen. Men da det rygtedes, at Folk fra Taasinge skulde have sagt, at de ikke vilde sende deres Børn paa Vejstrup Højskole, naar den laante Hus til Møder, der i manges Øjne bar Præg af Sværmeri, blev Jens Lund, der særlig følte Kald til at dyrke raa Mark op, bange for, at disse Møder vilde skade Tilgangen til Skolen, og da Flertallet af Styrelsen var af samme Mening, blev det forbudt Berg at tale ved Søndagsmøderne.

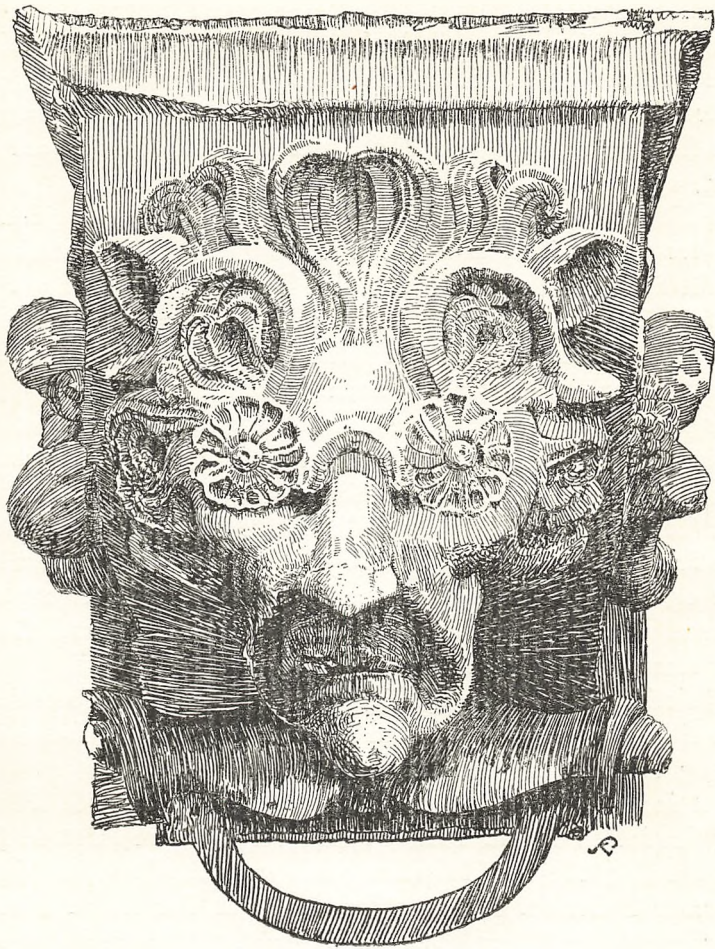
Dette var et overmaade haardt Slag for Kresten Hansen. Han havde altid tænkt sig Højskolen som et Arnested for levende Kristendom, og nu skulde Dørene lukkes for de Ordførere, den lille Menighedskreds gerne vilde høre. Det kunde han ikke være med til. Det var at bygge paa Klogskab istedet for Aand; det var at regne med den lille Tabel, og derfor trak han sig ud af Skolens Styrelse.

Det varede dog ikke længe før de andre Medlemmer af Styrelsen opdagede, at de for Skolens Skyld ikke kunde undvære Kristen Hansen, og bad ham træde ind igen, idet man lovede, at Skolen aldrig mere skulde blive lukket for Ordførere, Kredsen kunde være glad ved at høre. Efter en længere Forhandling og adskillige Betænkeligheder traadte han igen ind i Styrelsen, og han var senere glad ved, at det gode Forhold igen blev bragt til Veje.

Medens denne Strid stod paa, havde Kristen Hansen aabnet sit Hjem for Vennekredsen, og her holdt nu Pastor Berg med Fuldmagt fra Birke-dal Gudstjeneste og forrettede kirkelige Handlinger. »Vi havde en fornøjelig Sommer,« skriver Kristen Hansen, »og var rigtig glade ved vor gamle Præstemand, og Sommeren gik for os, som var vi en lille Frimenighed.«

Men da Berg om Efteraaret paa Grund af Svagelighed maatte opgive sit Virke blandt Vejstrupperne, kom Kristen Hansen til at længes endnu mere efter at have Præst og Kirke lidt nærmere end Ryslinge, hvortil man dog paa Grund af Vejlængden saa sjældent kunde komme, og han satte fra nu af al sin Kraft ind paa at virkeliggøre sin Tanke om en Frimenighed i Vejstrup.

Ved et Møde i Friskolen i Efteraaret 1873 kom han til at tale om

LØVEHOVED I SANDSTEN. KRONBORG

denne sin Hjertesag, og her havde han den Glæde, at Jens Lund stillede sig ved hans Side og talte saa varmt for Sagen, at alle blev grebet deraf. Man enedes dog om at stille Sagen i Bero en Maanedstid og saa samles til et nyt Møde paa Højskolen. Ved dette Møde var der kommet mange Mennesker til Stede, og det viste sig, at Stemningen for Sagen var vokset stærkt siden sidste Sammenkomst. Alle var enige om, at nu var Tiden inde til at rejse en Kirke. Der blev straks begyndt paa at tegne Bidrag, og snart var der tegnet 20000 Kr. i Portioner fra ti til 1000 Kr., og dermed var Kirken sikret.

Næste Foraar ved Pinsetid tog man fat paa Byggearbejdet. Kristen Hansen var valgt til at føre Tilsyn og sørge for, at Materialerne var paa Plads, naar Haandværkerne skulde bruge dem. »Det var en frisk og lykkelig Tid,« skriver han, »alle gode Kræfter var ligesom ovenpaa hos os.« Kristen Hansen sparede ikke sig selv, idet han i Løbet af tre Uger kørte over 100 Læs Kampesten. Herom skriver han:

»Jeg syntes aldrig, jeg har været med ved saa glædeligt et Arbejde; ja, jeg er vis paa, at jeg har aldrig været saa glad ved at køre til Gilde, som jeg var ved at køre Sten til Kirken. Og det var en let Forretning at være Tilsynsmand, eftersom Folk ligefrem kappedes om, hvem der kunde udrette mest. De, der var de stadigste til at køre, var ogsaa de glædeste og dem, der holdt bedst ud til det sidste. Det gaar altid saadan: Hvem der kan faa Naade til at ofre mest for, hvad Gud velsigner, for størst Fordel selv.«

Ved Juletid stod Kirken færdig, men paa Grund af Formaliteter med Hensyn til Statsanerkendelse som Valgmenighedskirke blev den først indviet og taget i Brug Palmesøndag 1875.

Endnu inden der blev taget fat paa Byggeriet, havde Menigheden søgt og fundet en Præst. Blandt andre var der foreslaaet en Bondesøn fra den nærliggende By Holmdrup; han var Kapellan paa Sjælland og hed Rasmus Pedersen. Kristen Hansen og et Par andre Mænd rejste over for at tale med ham. Den unge Mand var bange for, at saadan en gammel Kreds af ældre, udviklede Kristne ikke kunde nøjes med det, kan kunde yde; men ellers havde det i flere Aar været hans Længsel at faa sin Virksomhed i saadan en levende Menighed. Baade gennem hans Breve og ved en senere Sammenkomst med ham i København blev Kristen Hansen fast overtydet om, at han var den rette Mand, og heri tog han heller ikke fejl.

Saaledes blev da Rasmus Petersen valgt til Præst for den Menighed,

han voksede sig inderlig sammen med og tjente trofast i mange Aar, indtil et Halsonde tvang ham til at opgive Præstegerningen.

Nu havde Kristen Hansen omsider naaet det Maal, han i saa mange Aar havde kæmpet for. Hver Søndag frydede han sig ved at samles i Kirken med kristne Venner og dele Fællesskab med dem. Deltagelse i den hellige Nadver blev for ham mere og mere, som han ældedes, de store Højtider i hans Liv. Jeg mindes endnu, hvorledes han engang ved et Menighedsmøde i Kirken talte om, at han følte, det var en stor Synd at nægte Børnene Adgang til Nadverbordet, og han haabede paa, den Tid maatte komme, da Livet blev saa frisk og stærkt, at det vilde sprænge de døde Former, saa kristne Forældre kunde tage deres Børn med til Herrens Bord uden at spørge Provst eller Biskop derom. Derfor fulgte han ogsaa med Glæde, hvad der skete paa Mors, da Anerkendelsen som Præst blev frataget Rasmus Lund, fordi han havde taget Børn under fjorten Aar til Alters.

I Juli 1887 mistede Kristen Hansen sin Hustru. Hun havde ligget til Sengs et Par Aar, ramt af Apopleksi, og den gamle Mand plejede hende med rørende Omhu og Kærlighed. Han var glad ved, at han selv havde faaet Lov til at række hende den sidste Læskedrik, «for det var hende altid saa kært, hvad hun tog af min Haand,» føjer han til.

Endnu i sit syv og firsindstyvende Aar var han saa rask, at han kunde pløje en Tønde Land daglig; og den Ungdomsfriskhed, der altid havde udmærket ham, bevarede han til det sidste.

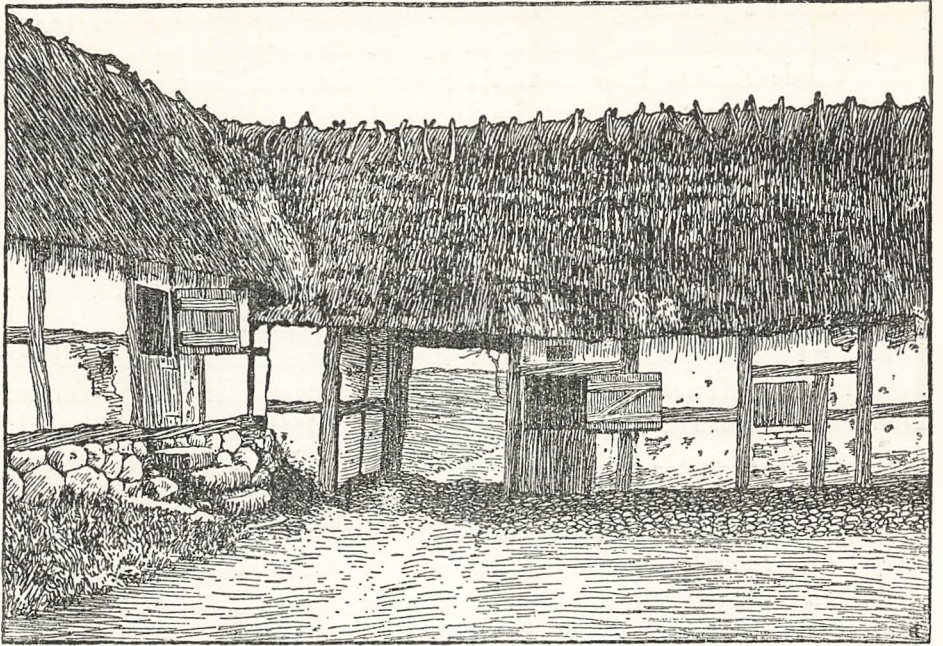
Ved Nytaarstid 1901 begyndte han at skranke og maatte holde Sengen, kærlig plejet af en Søn og Svigerdatter og deres hjemmeværende Børn, der til stor Glæde for ham saa gerne vilde synge for Farfar.

Den 18. Februar, da Sønnen rakte ham den sidste Læskedrik, hørte han ham sige med tydelig Stemme og som i glad Forundring: »Maa jeg komme hjem.« Derefter foldede han Hænderne og sukkede: »I Jesu Navn!« Det var hans sidste Ord.

Et saare smukt og daadrigt Menneskeliv var afsluttet.

Ole Jensen.

AF EN VESTJYDES BARNDOMSMINDER

Under mit Arbejde med Indsamling af Smaatræk og større Skildringer af dansk Folkeliv er jeg i Aarenes Løb kommet til at nære en særlig Forkærlighed for Skildringer af de enkelte Menneskers Liv og Skæbne. Gennem saadanne Skildringer faar man ikke blot et Strejflys kastet ud over vedkommende Tids og Egns Forhold, men ogsaa over en Menneskesjæls Oplevelser, dens Længsler og Higen, dens Glæde og Sorg.

Indsamlingen af disse Levnedsskildringer foregaar paa den Maade, at vedkommende enten selv nedskriver sine Erindringer, eller jeg gør det efter hans mundtlige Fortælling. Bagefter kommer saa en Bearbejdelse med Offentliggørelse for Øje.

Af de Skildringer, jeg i Aarenes Løb har modtaget, er den mest omfattende skrevet af en vestjydsk Hedehusmand, *Peder Nielsen Lykke*, i Nees ved Holstebro. Han er født 1850 og fylder til Sommer de firs. Smaa Kaar har han kendt fra Barndommen af, og da han blev gift, sad han og hans Kone i en Lejestue. Men de sled og slæbte og kæmpede sig

VINTER 1928--29. GYMNASTERNE

i trofast Fællesskab frem fra Skanse til Skanse. Stor var Glæden, da de naaede at faa deres eget, selv om det kun var en Hytte og en Hede-lod. Naar man læser Peder Lykkes Skildring af den Glæde, det var, da de naaede at erhverve sig en Ko, forstaar man lidt af Hedeop-dyrkerens vanskelige Kaar, men ogsaa hans barnlige Glæde over de smaa Fremskridt. I mange Aar stred Peder Lykke og hans Kone med Lyngen, de udvidede Marken, de plantede, de byggede, de fik to smaa Heste — et uhyre Fremskridt i deres Bedrift — og de fik merglet.

Men gennem dette Liv, der var baaret oppe af Slid, Taalmodighed og Nøjsomhed, gik det ikke saadan, at Peder Lykkes Sjæl bukkede under i en tung materiel Stræben. Det er en af de meget værdifulde Sider hos ham, at samtidig med, at han kæmpede sig frem i den ydre Verden, trivedes Livet ogsaa i den indre. Et smukt Indtryk heraf faar man ved at læse en Artikel, Redaktør *H. Lilholt* skrev i *Lemvig Folkeblad* i Anledning af Ægteparrets Guldbryllup 1927.

Det hedder heri: »Det er en af P. Lykkes største Fortjenester, at han har kunnet sætte andre Menneskers Sind i Bevægelse; man bliver glad og munter, naar man er sammen med denne gamle hjertevarme Mand, han er en Lysseer, der kalder det gode frem hos sine Medmennesker, Han brugte engang, da han fortalte om en Cyklerejse, han havde gjort ned i Sønderjylland efter Genforeningen, det Udtryk, at han havde truffet paa ene gode Mennesker. Han gav derved uden at tænke paa det en god Karakteristik af sig selv; thi naar man kommer sammen med den gamle milde Mand med de straalende Øjne, saa kan man ikke andet end vise den gode Side i sig selv frem.«

I det følgende gengives det væsentlige af den Skildring, Peder Lykke har givet af sin Barndom i Hjemmet og i Skolen.

Jeg er født den 25. Juli 1850 i Gaarden Lykke i Nees, og dertil knytter sig mine første og kæreste Barndomsminder. I min tidligste Barndom ejedes Gaarden af ugift *Peder Pedersen*, og som Husbestyrerinde hans ugifte Søster *Johanne Marie Pedersdatter*. Disse to gamle blev for mig som Bedsteforældre. Min Moder var *Ane Krestensdatter*, født i Vester Krarup i Møborg 1825. Hendes Moder var ugift Tjenestepige *Else Kjerstine Laursdatter*, og min Moder kom til Lykke, da hun var ca. halvandet Aar gammel. Gamle Kresten Nielsen, Store Agersende, har fortalt mig, at han tjente paa Bækmark sammen med min Bedstemoder, og da talte hun med ham, om han ikke vilde prøve paa at finde en Plads hos gode Mennesker til hendes lille Pige, som hun da havde i Pleje i Lille Sukbæk i Flønder, hvor hun syntes ikke, at hun havde det

saa godt, som hun ønskede det. Og han talte saa med Folkene ved Lykke derom, som han ansaa for ordentlige og gode Mennesker, og de indvilgede saa i at tage den lille Pige som deres Plejebarn, og hun kom altsaa dertil. Hvad de fik af hendes Moder som Vederlag derfor, vidste han ikke. Min Moder har fortalt mig, at da hun var 12 Aar, døde hendes Moder af Kræft i Brystet, da var hun hos sin Søster *Mette Lehns*, som da var Jordemoder i Møborg og Nees Sogne, hvorfra hun blev forflyttet til Ulfborg. Og at min Moder blev ved at være ved Lykke som deres eget Barn siden hendes Moders Død, fremgaar af en Kopi af et Andragende fra Peder Lykke til Amtet om at faa Bidrag fra Asp, Ølby og Favsing Fattigvæsen til Barnets Underhold, hvad der blev afslaaet.

Amtets Svar bekræfter, at min Moder var 12 Aar, da hendes Moder døde, og at Peder Lykke intet fik til hendes Underholdning, men at hun undgik at komme paa Fattigvæsenet og sat i Pleje hos den lavestbydende, som var Datidens Skik og Brug over for forældreløse Børn og værgeløse Gamle, men at hun blev ved med at være ved Lykke som deres eget Barn, indtil hun blev voksen og blev gift med min Fader. Et Bevis paa disses gode Hjertelag, Peder Lykke og Johanne Marie. Det er mig kært at dvæle ved disse Oplysninger om min Moders Barndom, da jeg har hørt min Moder fortælle om deres Godhed imod hende, og hun elskede dem som sine Forældre og de hende som deres eget Barn, og meget af den Kærlighed blev overført paa mig, som jeg har følt saa langt tilbage i min Barndom, som jeg har kunnet forstaa at at skønne derpaa. Mindet om de gamle ved Lykke gemmer nogle af mine lyseste Barndomsminder.

Min Fader, *Niels Berg Pedersen*, var fra Møborg, han var med i alle tre Krigsaaar, og da han kom hjem fra Krigen, blev min Fader og Moder gift den 21. September 1851. Min Fader var Murer og Skemager. De købte et Stykke Hede fra Vester Nørbygaard, hvorpaa han byggede et Hus, Overdelen, Spærlægter med paasiddende Tag, var af en gammel Sals fra Fjordside, som efter mine Forældres Udsagn blev kørt dertil med Heste og Vogn og sat ned paa den flade Jord, som var Hede. Men for at faa Mur derunder maatte den løftes op, og det gik Fader og Moder ene og hjalp hinanden ved, han som Murer og hun som Haandlanger, saa de i bogstavelig Forstand byggede deres eget Hus. De nødvendige Sten til Husets Opbyggelse blev hentet ved Teglværket i St. Sandbæk. Paa den Maade begyndte de at bygge deres Fremtidshjem som Nybyggere paa den nøgne Hede. Ko kunde der jo ikke

holdes, endskønt der var 24 Tdr. Land til Huset. Hvad Jordstykket kostede, eller hvad Huset kostede at opføre, ved jeg ikke, men jeg ved, at gamle Peder Lykke laante dem nogle Hundrede Daler til at dække noget af Gælden med, og Stenene fik de vistnok paa Kredit. Den Gang var der ikke hverken Laanekasse eller Kreditforening. Men de skulde da ogsaa have Føden, medens de byggede, men jeg ved, at Folkene ved Lykke rakte dem ofte en hjælpende Haand.

De maa have været flittige og nøjsomme og ikke stillet store Krav, men med frit Mod gaet ind til smaa Kaar, for de var fattige begge to. Huset bød heller ikke paa noget af det, som nu til Dags kaldes Komfort eller Luksus.

De indvendige Skillerum var opførte af vindtørrede Sten, aftrukken eller pudset med *Lerbunkerot* ogsaa kaldet. Der var en Forstue og en Stue til Møblerne, som bestod af en Kiste med buet Laag og en Dragkiste, som min Moder havde. Den var lavet af Erik Lykke, den ejes nu af min Broder Erik. Dernæst mod Syd Sovekammeret med en stor indpanelet Seng og et Køkken med aabent Ildsted, hvori var muret et Fyrhul. Da var Komfur meget sjældent, utænkeligt da i et fattigt Hjem. Der var jo ogsaa det meget nødvendige Skekammer, Gulvet var af stampet Ler, og Dørene var de gamle fra Fjordside med meget høje Dørtrin. Min Fader var fingernem og lavede selv mange Ting til Nytte i Huset, saa en Haandværker blev sjældent tilkaldt. Min Fader sagde, at naar han lavede det selv, saa blev det, som han ønskede, og saa var det baade takket og betalt.

Der blev begyndt med at pløje Heden for at omdanne den til Agermark, men inden den efter første Pløjning kunde benyttes til at avle paa, vilde der hengaa en længere Tid, inden der kunde avles Føde til en Ko baade Sommer og Vinter. Noget af Hedeskjolden blev afbrændt, og efter den Aske blev der saet Spergel, og Grøfter blev der gravet for at aflede skadeligt Vand. Jeg husker, at naar min Fader kom hjem fra sit Dagsarbejde, gik han ud at kaste Grøft og stod der og arbejdede ved Maanelys til langt ud paa Natten. Han arbejdede jo som Murer om Sommeren og lavede Skeer om Vinteren. Jeg mindes, at han to Vintre havde en fremmed Karl til at arbejde paa Skeerne, den ene Vinter var det *Jakob Aaberg* og den anden Vinter hans Brodersøn fra Mørborg, *Jens Bjerg Nicolajsen*.

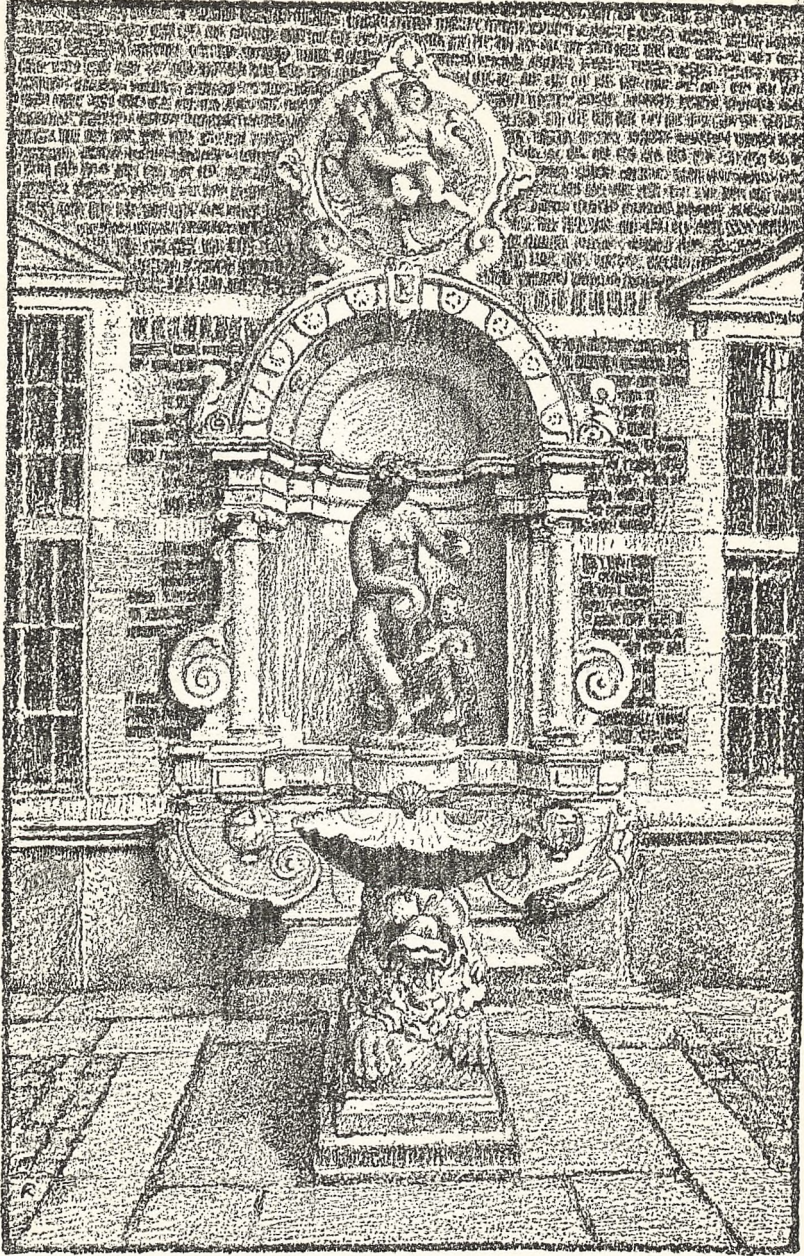
Min Moder lavede Haandgerningsarbejde, særlig broderede hun og lavede Kapper rene, som det hed, det var en ejendommelig Hovedpynt eller Hue, som Kvinderne brugte den Gang, og min Moder havde mange

Kunder, men hun fik sjældent Penge for sit Arbejde, men naar hun kom hen at aflevere sit Arbejde, gav Konerne hende altid rigeligt med Fødevarer, næsten af al Slags, Brød, Mel, Gryn, Ost og Kød, og hos Husfolk, som fiskede, blev det jo gerne betalt med Fisk. Der var vistnok knapt med Penge, og de hjemmelavede Produkter var i smaa Priser og maa ske vanskelige at sælge. Min Moder gik vistnok ogsaa lidt ud paa Arbejde i Høst og Slæt, jeg mindes, hun fortalte, at hun havde været med ved Havet at rive Hø, og hun havde brugt en Aare, naar de skulde over Fjorden. At det somme Tider var strengt nok, fremgaar af, at det tog Huden under hendes Armhuler ved i strengt Vejr at ro over Fjorden, men den Tids Kvinder var ikke forvante, men vant til at tage fat, ogsaa i grovere Arbejde, baade ved Landbrug og Fiskeri.

Min Moder fortalte, at hun en Høst havde faaet Lov til at samle Vipper op paa Byg og Hvedestubben i St. Sandbæk, at hun da samlede saa mange, at der, da de blev tærskede og rengjorte, blev en Td. Byg og en Skp. Hvede — det var jo meget værd i deres lille Husholdning til Mel og Gryn. Den Gang var det almindeligt, at man samlede Vipper op paa Stubmarken baade i det smaa og større Landbrug. Men som foran nævnt, Datidens Kvinder maatte tage Haand i Hanke med paa alle Omraader, men paa den Maade fik mine Forældre jo Udkommet. —

Det var vist i 1852, at de byggede Huset, da var jeg atter kommen til Gaarden Lykke, hvor jeg blev baade Sommer og Vinter, indtil jeg var omtrent fem Aar eller i Sommeren 1855. Disse to gamle, Peder Lykke og Johanne Marie, var gode imod mig som deres eget Barn. Jeg husker saa tydeligt, at Johanne Marie lærte mig, længe før jeg var fem Aar, at folde mine Hænder og bede Fadervor og at svare paa tre Spørgsmaal, som jeg jo ikke forstod Betydningen af dengang, men som var en Forkortelse af Trosbekendelsen. Jeg blev først spurgt: »Hvem har skabt dig?« Svar: »Gud Fader.« Andet Spørgsmaal: »Hvem har gennøst dig fra Synden?« Svar: »Det har Guds Søn, Jesus Kristus.« Og det tredie Spørgsmaal: »Hvem har helliggjort dig?« Svar: »Det har Gud den Helligaand.« Og de lærte mig at kende Bogstaverne, saa jeg kunde stave, før jeg var fem Aar, saa jeg har mine første Skolekundskaber derfra, og de gav mig Føde og Klæder og var i det hele for mig som Far og Mor, saa jeg derfra har mine lyseste, bedste og første Barndoms minder.

Peder Lykkes Broder, Erik Lykke, og hans Kone, Mariane boede i den nordre Ende af Vesterhuset. Han var Snedker og lavede Møbler, d. v. s. Dragkister og Chatoller, som var den Tids mest almindeligt

FRA FREDERIKSBORG SLOT

brugte Møbler. Mariane var min Gudmoder, og de var jo ogsaa gode ved mig. Jeg var meget glad ved gamle Peder Lykke, ham laa jeg hos om Natten, og om Dagen vilde jeg gerne være i hans Nærhed. Han talte med mig og fortalte mig Historier, som kunde passe for min barnlige Fantasi. Om Sommeren naar vi gik i Engen, og Storken kom spankende, sagde han til mig, at Storken var min Halvbroder. Derfor holdt jeg mere af Storken end af de andre Fugle.

Lykke ligger nær ved Kirken, saa der kom mange Fremmede om Søndagen. Kvindfolkene skulde jo ind og af med deres Ydertøj, og have sig pyntet med Kappe og Baand, og naar der var Barsedaa, kom de ogsaa derind med Barnet, det var en Skræk for mig, naar der ud af Bylden hørt Barneskrig; det var noget, jeg ikke var vant til at høre, saa krøb jeg under Bordet. Men der kom ogsaa jævnlig fremmede til Hverdag, for Erik Lykke havde lidt Høkerhandel og handlede med Kaffe, Cikorie, Tobak og Brændevin, den sidste — nemlig Brændevinen — var ulovlig Handel, men desuagtet handledes der aabent med den som med anden Vare. Saa havde han de forskellige Krydderier, Salt og Eddike, samt Træsko og sorte Jydepotter. Han var meget akkurat og nøjagtig med Maal og Vægt. Der sagdes om ham, at han kunde bide en Kaffeønne itu for at faa Vægten til at passe. Det kunde ske, at ældre Gaardmænd, naar de kom ind i Butikken om Søndagen for at handle, blev skænket en meget lille Dram. Der var en Gang en gammel Mand, som var en lun Spøgefugl. Da han saa Glassets Størrelse, bad han Erik om at laane sig en Snor: »Hvad vil du bruge den til?« spurgte Erik. »Den vil a Gudsød aa Pin brug te aa bind om æ Fowed o æ Glas, fored te en skuld ett flyv neer telig mæ æ Dram.« — Pause. —

Jeg kan huske en gammel Mand i Sundgaard, *Jørgen Sundgaard* kaldet, hans Kone hed Mariane, han var en lille Mand og var vistnok klædt gammeldags, han gik i Knæbenklæder og med stiv, høj Hat paa, jeg minder ham som en rask og livlig Mand i sine Bevægelser, og var han i lidt i løftet Stemning, sang han gerne. Jeg husker, at han sang: »Hælt aa Smælt di gaar i Dans, baagatter saa kommer Karusser, aa naar di gammel di blyver te Baer (Børn), saa blywer di nower forunnele Tudser.«

I Sønder Kirkegaard boede Kresten Pedersen og hans Kone, Maren Langesdatter, de havde en Søn, som hed Anders. Han døde som ung efter et Vaadeskud. Det var en stor Sorg. Han var afholdt af Naboer og sine nærmeste, han brugte meget Jagt og Fiskeri.

Jeg husker, at han blev jordet ved den vestre Ende af Kirken. Hans

Grav var synlig i mange Aar, men nu er den udjævnet, og der er plantet paa Stedet. Graven er glemt, men Mindet om Anders Nielsen lever endnu. Jeg husker, at gamle Anne Marie stod med mig ved Haanden uden for Kirkegaardsdiget og saa, at han blev begravet, og da jeg saa, hun græd, spurgte jeg hende, hvorfor hun græd, hun svarede da: »Fordi han skulde saa tidligt bort herfra.« Det kunde jeg som Barn ikke rigtig forstaa Betydningen af.

I Fattighuset boede en gammel ugift Kvinde, Johanne Brink, hun var daarlig tilbens og gik altid med Stok, hun sad og spandt. I hendes fattige Kammer var en Seng, en Stol og en Kiste med fladt Laag, som hun brugte istedetfor Bord, men hun var altid munter og glad og kunde gerne taale en Spøg. Og der boede ogsaa Hans Yderst og hans Kone Mette, han bandt Løb eller Kurve og pudsede Skeer, de fik vistnok lidt Fattighjælp. Mette var noget hidsig og løb bort fra Hans, Jeg husker engang hun løb og laasede deres eneste udvendige Dør, saa Hans for at faa Forbindelse med andre Mennesker maatte krybe ud gennem Vinduerne, hvorved der gik nogle Ruder itu, som Erik Lykke saa satte ind for ham, da han var Glasskærer og solgte Glas.

Aar 1855 den 28. Juni fødtes min ældste Broder Laurits, og det var Aarsag til en helt indgribende Forandring i min barnlige og lykkelige Tilværelse. Jeg kunde ikke rigtig huske, at jeg havde været hos Far og Mor, saa de var snart helt fremmede for mig, især min Fader var mig fremmed. Han kom sjældent til Lykke, min Moder oftere, saa hun var mig ikke saa fremmed. Det blev sagt mig, at jeg skulde hjem for at være min Moder behjælpelig med at passe min lille Broder, naar min Fader gik paa Arbejde, — han arbejdede dengang ved Anlægget af den Dæmning ved Færgeløbet, som siden og den Dag i Dag benævnes »Æ engelsk Dig«, Det var vel det første Forsøg, der blev gjort paa at inddæmme og tørlægge Nissum Fjord. Arbejdet lededes af en Englænder ved Navn *Tath*, og Arbejdet, der var Daglønsarbejde, blev betalt med 1 Daler om Dagen, hvad der den Gang var en stor Dagløn. Min Fader arbejdede som nævnt ved dette Dæmningsarbejde, saa der var tvivlende Grunde, hvorfor jeg skulde hjem. Det kunde ikke nytte, at jeg protesterede, men jeg havde paa Fornemmelsen, som om mine gode Barnsdomsdage var forbi, jeg forstod den Gang ikke fuldt ud Betydningen deraf, men det var for mig en stor Sorg, at jeg skulde flytte, den første Sorg, jeg kan mindes. Jeg var jo den Gang omtrent fem Aar. Jeg husker saa tydeligt, at min Plejemoder, Johanne Marie, tog mig ved Haanden og fulgte mig over Heden til mit ny Barndomshjem. Jeg kom ikke

hjem med glædestraalende Øjne i Fars og Mors Favn, som er Barnets naturlige Uskylds Fristed og Tilflugt, enten saa Hjemmet er rigt eller fattigt, men med Sorg og Ængstelse. Mit barnlige Instinkt sagde mig, at jeg kunde ikke vente saa gode Dage og blive taget paa med saa kærlige og bløde Hænder som hos mine Plejeforældre ved Lykke, hvor jeg var eneste Barn.

Da vi kom til Huset, hvor min Fader og Moder boede, og kom ind, saa jeg den lille i Vuggen, som jeg skulde vugge i de kommende Dage, men min Fader var hjemme, og det gav mig det Haab, at naar han var hjemme, saa var jeg overflødig og kunde undværes, hvorfor jeg bad min Plejemoder om at komme med tilbage igen. Men ak nej, det kunde slet ikke tillades, jeg maatte blive. Min Fader var faamælt og vilde knap nok hilse paa os, det var heller ikke opmuntrende for mit barnlige Sind. Min Moder var en god Kvinde, hun havde min Tillid og Kærlighed, hende var jeg glad ved. Men mine barnlige Følelser overfor min Fader var Frygt, og aldrig som Barn fik jeg den barnlige Tillid og Kærlighed til min Fader, som jeg burde og skulde have.

Jeg ved nok, naar jeg nu i min Alderdom nedskriver disse Barndoms- minder om min Fader, saa er det ikke lyse og gode Minder, men jeg vil følge Sandheden og med min Pen skildre de virkelige Forhold i al Simpelhed.

Jeg følte mig altid tilsidesat af min Fader som det overflødiges Skum- pelskud, jeg var, jeg turde ikke som de andre Børn tiltale ham med Fadernavnet. Han tiltalte mig altid med Strenghed i Blik og Miner, saa jeg maatte føle mig som den brødefulde og vanartede Søn, og min Mo- der maatte ogsaa høre ondt af min Fader for min Skyld, og det smertede mig og øgede Hadet mod min Fader, for min Moder elskede jeg, som et Barn kan elske sin Moder. Hun var en god Moder i dette Ords fulde Betydning, men hun levede under strenge Kaar; det kan jeg for- forstaa nu, at hun ikke havde den Ret, som tilkommer en Kone, men hun blev af min Fader behandlet som en Tjenestekvinde. Jeg glem- mer aldrig disse onde og skældende Ord mod min Moder og kan endnu i Tankerne se hende græde hendes modige Taarer, men hun bar sine tunge Modgangsdage med Taalmodighed og Ydmyghed i Troen paa et saligt Glædens Hjem efter dette Jordeliv. Gud gav hende den Fred, som hun længtes efter. —

Jeg blev altsaa sat til at vugge min lille Broder, saa jeg fik med det samme Pligter at opfylde, og de var ikke byrdefulde under min gode Moders Vejledning. — Min Moder var svagelig af Helbred, men Min-

derne om hende er mine bedste Minder fra Barndomshjemmet. Hun var en gudhengiven Kvinde og lærte os Børn at tro og se Guds vise Styrelse, Almagt og Godhed mod al Skabning i det daglige Liv. Skete det i vort fattige Hjem, at vi havde lidt til Føden, og vi saa uden at lide Nød blev rigeligt forsynede, kunde hun sige til os Børn: »Der kan I se, Børn, hvordan Gud han har sørget for os, igaar havde vi saa lidt, og idag har vi saa meget. Han glemmer ingen.«

Hun var nøjsom og taknemmelig for det lidt, og hun lærte ogsaa os Børn at være taknemmelige. Hun sagde, at den, som ikke var taknemmelig for det lidet, fik aldrig det meget. Hun lærte os Børn at være omhyggelige med alle Guds Gaver, saa intet gik til Spilde. Brødkrummerne, som laa paa Bordet, naar vi havde spist, skulde vi samle sammen og spise. Hun formanede os altid til at være god mod alle umælende Skabninger indtil det mindste Kryb. Hun taalte ikke, at de blev mishandlede, hun sagde, at Dyrene havde ingen anden Gud end som Menneskene, og derfor skulde vi behandle dem med kærlige og ømme Følelser.

Jeg husker, at vi Børn engang var ene hjemme, som vi var saa ofte, og at vi imens havde fundet en Muserede og fanget og dræbt baade Musmoderen og Ungerne og lagt dem smukt ved Siden af Moderen, ligesom de laa og pattede, men da Moder kom hjem og saa, hvad vi havde gjort, bebrejdede hun os vor Handling. Og jeg husker, at hun var bedrøvet og Graaden nær. Hun sagde: »Hvad om det havde været jer, Børn, der var døde, mens jeg var borte? sikken Sorg for jeres Moder!« Vi gjorde det aldrig siden, og vi forstod vor Moders Formaning. Hun talte nødigt ondt om nogen, og hun taalte ikke, at vi Børn gjorde Nar af nogen eller kaldte nogen med Øgenavne, det var strengt forbudt baade af Far og Mor.

Jeg kan huske fra min tidligste Barndom, hvordan Far sled i Heden for at faa forandret den til Agermark. Det maa have været et brydsomt og strengt Arbejde. Først skulde der graves Grøfter for det skadelige Vands Afledning, og dernæst skulde jo noget af Heden pløjes og harves, det sidste om Foraaret for at faa noget af Furen findelt, saa det med en Rive kunde samles i nogle smaa Dynger, som saa blev brændt til Aske, og naar Ilden var slukket, blev Asken spredt, og saa blev der enten saadet Havre eller Spergel. Mergel til Ejendommen var ikke til at faa, det var heller ikke almindeligt dengang, men da Hedeskjolden blev raadnet og opløst, kunde der efter Datidens Begreber godt avles baade Rug og Kartofler paa den høje sunde Hede, og hvad

der avledes, blev indbjerget med Omhu, saa intet gik til Spilde, især Rugen blev behandlet varsomt, det var jo den, som gav Brødet. Der blev bredt et Lagen eller nogle Poser ud uden for Lolugen, som Negene blev puttet ind ad, for at intet skulde spildes. Det gik ikke an at lade Hønsene æde Rugkærnerne, som faldt af under Arbejdet, og Stubben blev revet med en Rive, saa enhver Vippe kom nøje med. Rugen blev betragtet som en særlig Guds Gave, som vi lærte at vise Ærbødighed.

Fader bjergede noget Hø, saa det varede ikke længe, inden der kom en Ko i Baasen og med Tiden to. Det kneb med Græsningen til Køerne om Sommeren, men saa fik Far Lov til at sætte Køerne ned i Harpøth Mose, som vi kaldte den Hede, der strakte sig ud i Vest fra Gaarden og ind til Sandbæk Mark, hvori der var nogle Lavninger, hvori der voksede noget magert Græs. Men den Hede er nu opdyrket for mange Aar siden. Den Gang, først i 50erne, var der kun faa Huse paa Heden. Ikke et Træ eller en Busk var at se, der var intet, som spærrede for Udsigten. Vi kunde se langt hen, vi kunde se, hvad der færdedes langt oppe i Nees. Jeg husker, at vi Børn syntes, at den Verden, vi saa paa de lyse Sommerdage, var meget stor, den rummede jo den store Kreds, hvor Himmel og Jord mødtes. Hvad der var der bag ved, var for os en Hemmelighed.

Vi kom meget sjældent i Byen, og vi var ikke forvænt med Legetøj, men vi havde nok i Markens vilde Blomster, som Far og Mor lærte os Navnene paa, og der var en Rigdom af Fugle, mere talrige end som nu. De store ubeboede Heder med de mange Lavninger var et naturligt Hjemsted baade for Fugle og Vildt. Mod Vest var Synskredsen begrænset af Klitterne ved Havet, og naar enten Far eller Mor var ved Havet, kom de i Reglen hjem med mange smukke Stene til os Børn at lege med og nogle store Sneglehuse og andre sjældne Ting derfra, som var drevet ind fra Havet, især hvis der havde været en Stranding. Jeg husker, at der strandede et fransk Skib med Sydfrugter, navnlig Citroner og Vindruer m. m. Det var et stort femmastet Skib og meget smukt udstyret, baade udvendig og indvendig. Jeg kan huske, at min Fader kom hjem fra Havet med Bræder af Vraget fra det, som var smukt malede og forgyldt, og han kom ogsaa hjem med mange Vindruer og Citroner. Ved Strandauktionen kostede saadan et strandet Skib med Ladning ikke meget. Da der kom saa mange mærkelige Ting fra Havet, som vi aldrig havde set, troede vi, at det var et forunderligt Eventyrland. —

Fader havde Lyst til at plante Træer ved Huset, han lagde et Dige op om et lille Jordstykke Syd før Huset og kulegrov det meste af Stykket, plantede som Lætræer Pil og Poppel, og i et Hjørne, hvor der var særlig god Læ, plantede han andre mere sjældne Træer. Der var Kastanier og Guldregn, og senere plantede han ogsaa Æbletræer.

Og som Tiden skred fremad, og som der kom Korn i Marken, kom der en Ko mere i Baasen, og saa anskaffede han sig Vogn, Plov og Harve og vænnede Køerne til at køre med, Seletøjet kunde han selv lave, og det hele var lavet saa snildt og akkurat, og han var meget omhyggelig med Køerne, naar han brugte dem, de maatte ikke blive overanstrengt, han saa helst, at de under Arbejdet kunde gaa og tygge Drøv. Naar han havde en Ko, som var dygtig at køre med, gav han nødig Slip paa den, selv om det var en daarlig Malkeko. Han havde en sort Ko, den blev vist 20 Aar, før den blev solgt; det var en meget uøkonomisk Ide, men det var hans Stolthed og Glæde, og jeg betragter det som et Bevis paa den Kærlighed imod det enkelte Dyr, som jeg synes var mere udpræget den Gang end nu.

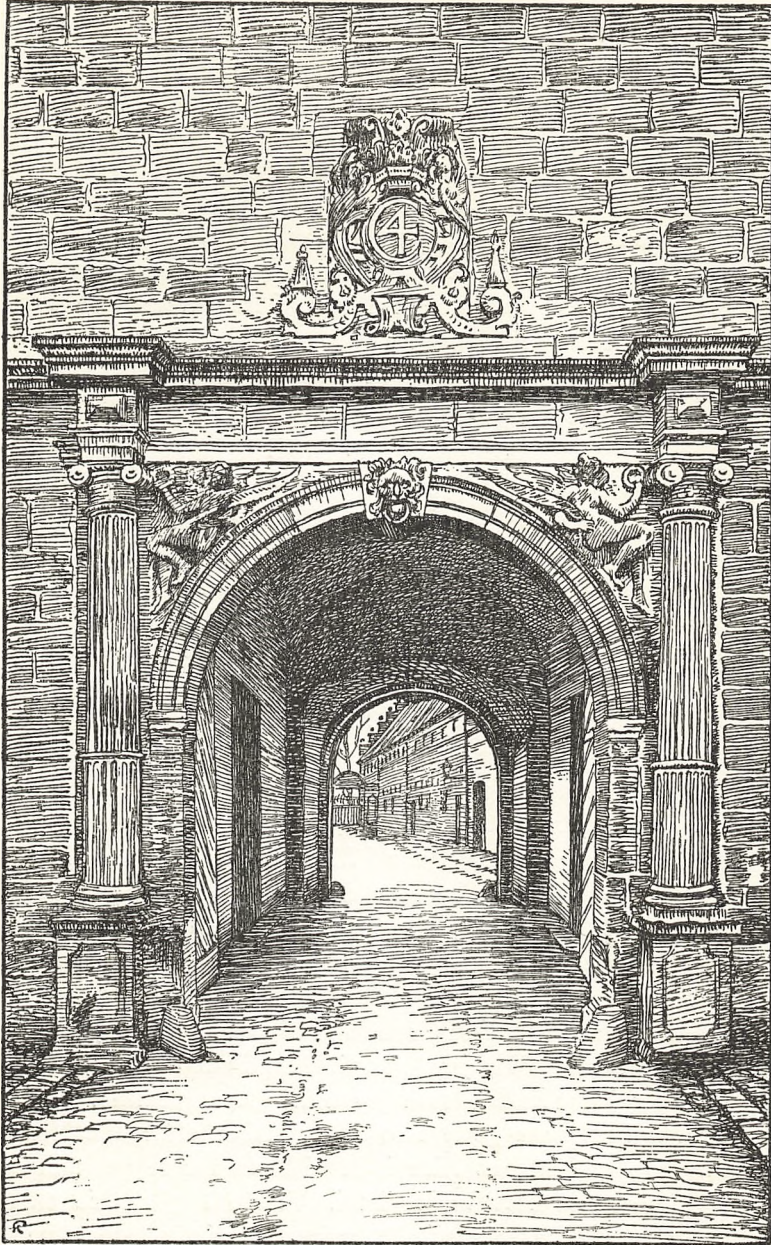
Tiderne var vistnok strenge for Bonden den Gang og ikke mindst for Husmændene og for den tjenende og arbejdende Befolkning. Lønnen og Daglønnen var lille, men jeg kan forstaa nu, at Folk var nøjsomme og satte Tæring efter Næring, levede tarveligt, men sundt. Føden bestod næsten udelukkende af egne Produkter. Af Rugen blev det meste anvendt til Grovbrød. Sigtebrød spistes ikke til Hverdagsbrug, noget gik der fra til fint Brød, men ikke altid.

Naar en Mand kunde avle saa meget Rug, at han havde nok til Brødkorn fra Høst til Høst, hed det sig, at han kunde avle Føden. Byggen blev anvendt til det nødvendige Mel og Gryn i Husholdningen, der brugtes mange Gryn dengang, især i Gaardene var det Skik, at der spistes *Surgrød* hver Aften til Nadver, en Skik, som vi brugte ikke i mit Barndomshjem. Og af Byggen lavedes Malt til hjemmebrygget Øl. I de fleste Gaarde bryggede de Gammeløl, som blev brygget i Marts og drukket i Slæt og Høst.

Naar Høslætterne om Aftenen kom hjem af Engen, fik hver Mand en Skaal Gammeløl med en Snaps i, det kaldtes »en Gammeløl med en Pind i«. Benævnelsen Pind har vist sin Oprindelse i, at i gamle Dage, før Teskeerne kom i Brug, brugtes en Pind til at røre i Skaalen med. Mange avlede Boghvede, hvoraf der lavedes Gryn paa egne Haandkværne, som havdes i mange Gaarde, den brugtes mest til at male Malt paa til egen Ølbrygning. — Der blev slagtet ikke saa lidt hos Gaard-

folkene, saa de havde rigeligt med Sulevarer, men det var mest Flæsk og Faarekød. Der holdtes mange Faar dengang, i Smaagaardene indtil 20 Stk. I Efteraaret blev det nødvendige Antal Faar og Lam udtaget til Tillæg. Resten blev slagtet, i Gaardene havde de mange Steder Tø eller Treaars Beder, som om Sommeren blev græsset fede, de ældste, som var fedede, blev saa slagtede, det var noget af det bedste Faarekød, som kunde faas. Og det samme Antal Bedelam blev lagt til, som der blev slagtet af de gamle Beder. Naar Slagtetiden var forbi, var der i Reglen dygtigt med Sul i Saltkarret. Naar Sommeren kom, var der gerne rigeligt hos de fleste Bønderkoner med Kød og Flæsk, baade saltet og røget, til at lægge paa Sulefadet, og dertil dejlig hjemmelavet Ost til at skære af til Smørrebrød. Der sagdes ogsaa om et godt forsynet Sulefad, at »der kom paa Bordet et Gammelmadsfad saa stort, at man kunde jage en Hund træt om det.« Om det tynde Øl sagde man, at Fanden havde løbet omkap med det om Tapstangen. Hos Husmændene var det jo ikke slet saa rigeligt med Sulemad, det var det da ikke hos mine Forældre, men havde vi det lidt med Kød og Flæsk, saa havde vi det saa meget rigeligere med Fisk af alle Slags, baade fersk, saltet og røget Fisk, baade fra Hav og Fjord. Der var en Rigdom af Fisk til smaa Priser, nogle af Priserne kan jeg huske: en Snes Hvidling, 24 Stk. til Snesen, kostede 3 Mark, en *ydfær Torsk* 3 Mark, ved »ydfær« forstås, at Torsken skulde have en almindelig Størrelse, var en Torsk ikke stor nok, maatte der to til, for at den var ydfær. *Helt* ligeledes 3 Mark Snesen, andre Rusefisk som Gedder, Aborrer, Skaller og Skrubber for en langt billigere Penge. Det var jo en sund og god Spise til nogle gode melede Kartoffler, og naar det kneb med at skaffe Paalæg til Brødet, saa et tyndt Lag Smør paa Brødet og derpaa nogle Skiver Skalotløg. Vi Børn spiste det med Appetit, saa Sveden perlede ned ad Ansigtet paa os.

Vi var sunde og raske, var tyndt paaklædte, hverken Far eller vi Drengene var til dagligt i mere end et Par Benklæder, men vore Klæder var næsten udelukkende af uldent hjemmegjort Tøj, i Reglen en hvid ulden Underbol med isyede hvide strikkede Ærmer, en Vest og dertil en kort Trøje, som vi fik paa, naar vi skulde i Byen eller i Skole. Fader syede selv vore Klæder, han havde i sine unge Dage arbejdet som Skrædder, da hans Fader var Skrædder, saa havde han jo lært det af ham. Fader fortalte, at da han var i København for at aftjene sin Værnepligt som Soldat, kom han paa Varedepotet og sad og syede Militærfrakker, hvorved han tjente sig en god Skilling. Han fortalte, at da han

FRA FREDERIKSBORG SLOT

kom til København og gik ind ad Vesterport, havde han to Skilling i sin Lomme, men da han havde udstaaet sin Læretid som Soldat og atter gik igennem Vesterport for at rejse hjem, havde han halvtredsindstyve Daler, som han havde tjent paa Naalen. —

Til nogle af mine lyse Barndomsminder hører ogsaa, naar jeg fik Lov til at besøge min Farbror Nicolaj i Møborg og blive der nogle Dage. Han og hans Kone, Mette, de var saa venlige imod mig, de havde et Hus til et Par Køer, han ernærede sig som Skrædder og Musikanter, og der var flere Sønner, som var Musikantere og spillede paa Violin, og naar de saa alle gav sig til at spille hver paa sin Violin i den lille Stue, kan det nok være, at der var fuld Musik. Det var jo noget nyt for mig og en stor Nydelse.

Den yngste af Sønnenne, Niels Brem, som jo var min Fætter og jævnaldrende, var min gode Ven og Legekammerat. Og var det om Sommeren, jeg var der, saa trak vi ud i Kæret med deres to Køer, og der var atter en god Ven og Legekammerat for os begge, nemlig Peders Kjær, en Søn fra Kjær i Møborg, og vi var ogsaa lidt i Slægt. Jeg laa ogsaa sommetider hos ham om Natten, og om Sommeren havde Niels og Peter saa mange smaa Vandmøller derude i Kæret i de smaa Vandløb og i Grøfterne. Peders Forældre, Anders Kjær og Inger, et Par rare, gamle Mennesker, de var altid saa gode og venlige imod mig, det var for mig nogle skønne Dage, hvor jeg mødte ikke andet end venlige Ansigter, hvorfor jeg synes, at de hører med til mine Barndomsminder og fortjener at nedskrives, om end i al Korthed.

Var det om Vinteren, at jeg var i Møborg, og der var Sne, morede vi os med at lave Snemænd, og var det en Nytaars-Aften, var vi ude at slaa Potter paa Dørene, og derved oplevede vi mange morsomme Optrin, for det hele var jo Løjer og blev ogsaa opfattet saaledes af dem, som det gik ud over. —

Som et lille Bidrag til mine Barndomsminder hører ogsaa Minderne fra Skolen og fra den Tid, jeg gik til Konfirmationsforberedelse, for fra den Tid ejer jeg Minder, som jeg aldrig kan glemme.

Fader og Moder havde gode Skolekundskaber efter den Tids Skoleundervisning, og de satte en Ære i, at vi Børn fulgte godt med i Skolen i de Fag, som der blev undervist i. Vi Børn gik altid til Hovedskolen til daværende Lærer *Mads Pedersen*. De vigtigste Fag var Udenads-Lære i Lærebog og Bibelhistorie samt Regning og Skønskrivning. Jeg havde let ved at lære paa Remse og vilde meget gerne til Skole. Der var en lang og besværlig Vej gennem Heden til Skolen. Mads

Theodor og Elias Sandbæk var mine Skolekammerater, saa om Vinteren gik jeg i Reglen om ad Sandbæk om Morgenens, saa vi Drengene fulgtes ad til Skolen. Skoledagene var for mig som Fridage. Forholdet mellem den gamle Lærer og Forældrene var godt. Var der en af Skolebørnenes fattige Forældre, der havde ydet Degnen en Tjeneste, blev vedkommende Forældres Barn ofte kaldt ind til Degnen at faa Middagsmad, og det var jo noget, ethvert Barn var glad ved. Jeg husker saa mange Gange, at jeg fik Middagsmad, saa stod vi gerne ved den gamle Slagbænk og pillede Kartoflerne, før de blev sat paa Bordet.

Vi havde jo ikke mange Fag at lære i Skolen, men den gamle Degn gjorde sig Umage for, at vi lærte det fuldkomment. Hovedsagen var, at vi kunde vore Lektier udenad og var opmærksomme, saa vi kunde svare paa de til os rettede Spørgsmaal i Religionstimen, ellers kunde det gerne have ubehagelige Følger, enten at sidde efter om Aftenen eller ogsaa at faa nogle Klø.

Der var Teglstensgulv i Skolestuen, og vi Børn gik alle med jernbeslaaede Træsko med hel Træoverdel op over Foden og med Jernkramper omkring, for at de ikke skulde revne. Sprang der en Krampe løs i Skoletiden, hentede Degnen Hammer og Knibtang og fæstede Krampen. Og for at vi ikke skulde sidde i Skolen med snavsede Viske og vaade Fødder i Træskoene, blev vore Træsko synede indvendig af Degnen hver Morgen, før Undervisningen begyndte. Først den højre Træsko. Naar Degnen saa havde gaaet Kredsen rundt og set efter, saa den venstre frem; var de snavsede, som kunde henregnes til Urenlighed eller Uorden fra Hjemmet, vankede der enten mundtlige eller haandgribelige Irettesættelser. Men var de vaade, især om Vinteren i Sne og Regn, saa kom der tør Rugtag ind i Skolen, hvorefter vi maatte flette Viske til Træskoene. Det var ogsaa Skik i min Skoletid, at Degnen satte en stor Potte med Øl i ude i Forstuevinduet, hvortil vi Børn havde fri Adgang til at drikke af, naar vi var tørstige, det var jo en Villighed af Degnen mod Børnene, og maaske det blev paaskønnet af Forældrene, jeg ved det ikke, men som nævnt var der et godt Forhold tilstede mellem Degnens og Beboerne, de var afholdt baade af de gamle og Børnene for deres venlige og ligefremme Maade at være paa.

Han havde to Køer, som han selv passede med Omhu, og alt var i eksemplarisk Orden, baade ude og inde. Vi havde megen Tid til at lege i, og vor Legeplads var næsten ubegrænset, da paa Skolens Ene marker. Der var den Gang ved Skolen en Klatremaskine, som den kald-

tes, med Tov og Glatstang, hvor vi øvede os i at klatre. Gymnastik brugtes ikke, men vi øvede os i Kapløb, og vi løb Hund efter Hare, og vi løb Enke, hvortil Pigerne var med. Til disse Lege gjaldt det om at være rask tilbens, og vi havde Brydekampe for at prøve hinandens Kræfter, saa Knapperne røg af Klæderne, og maaske vankede der et blaat Øje eller en Bule i Panden; og vi trillede med Hjul, saa var vi delte i to Hold, og drive So i Hul legede vi og mange andre Friluftsløge. Om Vinteren brugte vi Drengemeget at løbe paa Skøjter, det var en sund og fornøjelig Sport, og mange var ogsaa gode Skjøteløbere, det ansaas for en Ære at være en dygtig Skjøteløber. Vore Skøjtebaner var i Reglen oppe i den uopdyrkede Hede.

I Vintre med megen Sne lavede vi Snemænd og holdt Sneboldkampe. Jeg husker særlig Vinteren 1864, da lavede vi en stor Snevold i Øst og Vest fra Skolens Have, som vi kaldte Dannevirke, og saa delte vi os i to Hold, Danskerne, som var opstillet Nord for Volden, og Tyskerne Syd for Volden. Men Holdene var gerne ordnede saa viseligt, at Flertallet var i den tyske Hær, men de stærkeste Drengemeget i den danske Hær, for Danskerne skulde jo helst vinde Slaget. Skytset var Snebolde, og kneb det, brugtes de bare Næver. Det var jo Tyskerhadet, der sad os i Blodet, der ved vor Leg ligesom skulde udløses. Hadet mod Tyskerne havde vi hjemmefra, vi havde ligesom indsuget det med Modermælken.

Jeg husker saa tydeligt den Sorg, der greb alle, da Dannevirke blev rømmet. Min Fader græd, og han var vis paa, det var sket ved Forræderi, ellers, paastod han, kunde det ikke være sket. Han havde jo været med i Treaarskrigen og været med i flere Slag. Han talte om Schleppegrell og Olaf Rye og flere af Hærførerne, som han mente forstod deres Ting, men nu savnedes i Nødens Stund. Min Fader var besjælet af en fast Tro paa Danmarks retfærdige Sag og paa Rettens Sejr. Og hans Sorg over, at det skulde tabes, hvad han med Sejr havde været med til at væрге, var stor. Min Moder havde ved Treaarskrigen mistet en Broder, han faldt ved Frederiksstad.

Ved at høre Far og Mor tale om de store Mænd og om Krigsbegivenhederne og se deres Sorg, saa kunde det jo ikke andet end øge Fædrelandskærligheden hos os Børn og Hadet mod Tyskerne. Og jeg er glad ved og mine Forældre taknemmelig for, at de gav mig den Arv med fra Hjemmet, nemlig Kærlighed til vort Fædreland.

I min Skoletid havde vi Børn næsten aldrig Penge i Skolen, men i disses Sted brugte vi Knapper, og nogle kunde selv lave dem af Horn

SOMMEREN 1929. FRA KØBENHAVNSTUREN

JAPANSK BESØG. MAJ 1929

af Affaldet fra Skeerne. Naar vi handlede, var Betalingsmidlet i Reglen Knapper, og en Knap var en Knap, hvad enten den var lavet af Horn eller en af de gamle Knapper af Metal. Naar saa en af os havde faaet samlet en Del Smaating sammen, som vedkommende ønskede solgt, holdt vi Auktion, der blev saa valgt en til at raabe Sagerne op eller, som vi kaldte ham, Auktionsholder, og to til at skrive ligesom ved en rigtig Auktion, og Varen blev selvfølgelig tilslaaet den højstbydende, det vil sige den, der bød de fleste Knapper. Hammeren var et Stykke Messingnøgle, det skulde jo helst være juridisk rigtig, men vi syntes, det var helt morsomt. Børn vil jo gerne efterabe de voksnes Færd og Handlinger. Men var Skolen for mig et Fristed, saa var det for mig endnu skønnere, naar jeg særlig om Vinteren havde Lov hjemme fra til at gaa fra Skolen og hen til Lykke og spise til Middag, og især naar jeg maatte blive der Natten over og gaa til Skole næste Dag, eller i Julen, naar jeg var der paa Besøg. Det var for mig en rigtig Julefest, hvor jeg som eneste Barn hos disse gamle to tilbragte Tiden med Læsning og andet barnligt Tidsfordriv. De var jo for mig som Bedsteforældre. Jeg husker, at de en Jul havde lovet mig, at jeg maatte komme og være hos dem i otte Dage, det var vistnok sidst i den lange Juleferie, men da de otte Dage var forbi, som gik meget hurtigt, syntes jeg, saa bad jeg om Lov til at blive der otte Dage til, altsaa at faa Ferien forlænget, og det kunde de jo ikke nægte mig, og glad var jeg, maaske ubevidst hyldende det gamle Ord: »At den Tid, som gik godt, kom aldrig ond igen.« Men da de otte Dage var omtrent forbi, blev jeg syg, saa jeg ikke kunde komme hjem, og jeg var vistnok meget syg, saa blev jeg der yderligere en hel Maaned, jeg syntes, det var meget heldigt.

Var mit Tøj daarligt, saa afhjalp de gerne Mangelen, var mit Fodtøj daarligt, gav de mig Træsko og Hoser, og da jeg skulde konfirmeres, gav de mig næsten hele min Konfirmationsklædning. Peder Lykke og Johanne Marie gav mig Støvler og mørkeblaat overskaaren hjemmelavet heluldent Tøj til Trøje og Benklæder, og Erik gav mig en brun Klædesvest af sine egne, som blev syet om til mig, og min Gudmoder, Mariane Lykke, gav mig et Par blaa indbundne Sokker, og min Far gav mig en Hat. Tøjet blev syet hjemme hos mine Forældre af min Farbroder Nicolaj. Trøjen var kort Trøje, da kendtes ikke Jakke. Var det ikke kort Trøje, var det en Frakke med Skøder, som da brugtes. Det har vist set morsomt ud, naar en lille Dreng kom i langskødet Frakke.

Den sidste Vinter af min Skoletid var ikke saa lidt forskellig fra min øvrige Skoletid, det var Vinteren 1865. Den gamle Lærer Mads Peder

sen var blevet svagelig, saa han kom til at have en Hjælpelærer, han havde dengang været Lærer i Nees over 30 Aar. Han var af den gamle Skole og kunde ikke indføre noget nyt i Skolen, men han havde nok i sine Velmagtsdage været en dygtig Lærer. Han skrev en smuk Haandskrift med mange Snirkler og Sving, og han skrev altid med en Pen, som han selv lavede af en Gaasefjer. De fleste gamle Folk skrev dengang med Fjerpen. Der var flere af hans Skoleelever, som skrev en smuk Haandskrift, men med Hensyn til Retskrivning eller Stil fik vi ingen Undervisning af Betydning, og det var jo fuldt saa nødvendigt i det praktiske Liv, at man kunde skrive en nogenlunde fejlfri Stil end som at kunne skrive smukke Bogstaver.

I Efteraaret 1865 kom en Hjælpelærer her til Skolen, *Christen Overgaard*, han var fra Tvis ved Holstebro. Med ham begyndte en ny Tid i Skolen, han var en dygtig Lærer, og Undervisningen kom til at gaa efter ny og for os Børn ukendte Former. Han lærte os at synge Sange om Mænd, som vi aldrig havde hørt besunget, baade bibelske og Fædrelandssange, og han fortalte os Historier, som vi saa siden skulde prøve at genfortælle. Religionsundervisningen var som sædvanlig, men Bibelhistorie skulde vi ikke remse op, han fortalte først for os, saa skulde vi genfortælle det næste Skoledag. Men da det var en ny Maade at lære Lektierne paa, var der enkelte Forældre, som var Modstandere af den ny Undervisningsmaade, saa nogle Børn var uvillige og vilde ikke fortælle, men bare remse det op efter den gamle Metode, saa for Læreren var det en uforskyldt Ærgrelse. Vor lille *Birks Bibelhistorie* var jo fatig paa Stof til at fortælle efter, men for at afhjælpe denne Mangel for mit Vedkommende fik jeg fat paa en gammel, men meget større Bibelhistoriebog, og kunde den ikke give de ønskede Oplysninger, saa tog jeg fat paa Bibelen og læste deri, saa længe til jeg saa nogenlunde kunde genfortælle, for jeg havde Lyst dertil og følte, at ved at fortælle kunde det forstaas mere fyldig og anskueligt end som ved at remse, og mine Forældre syntes godt om denne Maade at undervise paa. Jeg husker, at naar Læreren fortalte Eventyr for os, var vi lutter Opmærksomhed, det var jo helt ukendt Egne, han førte os ud i, noget uanet og skønt. Vi havde aldrig hørt nogen fortælle et rigtigt Eventyr, som var afpasset efter Børns Tankegang og Fatteevne. Vi begyndte ogsaa at faa Undervisning i Danmarkshistorie og Geografi, Retskrivning og Stil. Der var i det hele saa meget i Skolen, som tiltalte mig, og som jeg var glad ved. Glad ved den rolige og kærlige Maade, som Læreren omgikkes os Børn paa uden Forskel baade paa rig og fattig, og enhver

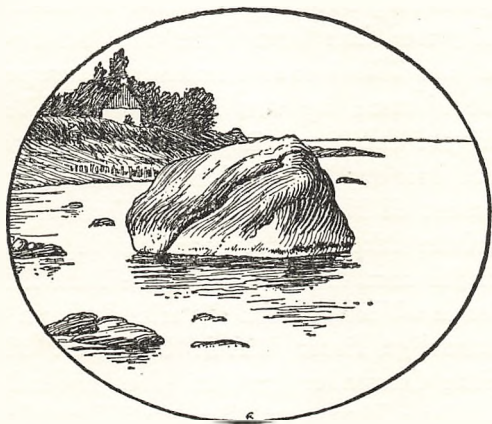
Skoledag sluttede med Sang. Det var den Vinter, vi sang hver Aften, inden vi kom af Skolen, det lille kønne Salmevers: »Klokken slaar, Tiden gaar«, og naar vi gik, tog han os i Haanden og sagde os Godnat, det var ogsaa noget nyt for os. For mig var Skolen mit andet Hjem, inden for dets Vægge var jeg glad og lykkelig.

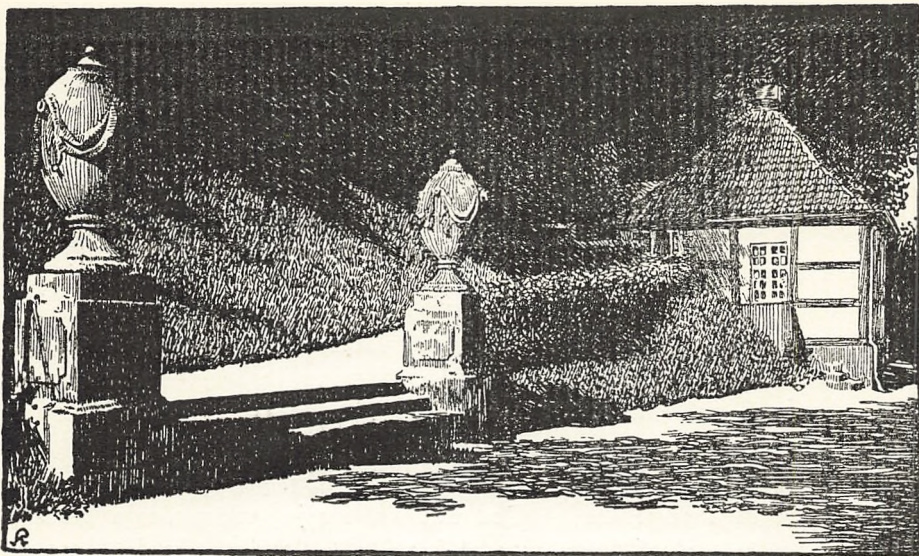
Da jeg i Foraaret 1865 blev konfirmeret, var det en stor Sorg for mig, at jeg skulde sige Skolen og min kære Lærer Farvel. Men det var den nøgne Virkelighed, jeg kunde ikke faa Lov til at blive i Skolen længere. Jeg græd, saa den ene Taare ikke kunde bie den anden; da Adskillelsen kom, og jeg tog min gode Lærer i Haanden, kunde jeg ikke for Graad faa dette Ord Farvel over mine Læber, men han saa og forstod min Sorg, holdt fast ved min Haand og trøstede og takkede mig for, at jeg havde været en god Dreng, og formanede mig til at bede til Gud i min Nød, han skulde nok hjælpe mig. Jeg synes ikke, at han kunde have sagt noget bedre Ord til mig, for jeg var paa min barnlige Vis i Nød, knuget af Sorg over, at jeg skulde løsrives fra det, som var mig saa inderlig kært.

— — —

Jeg tror, man vil indrømme, at dette Brudstykke af Peder Lykkes Erindringer giver et godt Indtryk saa vel af en længst forsvunden Tid som af en fattig lille Drengs følsomme Sjæl med dens Glæder og Sorger.

Anders Uhrskov.

MAHATMA GANDHI OG DET UNGE INDIEN

Der blev i Fjor afholdt en stor Ungdomsfredskongres i Holland. Der deltog omkring 500 unge fra hele Verden. Mahatma Gandhi var særlig indbudt, men han kom ikke. Han sendte en Hilsen, hvori han beklagede, at han ikke kunde komme til Europa. Han var meget optaget af Arbejde hjemme, og hans Helbred var ikke saa godt, at han turde vove sig ud paa den lange Rejse. Hvis han var kommet, er der ingen Tvivl om, at han var bleven Kongressens Midtpunkt. Den Ungdom, der var kommet til Holland fra fem Verdensdele, var uenig om meget, men jeg tvivler ikke paa, at man kunde være bleven enig om at samles om Gandhi som Høvdingen, kaare ham til Bannerfører.

Hvem er da denne »Vismand fra Østerland«, som tilsyneladende er Efterkrigstidens aandelige Fører blandt Ungdom? Hvilke Idealer har han? Paa hvilke Omraader har han givet en Indsats? Det er saadanne Spørgsmaal, jeg vil prøve at besvare i det følgende.

Mahatma Gandhi blev født den 2. Oktober 1869 i Porbandar, »den hvide By«, Hovedstaden i en halvt uafhængig Stat i det nordvestlige Indien. Hans Fader var Dommer ved en dengang ret indflydelsesrig

Domstol, og for en Tid var han ogsaa Førsteminister, først i Rajkot, senere i Vankaner. Indien er jo nemlig ikke en Helhed, men er opdelt i en Mængde Stater, Fyrstendømmer, og kun $\frac{3}{5}$ danner britisk Indien i snævrere Forstand. De $\frac{2}{5}$ af Landet er delt mellem 675 Fyrster. Den største af disse Fyrstestater, Hyderabad, har 13 Mill. Indbyggere, men mange er saa smaa, at de kun omfatter en halv Snes Landsbyer. Folketallet i hele Indien er omkring 320 Mill., hvoraf de $\frac{3}{4}$ bor i britisk Indien, som er delt i 15 Provinser. Den største af disse Provinser er Bengal, der har 47 Mill. Indbyggere.

Mohandas Karamchand Gandhi kaldte man Drengen ved Fødselen. Mahatma er et Navn, som Folket senere har givet ham. Det betyder den store Sjæl. Ordet forekommer i Upanishaderne, hvor det betegner det højeste Væsen og dem, der gør sig til eet med ham ved Delagtighed i Visdom og Kærlighed. Forældrene var stærkt religiøse Buddhister, ivrige Dyrkere af Vishnu og tilhørte Jainiternes Sekt, blandt hvis vigtige Læresætninger er Budet om Ahimsa, der ordret oversat betyder »ikke gøre Fortræd«. Det er denne Læresætning, Gandhi gennem sin Forkyndelse om Ikke-Voldsanvendelse har gjort levende for Indiens Millioner.

Gandhi har fra sin tidligste Ungdom været besjælet af en umættelig Trang til og Tørst efter Sandheden. Det er intet Under, at han kalder sin store Selvbiografi, der ventes udsendt paa Dansk i en nær Fremtid, for: »Mine Forsøg paa at komme i Forhold til Sandheden«. Sandheden er for Gandhi det højeste Princip, som atter indbefatter mangfoldige andre Begreber eller Principper. Sandhed betyder for Gandhi ikke alene Sanddruhed i Ord og Tale, men ogsaa i Tanken.

13 Aar gammel blev han gift, som Skik og Brug var i Indien. Det er først i Aar, man for Alvor har gjort Skridt til at komme Barneægteskaberne til Livs. Der er lige vedtaget en Lov, der fastætter den laveste Giftealder til 14 Aar for Piger og 18 Aar for Mænd. Der er dog vist ingen, der tror, at det vil blive muligt et føre den Lov ud i Livet foreløbig, men den er at betragte som et alvorligt Forsøg i den rigtige Retning. Faderen døde, mens Gandhi endnu var Barn, og det var en ældre Broder og Venner af Familien, der satte igennem, at han 18 Aar gammel blev sendt til England for at studere Jura. Hans Rejse var nær strandet, da Kasten, som han tilhørte, paa det bestemteste modsatte sig, at en Jaina rejste udenlands, og baade han selv og alle, der hjalp ham til at rejse, blev erklæret for udelukket af Kasten. Betydningen af dette kan kun forstaas, naar man tager hele Indiens strenge Kasteinddeling i

Betragtning. Før han rejste over til Europas Kæmpeby med de mange Fristelser, maatte han give sin gamle, fromme Moder tre Løfter: At afholde sig fra Kødspiser, Vin og Kvinder. At han holdt disse Løfter, bærer hans Selvbibliografi Vidnesbyrd om.

Gandhi vendte tilbage fra sit treaarige Ophold i England uden stor juridisk Viden, men med et Kendskab til Englænderne, som senere skulde komme ham til gode. Om indisk Lov havde han overhovedet intet lært, og da han ikke var nogen god Taler og straks erklærede, at han kun vilde have med fuldt ud reelle Sager at gøre, blev den Sagførerens virksomhed, som han begyndte i 1891 i Bombay, kun yderst ringe.

Hvordan er det nu gaaet til, at denne Mand er blevet Fører for et Folk paa over 300 Mill. og har faaet dette Folk til at rejse sig, saa det engelske Herredømme er alvorlig truet? Det er sandelig ikke ved ydre Egenskaber Hjælp. Han skildres som en lille, skrøbelig udseende Mand med et roligt, uudgrundeligt Blik, et magert Ansigt og store Øren. Han er iklædt et groft, hvidt Stof, og han gaar barfodet. Ris og Frugt er hans enkle Kost, hvortil han nyder Vand. Sit Leje reder han paa Gulvet. Straks naar man ser ham, lægger man ikke Mærke til ham, siger Romain Rolland i sin udmærkede Gandhi-Biografi, men hans uendelige Taalmodighed og Kærlighed præger ham. Han minder meget om Frants af Assisi, han er ligefrem som et Barn, mild og høflig selv overfor Modstandere. Som Taler skyer han al Effekt og er ganske blottet for diplomatiske Evner. Han føler sig bogstavelig talt syg ved at være Genstand for Mængdens Beundring. Han befinder sig bedst, naar han i Stilhed kan lytte til »Hjertets milde Røst«. Naturligvis har han skullet gennemgaa en lang Udvikling, før han blev den Mand, der skulde komme til at præge Indiens Nutid og Fremtid. Hans Paavirkning stammer baade fra indiske Skrifter og Personligheder, han har mødt. Fra Bjergrædikenen har han ogsaa hentet Livsvisdom. »Og«, siger han, »jeg græd af Glæde, da jeg læste Ordene om at elske sine Fjender, gengælde ondt med godt og lide taalmodigt i denne Verden.« Men Kristen er han ikke, selv om det ogsaa er fra Bjergrædikenen, han har uddraget Læren om passiv Modstand.

1893 begynder hans Arbejde for Indien. Det deler sig i to Afsnit: Fra 1893 til 1914 er Virkefeltet i Sydafrika. Fra 1914 udfolder det sig i Indien. Hans tyveaarige Virksomhed blandt forkuede Landsmænd i Sydafrika er en Aandens Heltegerning uden Sidestykke i vor Tid, ikke alene ved den Kraft og Udholdenhed til at ofre, men ogsaa ved sin afgjorte Sejr.

I 1890—91 var der i Sydafrika 150,000 bosiddende Indere. Tilstømningen af dette fremmede Folk vakte hos den hvide Befolkning et Racehad, som Regeringen søgte at tolke gennem Forvisninger. Indvandringen af Asiater skulde forbydes, og de, der allerede var bosatte i Landet, skulde man søge at tvinge bort. Ved systematisk Forfølgelse skulde man gøre Livet uudholdeligt for dem.

I 1893 kom Gandhi til Sydafrika, fordi han var anmodet om at føre en Sag der. Han var da ganske uvidende om Indernes Stilling i Afrika, men han gjorde allerede paa sin første Rejse de grusomste Erfaringer. Den højtstaaende Hindu, som i England altid var bleven godt behandlet, og som indtil da betragtede Europæerne som Venner, var her Genstand for de alvorligste Forhaanelser. Han blev vist Døren i Hoteller og paa Jernbaner og blev overalt fornærmet paa det groveste. Han vilde straks være vendt tilbage til Indien, hvis han ikke havde været bundet af sine Klienter for et Aar. I disse tolv Maaneder lærte han Selvbeherskelsens Kunst, og da han saa, at Inderne i Sydafrika var ukampdygtige, blottet for Viljekraft og uden Organisation, blev han der. Han ofrede sig for dem. Dermed begynder den storslaaede Kamp mellem Samvittighed og Statsmagt.

For at sikre sine Landsmænd en hæderlig Behandling, stillede Gandhi sig paa lige Fod med dem. Han levede i Fællesskab med de elendige og forfulgte Indere, delte deres Prøvelser, samtidig med at han opøvede dem i at hellige sig, idet han foreskrev dem Reglen om Ikke-Modstand. Kampen fortsattes i tyve Aar og naaede sit Højdepunkt af Bitterhed i Aarene 1907 og 1914. Regeringen i Sydafrika havde gennemført en ny Lov mod Asiaterne, hvilket havde til Følge, at Gandhi organiserede den passive Modstand i hele sin Udstrækning. I September 1906 vedtoges den af samtlige Indere under højtidelig Edsaflæggelse. Alle Asiater af enhver Race, Kaste og Religion, rige og fattige bøjedede sig ind under den samme Fornægtelse af Loven. Indere blev fængslet i Tusindvis, tre Gange blev Gandhi fængslet. Nogle døde som Martyrer, men Bevægelsen voksede. I 1913 strakte den sig lige fra Transvaal til Natal. Harmen greb om sig i Indien, og selve Vicekongen, Lord Harding, gav i Madras en opsigtsvækkende Redegørelse for Forholdene.

Den ubetvingelige Sejghed og Gandhis næsten overnaturlige Indflydelse bevirkede, at Magten tilsidst maatte bøje Knæ for den heltmodige Sagtmodighed. En Regeringskommission indrømmede Gandhi Ret i næsten alle Punkter. Den høje Skat blev nedskrevet, og der tilstodes alle Indere Frihed til at bosætte sig i Natal som frie Arbejdere. Efter

20 Aars Ofre havde den passive Modstand sejret, og Gandhi kunde vende tilbage til Indien som Sejrherre, men klar til fortsat Kamp mod Uret og Undertrykkelse.

Til Forklaring af den Magt, Gandhi udøver over det indiske Folk, er der det Svar, at han nærer en brændende og lidenskabelig Kærlighed til sit Land, sit Folk og det enkelte Menneske. Og saa dette, at han paa den ene Side er en Frants af Assisi Skikkelse, mild, fattig, ydmyg og kysk, og paa den anden Side den, der modig kan revse Folkets Brøst og Synd. Ja, kan gøre det, fordi han ejer Kærlighedens Ret dertil.

Jeg kommer ikke uden om at maatte sige noget om Englands Forhold til Indien, før jeg omtaler Gandhis Indsats i Kampen for Indiens Selvsstændighed. Vi maa her først forstaa, at Verdenskrigen forandrede ganske Indiens Syn paa Europas saakaldte kristne Kultur. Glansen gik af den, og Respekten veg for Kritik og Foragt. Indien havde hjulpet Englænderne i Krigen og bragt kolossale Ofre baade ved at sende sine Sønner til Europas Slagmarker og ved at betale tunge Skatte og Statslaan. Som Tak og Løn ventede man nu mere Forstaaelse hos Englænderne, ja, det saa stærkt begærede Selvstyre blev stillet Indien i Udsigt som en af Krigens Gevinster. Men saa snart Faren var overstaaet, viste den britiske Regering sin sande Natur og Hensigt. Man vedtog nogle Love, kaldet Rowlatt Bills, som ikke anerkendte personlig Frihed for Indere, og som gav Domstolene Ret til at fængsle dem uden Forhør. Selvfølgelig blev der straks stor Modstand og Agitation mod denne Lov. Paa dette Stadium var det, at Mahatma Gandhi viste sig paa den indiske, politiske Scene. Han havde indtil da været en loyal britisk Borger, men nu blev hans Tro paa Englands Retfærdighed og Villighed til at indfri Løfter røkket.

Kampen mod Rowlatt Lovene viste sig at være forgæves. Det var umuligt at organisere en bevæbnet Modstand, der var ingen, der kunde gøre noget, Indiens Befolkning følte sig hjælpeløs. Men saa viste Gandhi dem Vejen. Han organiserede en mægtig Demonstration over hele Landet og offentliggjorde som sin Hensigt at nægte Lydighed mod Loven. Uheldigvis udbrød der Opstande hist og her i Indien, og han maatte vente med sin almindelige, folkelige Modstand. Den britiske Regerings Straf for disse Opstande var i Sandhed frygtelig. Der blev foretaget et Massemyrderi paa en ubevæbnet Flok Mænd, Kvinder og Børn, som var forsamlet til Møde. Dette vakte stor Harme ud over Landet, og Mahatma Gandhi, som indtil da havde forsøgt at berolige sine Lands-

LØVEHOVED I SANDSTEN. KRONBORG

mænd, i Haab om at faa udjævnet Stridighederne med England blev fra nu af en bitter Modstander af Regeringen.

Gandhi kom nu frem med sin Plan om Non-Co-Operation (Ikke-Samarbejde) med den britiske Regering, hvilket i Tidens Løb vilde umuliggøre dens Magt og Indflydelse i Indien. Det var foreløbigt kun Forslag, men nye Overgreb fra engelsk Side fører til, at Planen føres ud i Livet. Den 28. Juni 1920 kundgør Gandhi for hele Indien, at »Ikke-Samarbejde« vil blive proklameret fra den 1. August, og han paabyder at holde »Hartal«¹⁾ den 31. Juli med højtidelig Forberedelse ved Faste og Bøn. Han frygter ikke Regeringens Vrede, derimod træffer han Forberedelse til at holde Orden og Diciplin i de indiske Rækker, fordi han er utryg med Hensyn til Folkets Lidenskaber. Vreden maa ikke beherske Folket, fordi Vrede foraarsager Forvirring. Vold maa være absolut udelukket, fordi »Al Vold virker Tab for vor Sag og unyttigt Spild af uskyldigt Blod.«

Den 1. August 1920 giver Gandhi Signalet til »Ikke-Samarbejdes« Begyndelse. Han skriver til Vicekongen, hvorfor han har taget dette Skridt, og samtidig tilbagesender han de Ordener og Ærestitler, som han i Tidens Løb har modtaget af den engelske Regering. Gandhis Eksempel blev straks fulgt. Tusinder af Sagførere opgav deres Stillinger. Regeringsskolerne tømtes for Lærere. Mange gik i Fængsel med Smil paa Læben og uden Frygt. Rige Folk skænkede deres Formue til den nationale Sag. Forfinede Kvinder greb den hengemte og forglemte Spinderok og klædte sig i det grove, hvide, hjemmespundne og hjemmевævede Tøj. For »Ikke-Samarbejde-Bevægelsen« havde et dobbelt Formaal, baade det politiske: at opnaa Selvstyre, og det sociale: at gøre sig uafhængig af England ved at spinde og væve den Bomuld, som dyrkedes i Landet. Indiens gamle Hjemmeindustri skulde genoplives.

En Bølge af Begejstring skyllede hen over Landet. Det syntes, som om Indien nu skulde genvinde sin Frihed. Gandhi gød Haab og Tilid ind i Folkets Sjæl. Han fik den mægtige Regering i Indien til at ryste i sin Grundvold. For første Gang i Historien samledes Masserne i Indien — dette uhyre vidtstrakte Land med de mange Sprog og Religioner — i et fælles Ønske om at vinde Indiens Frihed tilbage. Men da den første Bølge af Begejstring havde lagt sig, viste det sig, at Folket som Helhed ikke var modent for Gandhis Lære. Den passive Modstand blev flere Steder aktiv. Det kom til blodigt Oprør baade her og der.

¹⁾ Højtidelig Arbejdsstandsning og Faste.

De gamle Uoverensstemmelser mellem Hinduer og Muhamedanere blussede ogsaa op. Religionsspørgsmaalet er en stor Vanskelighed. Der findes i hele Indien omkring 225 Mill. Hinduer, 75 Mill. Muhamedanere, 12 Mill. Buddhister og 5 Mill. Kristne. Det er særligt Hinduer og Muhamedaner, der har Vanskeligheder i deres indbyrdes Forhold. Englænderne er næppe kede af, at det er saadant. De benytter ofte dette som Bevis for, at deres Styre er nødvendigt i Indien. Det er lykkedes Gandhi at faa knyttet Forbindelse mellem de stridende Parter, og blandt hans bedste Venner er flere af Muhamadanernes betydeligste Mænd, men det kan ikke undgaas, at nu og da blusser de gamle Stridigheder op paa ny.

For at faa Roen genoprettet i Landet fængslede Regeringen Tusinder af Gandhis Tilhængere, høje og lave, unge og gamle, Hinduer og Muhamedanere, og tilsidst lagde den Haand paa selve Bevægelsens Leder, Mahatma Gandhi. Det var i Marts 1922. Gandhi blev nu anklaget for at være Aarsag til Oprøret og blev idømt 6 Aars Fængsel. Det skal have været en forunderlig Dag i Retssalen. Gandhi holdt en mægtig Tale, der var en knusende Dom over den britiske Regering. Dommeren, en fin og nobel Englænder, afsagde Dommen, men føjede til, at han haabede, der vilde indtræffe Begivenheder, som kunde borttage nogle Aar af Straffen.

Gandhi gik glad og rolig i Fængsel. Efter de mere end to Aars opslidende Arbejde trængte han til baade fysisk og sjælelig Hvile. Han bad sit Folk om at forholde sig roligt og arbejde videre for Indiens Frihed ad den eneste Vej, som kan føre dertil: Ikke-Vold Princippet Vej. For en kort Tid blev der Ro i Landet, og den 18. i hver Maaned, Maanedsdagen for hans Fængsling, fastede Tusinder ud over hele Indien for at lide med deres Fører. Saa kom den Begivenhed, som skulde bringe Gandhi ud af Fængslet 4 Aar før Tiden. Han fik Blindtarmsbetændelse og var meget syg. Han blev straks opereret, og en Tid lang svævede han mellem Liv og Død, men kom sig. Kort Tid efter udstedte Regeringen en Ordre om Gandhis ubetingede Løsladelse og Fritagelse for Resten af den idømte Straf.

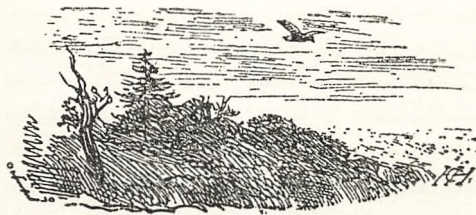
Men hvad ventede der Gandhi paa fri Fod? Skuffelse paa Skuffelse og et overmenneskeligt Arbejde. Han fandt Splittelse indenfor de forskellige Partier, enhver søgende sit eget, og Strid og Splid indenfor de to store religiøse Samfund. Disse Forhold førte til Gandhis 21 Dages Faste, som han paalagde sig som Sorg over sit Folks Handlinger. Dets Synd og Brøde var ogsaa hans Synd og Brøde, saa nøje føler han sig knyttet til sit Folk. Til Trods for, at han endnu var svag af den far-

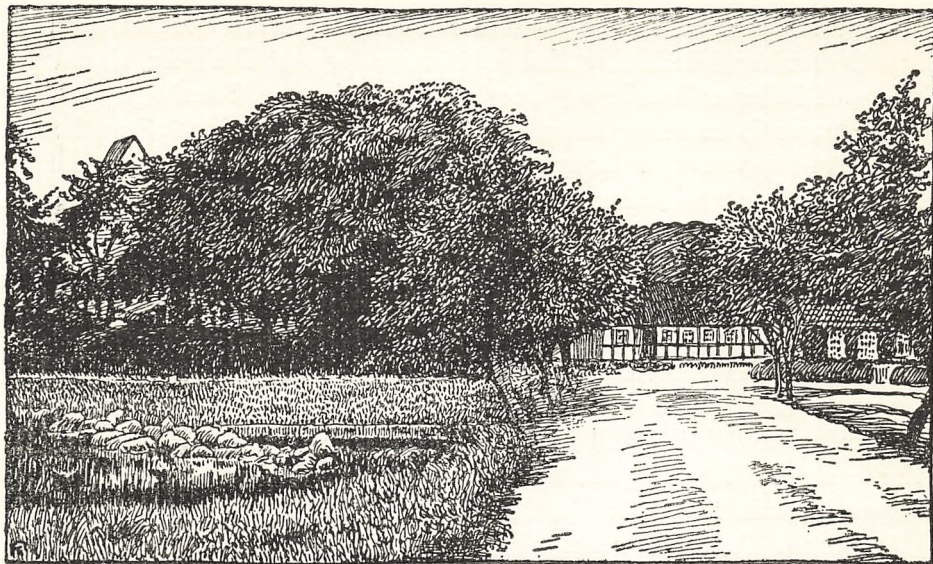
lige Operation, gennemførte han dog den 21 Dages Faste. Den fandt Sted i Septbr.—Oktbr. Maaned 1924. Det er ikke for meget sagt, at den vakte Opmærksomhed Verden over.

Der er gaaet 5 Aar, siden den Begivenhed fandt Sted, og 10 Aar, siden Gandhi for Alvor tog fat paa Arbejdet for Indiens Selvstændighed. Hans Indflydelse er i Dag lige saa stor som i de bevægede Aar fra 1919 til 1922, men den har i nogen Maade skiftet Karakter. Fra en en rivende Flod, der oversvømmede Landet og rev alt og alle med sig, er den nu snarere bleven en stærk og skjult Strøm, der ernærer og fornyer hele Landet. Vi vil snart igen spørge nyt fra Indien og faa mere at høre om Gandhis Kamp. I Slutningen af 1928 vedtog den indiske Nationalkongres, der er en national Institution fra 1882, en af Gandhi foreslaaet Resolution, hvori det kræves, at Indien skal have samme Stilling indenfor Riget som Kronlandene, d. v. s. Australien, Kanada o. s. v. Hvis dette Krav ikke opfyldes i Løbet af 1929, senest 1. Januar 1930, vil en ny »Ikke-Samarbejde-Bevægelse« blive indledet. Det skal da vise sig, om Indien denne Gang er moden til Kampen uden Vold for Indiens Frihed, eller om der igen maa ventes.

Indien friet for Verdensrigets haarde Greb og løst af sine Lænker uden Tilflugt til Krig, det er Maalet for Gandhis Kamp. Det er hans Mission i denne Verden. Alle, der kæmper for Fredens Sag, vil slutte op om ham med deres Sympati, men det er ikke nok. Vi skal lære af ham og hans Forkyndelse om, at Aanden er stærkere end den fysiske Magt.

Carl M. Hauge.

HVORLEDES SKAL MAN TILRETTELÆGGE ET FOLKELIGT OPLYSNINGSARBEJDE?

For ikke længe siden deltog jeg i et Forhandlingsmøde om ovennævnte Emne, og det var meget interessant for mig at overvære.

De, som var samlede til dette Møde, var en Kreds af jævne Mennesker i et Landsogn: Landmænd og Haandværkere, et Par Lærere og en Mejeribestyrer. Det var Folk med forskelligt Syn paa mangt og meget; men alle Folk med Sans for Spørgsmaal og Begivenheder udenfor deres daglige Lilleverden og alle med Forstaaelse af, hvor nødvendigt det er at have Interesser udenfor sit eget Erhverv, hvis man ikke skal blive til en fattig Arbejds- eller Pengetræl i Stedet for et levende Menneske. Jeg maatte mindes Niels Lyhnes Far i J. P. Jacobsens bekendte Roman, den dygtige, nøgterne Landmand, der til Tider kunde sætte sig paa en af sine Skelstene og blive siddende længe og se udover og glemme alt omkring sig. Som han følte de Trang til engang imellem at se udover Skelstenene; derfor vilde de gerne have et folkeligt Arbejde i Gang.

Den Slags Folk er der flere af, heldigvis. Jeg vilde tro, der blandt gamle Højskoleelever var en Del, og derfor tager jeg Emnet op her i vort Aarsskrift.

Først et Spørgsmaal: Ved hvilke Midler kan vi faa vor Trang til videre Oplysning tilfredsstillet, faa den Næring for vort Tankeliv, vi ønsker?

Ja to Midler er kendte og brugbare: Læsning og Foredrag.

Der læses jo mere og mere, og Adgangen til Læsning bliver lettere og lettere gennem vore kommunale Biblioteker og Centralbiblotekerne. Og det er kun godt, naar man forstaar at vælge sin Læsning og at læse paa den rigtige Maade.

Hvilke Bøger skal man da vælge? Ja, der er i Grunden kun een Regel, og det er den ganske simple, at man skal vælge, hvad der interesserer en. Kun maa man der være paa sin Post overfor sin egen Dovenskab, at den ikke forleder en til at nøjes med blot underholdende Ting. En Bog skal kunne vække Tanker, føre ud over Skelstenene, og der skal være Virkelighed i den. Men derudover gælder ingen almen Vurdering. En Bog er god, naar den interesserer. En Bog, som den ene ringeagter, kan have stor Værdi for en anden.

Jeg har f. Eks. altid ment og mener endnu, at Anna Baadsgaard er sødladen og sentimental, og at hendes Bøger var Sødsuppe. Men det hændte mig engang, at en Sommerpige skrev en fortrinlig Stil om en af hendes Bøger, saa jeg forstod, at denne Bog havde haft Betydning for hende.

Altsaa, man vælger de Bøger, der interesserer, uden at spørge, om de er anerkendt af Hans Brix eller andre Kapaciteter. Men saa gælder det om at læse rigtigt, det forstaar de færreste.

Man skal læse med Eftertanke, give sig Tid til at fordøje, ikke bestandig sluge. Gør man det, snyder man sig selv og faar kun Handlingen med, og det er det mindste i en Bog, der duer noget. Bogens egentlige Værdier ligger i de Tanker, der bestemmer Handlingen. Og er man, som jeg selv, allerede saa fordærvet, at man maa sluge Bogen i første Omgang, saa maa man læse to Gange, tygge Drøv paa den. Hellere læse een Bog, saa man husker den, end læse en to, tre Stykker og saa glemme dem igen efter fjorten Dages Forløb. En Bog med Stof i skal altid læses mere end een Gang. Jeg læser f. Eks. »Helten« af Harald Kidde engang hvert Aar og faar bestandig noget værdifuldt ud af den.

Men selv om man nu vælger rigtigt og læser rigtigt, saa er der noget ved Læsning, som altid vil føles som en Mangel. Det er jo en ensom Beskæftigelse at læse, og den, der læser meget, kan let gaa hen og blive ensom, blive til en Bogorm. Desuden kan det ske, at man ikke faar det fulde Udbytte af en Bog, fordi man støder paa en Hindring, man ikke kan magte; og saa gaar man i sin Ensomhed og tum-

ler med det, men kan ikke komme videre, fordi man bestandig kommer tilbage til det samme Punkt. Det er Medaljens Bagside, som ikke maa lades ude af Betragtning.

Saa er der det andet Middel – Foredraget, et ypperligt Middel, som desværre er bleven og bliver meget misbrugt. Dels fordi Folk nu omstunder er bleven saa begavede, saa de kan holde Foredrag uden egentlig at have noget at snakke om, dels fordi man holder Foredrag om alt muligt, mens Foredragsformen i Følge sin Natur har sit bestemte og begrænsede Omraade.

Hvor det gælder Forkyndelsen af en Ide, en Tro, en Livsanskuelse; hvor det vækkende er det egentlige, hvor det tales personligt, og hvor det netop er den personlige Indsats, der giver Ordet Farve, Varme, Liv og Indhold, der er Foredraget det naturlige, ja, det uovertrufne Redskab, og jeg haaber, der altid maa blive Folk, der kan føre saadan Tale, og Folk, der vil lytte til saadan Tale.

Men at holde rent oplysende Foredrag er i de fleste Tilfælde forfejlet. Det kan lade sig gøre paa en Skole, hvor der er Tid til en fyldig og sammenhængende Fremstilling, og hvor der kan suppleres med Læsning, Spørgetimer eller Forsøg, alt efter Emnets Natur, og der kan det være saa berettiget. Men oplysende Foredrag i spredt, tilfældig Orden, som man ofte faar det i vore Foredragsforeninger, er forfejlede. Et saadant Foredrag maa jo give en Række Kendsgerninger; men dem kan Tilhørerne, der møder uden videre Forkundskaber ikke fastholde og samle, og derfor faar de kun en megen uklar Forestilling om, hvor Byen snerper hen, men gaar alligevel bort med den skæve Forestilling, at de ved Besked. Det gælder ikke mindst de mange oplysende Foredrag, der udsprede gennem den nye Oplysningsfaktor Radioen, hvis Program forøvrigt mest af alt minder mig om en Svinetønde, hvori man hælder alle Slags Slatte.

Det er en overfladisk og ikke særlig værdifuld Viden, man paa den Maade kommer i Besiddelse af. Den sætter Folk i Stand til at snakke med om alting uden at kende noget til Bunds. Det er desværre en alfor almindelig Form for Viden i vore Dage, personificeret: »Hansen, der ved Besked« i Gyldendals Reklame for de 52 Bind Visdom, det udsender.

Det her fremførte er ikke skrevet for at forklejne eller fraraade hverken Læsning eller Foredrag; jeg har kun villet paavise, at begge har deres Begrænsning ved Siden af deres uomtvistelige Værdi. Og dernæst vil jeg foreslaa at indføje et tredie Element i det folkelige Arbejde, et

Element, som ikke skal afløse de to andre, men supplere og fuldstændiggøre.

Og det, jeg tænker paa, er da det ganske simple, at de Mennesker, der gerne vil kende noget mere af Tilværelsen end den begrænsede Del, de færdes i til daglig, gaar sammen og bliver enige om at mødes en gang imellem for i Fællesskab at tage et eller andet Emne op til Behandling. Der skal ingen store Anstalter til, ingen Foreningsdannelser o. l.; men et saadant Samarbejde kan blive meget værdifuldt paa flere Maader.

Man siger jo nok, at mange Kokke fordærver Maden, men man siger ogsaa, at mange Hænder gør let Arbejde, og at fire Øjne ser mere end to, og det skal nok vise sig at stemme.

I en saadan Arbejdskreds kan der naas rigere Forstaaelse af et Spørgsmaal, fordi hver enkelt af Deltagerne ser paa det paa sin Maade, saa det bliver alsidig belyst. Der kan den ensomme Lærer hjælpes ud af sin Ensomhed, og ved de manges Hjælp kan han maaske faa løftet den Sten, han før ikke kunde rokke.

Og her er der, modsat Foredragsformen, Tid til at standse ved det, man ikke faar fat paa lige med det samme, og give det en anden og tredie Behandling, saa man kommer til Bunds. Her er Mulighed for virkelig grundig Oplysning.

Desuden kan der i et saadant Samarbejde gro et Fællesskab frem mellem Deltagerne, som har Værdi i sig selv, og som ogsaa med Tiden kan sætte Frugt i et Arbejde udadtil til Gavn for videre Kredse, til Sognet f. Eks. Ja, det er at tage det paa lang Sigt, men det maa det ogsaa gerne være. Der maa gerne være det Sind bagved Arbejdet, at naar vi søger Oplysning, saa er det ikke blot for vor egen Udviklings Skyld, men saa er det ogsaa for at bruge den større Indsigt, vi faar, til fælles Bedste.

Hvad skal man da tage op i en saadan Kreds, og hvordan skal Arbejdet tilrettelægges?

Ja, Emnet maa jo fremgaa af Deltagernes Ønsker. Der er nok at tage fat paa.

Der er de mange Spørgsmaal, der vedrører vort Samfundsliv. Dem bør enhver jo egentlig have Kendskab til. Det er jo nu enhver Borgers Ret til at være medbestemmende i sit Lands Lovgivning og hele Udvikling. Til Gengæld er det hans Pligt at uddanne sig til at kunne gøre det med Indsigt og Dygtighed. Rettigheder giver Pligter. Det vilde saaledes være en ypperlig Anvendelse af nogle Vinteraftener, om man tog

SOMMER 1929. ENGELSKHOLDET

SVENSK ELEV (E. BERGE)

SOMMER 1929. TRE SØNDERIYDER

sig for at lære det danske Samfund at kende. Man kunde jo ogsaa tage enkelte Samfundsproblemer op til Behandling, f. Eks. vor Jordlovgivning, vort Forsørgelsesvæsen, vort Skolevæsen og i Forbindelse dermed de nye Skoletanker og Opdragelsesprincipper, Beskatningsspørgsmaal eller Frihandel o. s. v. Man kan tage op til Undersøgelse hele det omfattende internationale Arbejde, som udføres af Folkenes Forbund, det er nok Umagen værd. Man kan tage et historisk Emne, f. Eks. Andelsbankens Fremkomst og Udvikling, vor politiske Historie, Arbejderbevægelsens Historie o. s. v. Man kan tage en bestemt Forfatter, læse hans Værker og sætte sig ind i hans Tanker. Det er kort sagt ubegrænset, hvad man kan tage op.

Men nu Formen, hvordan skal Arbejdet sættes i System? Ogsaa der er der flere Muligheder.

Der er Studiekredsformen. Der har man en Grundbog, som giver et sammentrængt Indtryk af det Emne, der skal behandles. En saadan Bog maa alle Deltagerne have, og til hvert Møde lærer alle et bestemt Afsnit, saa de møder med nogen Kendskab til Stoffet og med Spørgsmaal og Indvendinger paa rede Haand. En enkelt har sat sig nøjere ind i Stoffet gennem andre Bøger, saa han kan besvare evt. Spørgsmaal. Han leder Forhandlingen, det gaar paa Omgang. Det er en god og grundig Maade at behandle et Emne paa, vel nok den mest værdifulde Maade. Men det kræver en Del Hjemmearbejde af alle Deltagerne, og det er jo ikke alle, der har den fornødne Tid dertil. Det er i hvert Tilfælde ikke alle, der har den fornødne Energi. Men de, som mener, at Studiekredsformen af den ene eller anden Grund bliver for uoverkommelig, kan da nøjes med at danne en Læsekreds. Der vælger man en større og mere udførlig Bog om Emnet end til Studiekredsen, læser paa Omgang et Afsnit og tager derefter Stoffet op til Behandling. Det er en Form, som ogsaa giver godt Udbytte, en Form, som Aarsskriftets Læsere vil kende fra Dansktimerne paa Højskolen.

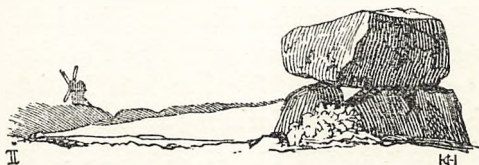
Endelig kan man ogsaa indrette det paa den Maade, at Deltagerne skiftes til at holde Foredrag, der tjener som en Indledning til en Forhandling, men det kræver meget af den enkelte, og det viser sig, at mange, som ellers godt vilde være med, holder sig tilbage, fordi de ikke tør slaa saa store Brød op, saa den Form tør jeg ikke anbefale. Derimod kan der udmærket suppleres med saadanne Foredrag ind imellem, hvis nogen har Lyst og Evne dertil. Jeg har haft Lejlighed til i en saadan Arbejdskreds at høre ypperlige Foredrag af jævne Landmænd og Haandværkere om noget, som havde fanget deres Interesse.

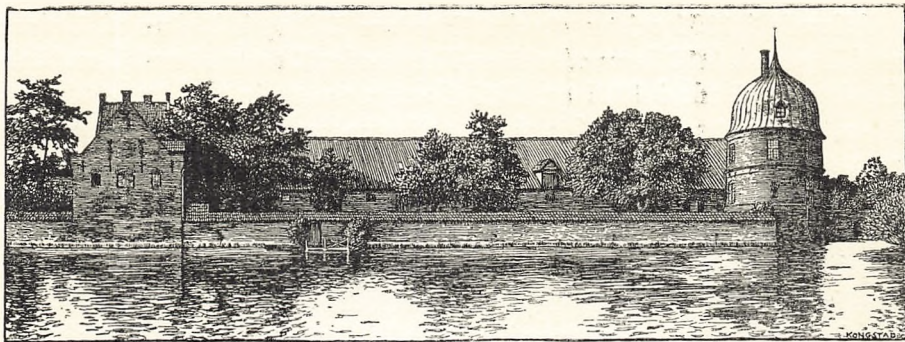
Vejledning til Behandling af bestemte Emner vil man kunne faa ved Henvendelse paa vore Centralbiblioteker eller til Dansk Studiekredsfor-
ening, Vølundsgade 29, København V.

Det her foreslaaede er ikke noget særligt nyt eller originalt. Men det er en Form for Oplysningsarbejde, som er værdifuld, og som er nem at gaa til. Der tiltrænges god folkelig Oplysning paa saa mange Om-
raader, og ingen er nærmere til at gaa i Spidsen her end gamle Høj-
skoleelever. De har Forudsætninger for at kunne faa det i Gang og faa noget ud af det, og de trænger til det selv for deres egen Skyld, for at holde sig friske. Alt for ofte møder man gamle Højskoleelever, som engang var interesserede, aabne og videbegærlige, men som nu har la-
det sig sluge af Travlheden, saa de aldrig faar Tid til at se ud over Skel-
stenene og kun kan tale om deres Mark og deres Besætning. De er maaske bleven til velhavende Bønder, men de er bleven til fattige Men-
nesker. Ofte har de selv en Følelse af det, men saa trøster de sig som en af mine gode Venner, der netop er en saadan fortravlet Bonde. Han siger tit selv, at i Tiden har han ikke Tid til andet end at passe sin Gaard. »Men naar jeg faar det hele i Orden, og naar Drengene bliver store, saa vil jeg tage fat, hvor jeg slap i min Ungdom, saa vil jeg til at læse igen og gaa til Møder og til Kirke, saa lever jeg op igen.« Ja, det tror man, men man bedrager sig selv. Det Lem, der ikke bruges, visner. Paa samme Maade gaar det med de Sjælsevner, som ligger brak. Snyder vi vort Tankeliv for Næring i 30-40 Aar, saa trænger det ikke til Næring mere, saa er det visnet, og saa er der kun Tomhed tilbage. Den maa man saa se at udfylde med ny Travlhed eller med tom Selskabelighed, hvor der vanker megen god Mad og et Slag Kort bagef-
ter. Det er et trist, men alt for almindeligt Billede blandt gamle Høj-
skolefolk. Det skulde gerne blive anderledes, og et af Midlerne til at bevare Friskheden er det, jeg her har peget paa: at samles med andre til Drøftelse af Ting, der ligger udenfor det daglige Erhverv, udenfor Skelstenene.

Venlig Hilsen til alle gamle Venner.

Thomas Christensen.

ET FOLKS KAMP FOR SELVSTYRE

Jeg vil gerne føre Dem til Irland, Europas trediestørste Ø. Vi er jo alle saa godt bevandret i Geografien, at det vel næsten er en Fornærmelse at oplyse, at Irland ligger Vest for Storbritannien. Dets Klima er mildt og fugtigt. Kartoffelen er den vigtigste Afgrøde. De udstrakte, næsten stedsegrønne Græsgange gør Kvægavlen til den vigtigste Del af Landbruget. I det nordøstlige Irland med Belfast som Centrum findes der en Del Industri. Bjergværksdrift spiller ikke nogen Rolle.

Befolkningstallet var omkring Aar 1700 godt 1 Mill., men steg meget stærkt i den følgende Tid. 1811 opgives den til over 5 Mill. og 1845 til $8\frac{1}{4}$ Mill., som er det højeste Tal. Allerede i de nærmeste følgende Aar kommer den store Nedgang. Det skyldes ikke mindst en mislykket Kartoffelhøst 2 Aar i Træk. Den deraf følgende Hungernød i Forbindelse med smitsomme Sygdomme krævede Tusinder af Ofre. Udvandringen, ganske særlig til De forenede Stater, tager Fart. 1871 er Tallet sunket til ca. $5\frac{1}{2}$ Mill. Siden er det yderligere gaaet tilbage og er nu kun omkring $4\frac{1}{2}$ Mill. Det er en Befolkningstæthed paa $\frac{3}{4}$ af Danmarks. De største Byer er Dublin og Belfast, hver med godt 400,000 Indbyggere.

Siden 1172 har Irland været knyttet til England som undertvunget Land. Det har nok haft et Parlament, men dette har ikke haft nogen større Magt, og Aar 1800 ophævedes det helt. Irland fik til Gengæld Ret til at vælge 28 Medlemmer til det engelske Overhus og sende 100 Repræsentanter til Underhuset. Landet bevarede dog stadig en hvis Sættelse, idet mange Love udstedtes særskilt for Irland. Hoveddelen af Befolkningen er Katolikker. De fik først i 1829 Valgret og Valgbarhed.

Allerede i 1833 rejstes stærke Krav om Tilbagekaldelsen af Unionen med England. 1872 fornyedes disse Krav under Kampraabet »Home Rule«. Gladstone gjorde i 1886 og 1893 Forsøg paa at imødekomme det irske Krav, men det mislykkedes. 1914 vedtoges en Lov om »Home Rule«, men saa kom Verdenskrigen og andre Vanskeligheder, saa Loven blev ikke ført ud i Livet. 1920 besluttedes en hel ny Ordning, hvorefter Irland vedblivende skulde være forenet med Storbritannien med Fællesskab i Udenrigsstyre og Forsvarsvæsen og nogle andre Forhold, medens det skulde have udstrakt Selvstyre i sine indre Forhold, dog saaledes, at Landet skulde deles i en nordlig Del (Ulster) og en sydlig (omfattende Resten af Øen).

Da denne Løsning ikke kunde gennemføres paa Grund af Modstand fra Sydirland, aftaltes 6. December 1921 en ny Overenskomst, hvorefter Irland som en »Fri Stat« skal udgøre et selvstændigt Led af det britiske Verdensrige og skal have en Stilling i dette som de store Kolonilande (Kanada og Sydafrika), med egen Hær og Kystværn. Irland skal have en Vicekonge (udnævnt paa 6 Aar) med ansvarlige Ministre og et Parlament delt i 2 Huse (valgt paa 5 Aar). Men samtidig skal Ulster have udstrakt Selvstyre med særskilte Ministre og Parlament. Det fælles irske Parlament, som der kan blive Brug for ved visse Spørgsmaals Løsning, dannes af de to særskilte, det nordirske med 52 og 24 Medlemmer og det sydirske med 128 og 64 Medlemmer. Parlamentet skal aflægge Troskabsed til Kongen af England. Hverken Nord- eller Sydirland maa støtte nogen Kirke eller indskrænke noget Trossamfunds Frihed. Hver Landsdel skal have sin Domstol, dog med fælles Højesteret i Dublin, der er Hovedstaden i Sydirland, medens Belfast er det i Nordirland (Ulster).

Det er nogle faa Data fra Irlands Historie, og Ordningen af 6. Dec. 1921, som der er gjort Rede for, skulde betyde Afslutningen paa den 800-aarige Kamp. Om Folket og den lange Kamp skal jeg i det følgende berette mere udførligt. Jeg vilde gerne tro, at det irske Folks Skæbne ikke er os ligegyldig. Jeg ved, at alle Irer interesserer sig meget for vort Land og Folk.

Irerne er Kelter. Et underligt Folk er disse Kelter, og det har de altid været. Der var engang, da de erobrede Verden. I Tidernes Morgen, før Historiens Dom var kommet over Vesteuropa, sad de oppe ved Rhinen og nød Hvilen, som den kunde være i disse Tider. Men et skønne Aarhundrede slog det ned i dem, at Verden var skøn og stor, og de havde kun set lidt af den, og saa bærer det ud, gennem Frankrig, ned

til Middelhavet og videre ud i Verden. Aar 390 f. Kr. staar de foran Roms Porte. Et Aarhundrede senere er de naaet til Hellas. Snart er de i Lilleasien, hvor de møder op med samme Appetit paa Eventyr og Guld. Men Kelternes Besøg forløb altid kort, og i Syd- og Østeuropa gaar Kulturen videre, som om intet var hændet. Tiden omkring Kristi Fødsel betyder Kelternes Afsked og Romernes Indtog. Men endnu en gang kom Kelterne som Verdenserobrere, men nu kan vi kalde dem Irere, for i Mellemtiden er Irland blevet deres Hjem. Hvornaar deres Erobring af Irland har fundet Sted, ved vi ikke med Bestemthed, men herfra kom de nu som Erobrere over til Fastlandet. Denne Gang med Fredens Vaaben.

Før Europas Folk ret anede noget om Kristendommen, havde Iernerne gjort Overgangen til den, og det med saadan Enfold, at de nye Tanker drev dem ud som brændende Prædikanter. Hjemme byggede de store Klostre med Skoler og Biblioteker, hvor Sydens Lærdom fandt en kærlig Pleje. I det syvende Aarhundrede stod der irske Klostre helt ned i Schweiz og Norditalien som Vidnesbyrd om den kristne Erobreraand, der havde hjemme paa den grønne Ø i Atlanten.

Man kan ikke karakterisere det keltiske Temperament ved Hjælp af nogle Formler. Kelteren er flygtig, har man sagt, men sejt tillige. Han luer op i Begejstring, men mangler Udholdenhed. Ja, lige undtagen den Udholdenhed at kunne blive ved at begejstres. Han er rastløs, men det kommer af, at han ikke kan sige nej til noget af alt det, Livet skænker. Han maa fange og rumme det alt, om han saa skal sprænges. Og han sprænger daglig sin Sjæls Grænser for at skaffe Plads til nye Rigdomme. Derved kommer Spændvidden frem i hans Stemningsudbrud, som nok kan faa almindelig dødelige til at ryste paa Hovedet og udtale en lille Tvivl, om han nu ogsaa er en Karakter.

Som Nation havde Kelterne udspillet deres Rolle, før Europas Historie begynder, og det blev Rom, der sejrede i Kampen som Aandsmagt. Men hvem kan gøre deres storslaaede Indsats op siden hine Dage og til nu? Professor Grønbech siger om dem, at de har været den stille Magt i Europas Aandsliv. De har givet alle Europas Folk af deres Rigdomme, og vi er deres Skyldnere. De irske Kildespring har læsket mange Munde. Det har været en Foryngelseskilde. Irland har vakt Livstrang i Spirer, som ellers var blevet ved at slumre som en gold Mulighed. Det har været med til at give England den sunde Uro, saa at det aldrig har kunnet slaa sig til Taals med de Oplevelser, der var gjort, men atter og atter har kunnet begynde paa ny uden at bryde med Fortiden.

Der er i det foregaaende sagt lidt om den irske Folkekarakter, Folkets Fantasi og Rastløshed, men ogsaa dets Dybde. Hertil kunde føjes dets Oppositionslyst, som er saare stor. Men vi vil nu følge Folket i dets tusindaarige Kamp for at blive Herre i sit eget Land.

»Det, jeg skal, er at stille Irland tilfreds.« Saaledes lød Gladstones Ord, da han den 1. Dec. 1868 havde modtaget Meddelelsen om, at han skulde danne den nye Regering. Og med den faste Beslutning at ville gøre dette greb han Statens Ror. Men at stille Irland tilfreds var den sværeste Opgave, som nogen Statsmand kunde tage paa sine Skuldre. Der var Had mellem de to Folk. Ierner tilhørte en anden Race end Englænderne, de havde et andet Sprog og en anden Tro. De var de undertrykte, Englænderne var deres unaadige Herrer. Aarhundreder var gaaet, siden den grønne Ø's Beboere maatte bøje sig for den mægtige Nabo, men Tiden havde ikke læget noget Saar. Den irske Folkesjæl var stadig levende og frisk.

Altid har Irland været omgivet af Fjender, en Skov af Fjender, og da Ierner aldrig har forstaaet at tømre et Statssamfund sammen, har Fjenderne haft let Spil. De indfødte Fyrster laa i Krig med hinanden, fordi Stammerne og Slægterne var saa selvstændige. Men værre endnu for Irland har de fremmede været. De nordiske Vikinger var de værste. I mere end to Hundrede Aar kom de Aar efter Aar til Landet, »Den grønne Ø«, hvor de plyndrede og røvede. Hverken Klostre eller Kirker blev sparet. Intet var helligt for disse Vikinger.

Det er intet Under, at Irlands grønne Ø har øvet en vis Tiltrækning paa Nordens Folk. Næsten alle Aarstider ejer Vaarens Ynde, og de dybe Fjorde og Dale mindede om Hjemmet. Luften, Vejrliget og Plantevæksten fik dem til at drømme om Syden. Vi ved, at Vikingerne allerede i Aaret 794 oversvømmede Landet, og at de derefter kom igen Aar efter Aar, og en Del bosatte sig naturligvis i Landet. Omkring Aar 1000 faar de Dødsstødet. Historien beretter om et stort Slag den 23. April 1014. Mere end 20,000 Mand stod paa hver Side. Kampen varede hele Dagen, og den endte med Vikingernes Nederlag, og næsten alle deres Høvdinge faldt. Vikingetiden var dermed forbi, og Ierner kunde for en Tid aande lettet op.

Tidligt fik England Blik for det nære Bytte. Aar 1172 kom Normannerne over, og siden fulgte talrige Togter. Tid efter anden prøvede Ierner at ryste Aaget af sig, men alle Forsøg mislykkedes paa Grund af Folkets Splittedhed, og Resultatet af alle Oprør blev fornyet Plyndring og Konfiskation af Jord. Derved skabtes den ulykkelige Tilstand,

at et fremmed Aristokrati, fremmed i Sprog og Religion, blev Herrer over det irske Folk og den irske Jord.

Det mægtigste Oprørsforsøg blev gjort 1641, hvor Ierne myrdede i Tusindvis af Englændere, men Hævnens udeblev ikke. 1649–52 kom Cromwell derover og kvalte al Modstand i Blod. Fra da af og op til vore Dage er der gjort den frygteligste Uret mod det irske Folk. Irlænderne er bleven mishandlede og vanskøttede som vistnok ikke noget andet Folk i Europa. »Gaa den vide Verden over,« sagde Gladstone i 1886, »og undersøg alle Landes Literatur, find, om I kan, en eneste Bog, der omtaler jeres Færd mod Irland med andet end Fordømmelse.«

Den katolske Tro er saa nøje knyttet til det irske Folk, og den stædige Fastholden ved den Tro har Gang efter Gang bragt dem i Ulykke. Det er ogsaa en af Grundene til det stærke Modsætningsforhold til Englænderne. Under Dronning Elisabeths Kamp med Paven og Spanien (o. 1590) førtes Kampen over paa Irland, fordi Ierne hemmeligt understøttede Paven og hans Folk. Modsætningsforholdet til Cromwell skyldtes ogsaa Religionen.

Trods den mægtige Nedsabling under Cromwell havde Folket dog Mod nok til en Menneskealder senere igen at rejse sig mod England. Da den fordrevne Konge, Jacob den Anden, der var Katolik, forsøgte at erobre Tronen, slog Ierne Følge med ham. Men i Slaget ved Boynefloden 1690 blev han slaaet, og Resultatet heraf blev en ny Undertrykkelse af Folket. Ja, da den sidste irske Hær maatte overgive sig i 1690, besegledes denne Overgivelse med en Nations Slaveri. Det engelske Parlament fik Overhøjheden i alle irske Sager. Det førte til, at de irske Protestanter blev i Stand til at underkue de irske Katolikker, og de engelske Klædefabrikanter fik Lovens Hjælp til at ruinere de irske. Alle Love, der gav økonomiske Lettelser, blev ophævet. Den indfødte Befolkning havde kun Erindringen tilbage, og saa deres Religion, som intet i Verden skulde tage fra dem. Men Folket formerede sig trods alle Ulykker og tog paany Jorden i Besiddelse, ganske vist kun som Fæstere, men de engelske Jordejere svandt ind til en lille Kaste, der var skilt fra Jorden og Indbyggerne.

For en Tid var der nu Ro i Landet. Den indfødte Irers Aand var brudt i 3 Generationer, men ulmede stadig i Folkets Sjæl. Saa kom den nordamerikanske Frihedskrig, og som saa ofte før blev Englands Vanskeligheder Irlands Chance. Irland stillede Krav, og England bøjede sig. Landet fik igen eget Parlament og visse Handelslettelser. Det skete i 1782. Men under den franske Revolution spillede de irske Ka-

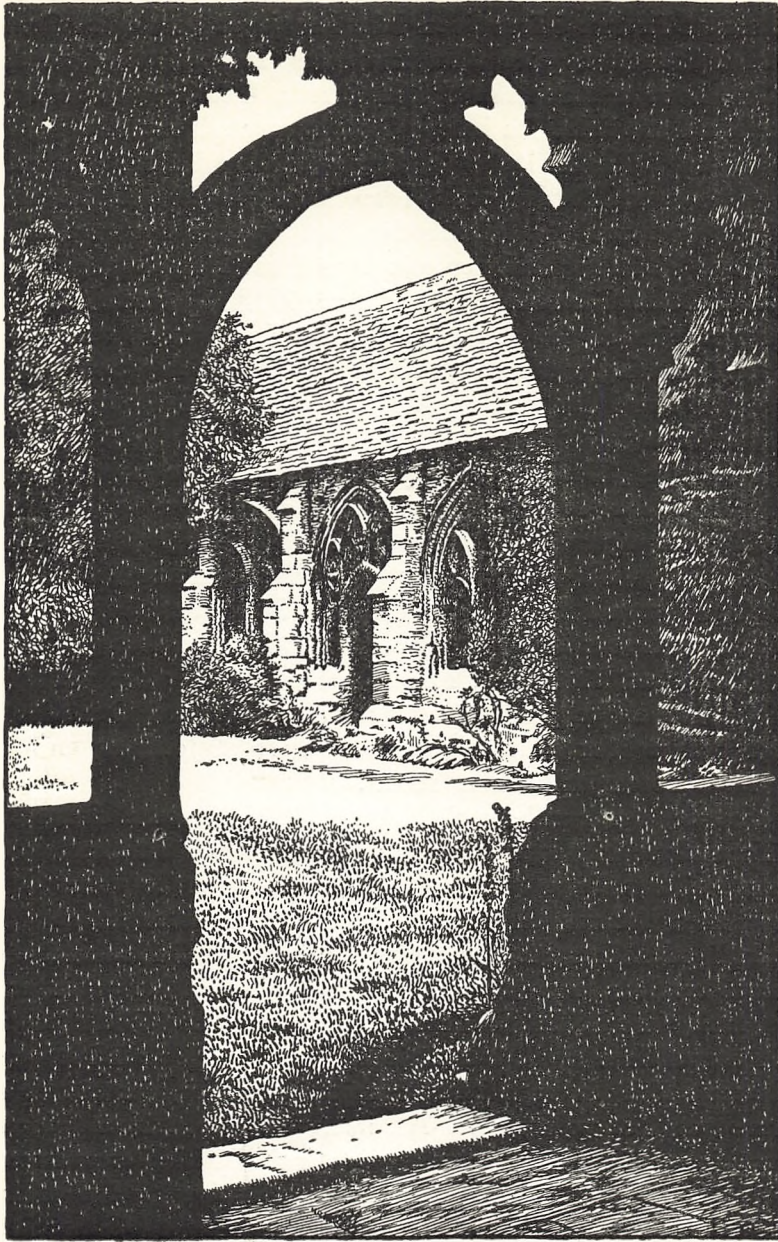
tolikker under Dække med Franskmændene. En Landgang af en fransk Hær i Irland lykkedes ikke. Straffen herfor blev, at det irske Parlament ophævedes, og fra Aar 1800 er Irland at betragte som en uselvstændig engelsk Provins. Landet var undervunget, men ikke erobret, for det sker ikke, før Hjerterne er erobret, og det irske Folks Hjerter har England aldrig kunnet erobre. Derfor fortsættes Kampen i det 19. Aarhundrede og stilnede først af, da Maalet var naaet.

Jeg skal nu i Hovedtræk vise de sidste hundrede Aars Kamp paa den grønne Ø, berette om, hvad der er gjort for at raade Bod paa de frygtelige Forhold. Ierne fik i Begyndelsen af Aarhundredet en dygtig Fører i O'Connel. Denne fik i 1823 stiftet en Forening: »Den katolske Bevægelse«, hvis Maal var at faa Ret til at sende katolske Repræsentanter til Parlamentet, og i 1829 blev den daværende konservative Regering nødt til at gennemføre dette Krav. I de følgende Aar blev der ogsaa gjort Forbedringer paa Skolevæsenets og Skattevæsenets Omraade, men Ierne var ikke tilfreds. Fuld Selvstændighed var det eneste, der kunde skabe Tilfredshed. 1833 formulerede O'Connel det, idet han paa det irske Folks Vegne gjorde Krav paa en Tilbagekaldelse af Foreningen med England, men Forslaget fik naturligvis kun meget faa Stemmer i det engelske Parlament.

Saa kom de frygtelige Hungersnødsaar i 1845 og 1846. Kartoflerne raadnede bort paa Markerne, og da de var den tætte Befolknings vigtigste, ja næsten eneste Næringsmiddel, kan vi let forstaa, hvad det betød for Landet. Det blev Stødet til det store Sammenbrud med Nøden, Døden og Landflugten, og Irland blev mere end nogensinde Ruineres Land. Over $\frac{1}{2}$ Million døde af Pest og Sult, og Udvandringen bliver for mange den eneste Frelse for Død og Undergang. Men Udvandringen skete under yderst slette Forhold, 17 af hvert 100 døde paa Rejsen. De mange, der drog ud, lovede ved Afskeden aldrig at glemme det Land, de forlod. De elskede det overalt i Verden, og ovre paa den anden Side af Atlanten vedblev Hadet til Englænderne at leve i deres Hjerter, og de Mennesker, der fik bedre økonomiske Kaar, sendte mægtige Summer hjem. Det er Grunden til, at den revolutionære Bevægelse i Irland har haft store Pengemidler til Raadighed.

Resultatet af Hungersnøden blev som allerede nævnt, at Befolkningstallet sank kolossalt. Fra 8 Mill. i 1846 til omkring $4\frac{1}{2}$ Mill. i 1901, og dette Tal har holdt sig nogenlunde op til vore Dage.

Gladstone tager i 1869 fat paa sit mægtige Reformarbejde for Irland. Han faar ophævet den engelske Statskirke. Han faar gennemført en Fæ-

MAGDALEN COLLEGE, OXFORD

stelov, saa at Fæstere i Fremtiden ikke kan jages bort uden Grund, og der skal i Fremtiden ydes dem Erstatning for udførte Forbedringer. Men disse Love stillede ikke Folket tilfreds. Det kom ikke til Forsoning mellem de to Folk. Da indsaa Gladstone, at den eneste Vej fremad var Selvstyrets. England skulde give det irske Folk Selvstyre. 1886 fremlægger han sit Forslag om »Home Rule« for Irland. Det var maaske ikke gennemtænkt i Enkeltheder, han oversaa det vanskelige Ulsterproblem. Ved Afstemningen gik hans Parti i Stykker, og Forslaget forkastedes. Men Gladstone, som da var 77 Aar gammel, tog fat paa en mægtig Agitation for at overbevise sine Landsmænd om, at det var Vejen til Forsoning mellem de to Folk. Hvor jeg dog beundrer Gladstone for, at han i den Alder vilde gaa ud til sit Folk og kæmpe for sin Overbevisning.

Imens fortsattes Urolighederne paa Irland, der nu havde en dygtig Fører i Parnell, der baade var Protestant og Godsejer og dog Fører for de katolske Forpagtere. Gladstone var i 1892 igen kommet til Magten i England, og han fik denne Gang gennemført »Home Rule« Forslaget i Underhuset, men Forslaget blev forkastet i Overhuset, og saa var man lige vidt. De Konservative, som nu kom til Magten, forsøgte at dræbe »Home Rule« ved Venlighed! I de følgende Aar blev der vedtaget flere Love, der skulde hjælpe Fæstere til at blive Selvejere. Der blev stillet ret store Pengemidler til Raadighed til Indkøb af Jord, og en Mængde kooperative Foretagender blev startet.

De Liberale, der igen kom til Magten i 1906, fortsatte denne Politik. Flere Tvangslove blev ophævet, og 1908 fik Irland sit første nationale Universitet. Tilstandene var fredeligere, end de havde været de sidste 600 Aar. Men det var kun Stilhed før Stormen. »Home Rule« Forslaget genoplivedes. Ierne havde støttet de Liberale i Parlamentet og krævede nu deres Løn, men samtidig kom de indre Modsætninger frem, ganske særligt Forholdet til de nordlige Provinser (Ulster), hvis Repræsentanter stillede sig i Modsætningsforhold til de irske Nationalister. Hertil kom i 1910 en organiseret Arbejderbevægelse, der angreb Nationalisterne paa det voldsomste. Alt imens arbejdede Sinn Feinerne sig langsomt frem. (Sinn Fein betyder »os selv«). Politisk organiseredes de i 1905 under Arthur Griffiths Førerskab, og de brugte det voldsomste Sprog mod England. Lederne arbejdede ogsaa for en Genoplivelse af det gamle gæliske Sprog, som i Tidens Løb helt var bleven fortrængt af Engelsk. Arbejdet herfor har bragt gode Resultater, idet der nu undervises i Sproget næsten overalt.

Efter mange og lange Forhandlinger blev der endelig i 1912 forelagt en ny Lov om »Home Rule«, og den blev vedtaget i 1914 trods Overhusets Modstand. Men samtidig havde Ulster faaet en Fører, Edward Carson, som erklærede, at Ulster absolut ikke vilde finde sig i det nye Lovforslag, der omfattede hele Irland under eet. Man vilde modsætte sig det med væbnet Magt, om det skulde blive nødvendigt. Ulster var nemlig protestantisk præget, mens Sydirlannd som nævnt var katolsk. Bevægelsen i Ulster voksede. Der skabtes en Hær paa 85,000 velbevæbnede Mænd. Sydirlannd fulgte Ulsters Eksempel og skabte en Hær, der paa et vist Tidspunkt talte 180,000 Mand. Nu stod da de to Dele af Irland i Vaabenlejr mod hinanden. Spændingen var paa Kogepunktet. En Konference i London førte ikke til noget Resultat. Saa brød Verdenskrigen ud i August 1914, og den reddede for en kort Tid Situationen. Tyskland havde sikkert regnet med Borgerkrig og Oprør paa Irland, men Nationalisternes Fører, Redmond, sluttede op om England. Men skjulte Kræfter arbejdede, mens Krigen gik sin Gang ude i Europa.

Paasken 1916 bragte et Oprør, som var anstiftet af Sinn Feinerne, der nu havde faaet en ny Fører i De Valera. Han fik gjort Partiet afgjort politisk og satte Maalet for Kampen til, at der skulde oprettes en egen irsk Republik, aldeles skilt fra Storbritannien. En Tid herskede de i Dublin, og Republikken blev erklæret. Der blev tilkaldt Hjælp fra England, og en engelsk Divison kom derover. Kampen blev haard, mange Hundreder dræbtes, og Tusinder saaredes, men Oprøret blev dæmpet. Under dette voksede imidlertid Sinn Feinernes Anseelse, flere og flere sluttede sig til Partiet. Nationalistpartiet med Redmond som Fører havde skuffet. Det kom derfor ikke som en stor Overraskelse, at Sinn Feinerne ved Efterkrigsvalget i 1918 fik valgt 73 af de 110 Repræsentanter fra Irland. I Begyndelsen af Aaret 1919 samledes Sinn Fein Medlemmerne i Dublin. De vilde ikke indtage deres Pladser i Underhuset i London. »Dail Eiream« kaldtes Forsamlingen, som erklærede Irland for Republik og valgte De Valera til Præsident.

I den følgende Tid hjemsøgte Irland af en frygtelig Mordkampagne med frygtelige Udskejelser baade fra engelsk og irsk Side. Der var i Virkeligheden Krigstilstand i Landet. Alt i alt havde Englænderne 5-600 dræbte, Ierne 7-800, men disse Tal dækker over en navnløs Elendighed. Mod Nord i Ulster var der ogsaa Uro. Den skabtes ofte af Katolikker, der gjorde Indfald fra Syd. Mange af Sinn Feinernes ledende Mænd fængsledes og førtes til England. Ofte etablerede de

Sultestrejke, enkelte bukkede under herfor, deriblandt Corks Borgmester, Mac Swiney, hvis Død vakte stor Opmærksomhed viden om.

Da det havde vist sig umuligt at sætte Loven fra 1914 om Selvstyre i Værk, og man ikke vedblivende kunde føre Krig mod Irland, fremsatte Regeringen i 1920 et helt nyt Forslag om »Home Rule«, som blev Lov sidst paa Aaret. Jeg har i Begyndelsen af denne Artikel gjort Rede for dette Lovforslags Indhold. Ulster drog straks Fordel af den nye Lov og fik aabnet sit Parlament den 22. Juni 1921 i Belfast. Kongen var selv kommet til Stede ved den Lejlighed, Han manede til Glemshedsomhed over for Fortiden og Fordragelighed i Fremtiden.

Men De Valera vilde ikke Fred paa det Grundlag. De stillede Krav var ikke imødekommet. Den 1. Juli 1921 lykkedes det dog at slutte en Vaabenstilstand mellem Regeringsmyndighederne og Sinn Feinerne, hvorefter der i Oktober samme Aar i London aabnedes Forhandlinger mellem nogle engelske Ministre og Sinn Feinerne's Førere, hvis Ordfører var Griffith, der var betydelig mere forsoningsvenlig end De Valera. Efter lange og trange Forhandlinger sluttedes den 6. December en Overenskomst, hvis Hovedindhold jeg ogsaa har gjort Rede for i Indledningen til denne Afhandling. »Den irske Fristat« var dermed en Kendsgerning. Dens Stilling kan herefter sammenlignes med Sydafrikas og Kanadas.

Om Pagten af 6. December 1921 herskede der og hersker der stadig de voldsomste Meningsforskelligheder. Den blev straks paa det heftigste modarbejdet af De Valera, men til Trods for hans mægtige Modstand vedtoges Traktaten af »The Dail« i Januar 1922, men kun med 7 Stemmers Flertal. De Valera nedlagde sit Embede, hvorefter Griffith valgtes til Præsident, og der skabtes en improviseret Regering, hvori sad dygtige Mænd som Collins og Cosgrave. Det var et stort Tab for Irland, da Griffith allerede døde samme Aar. Cosgrave blev hans Efterfølger, og han er endnu Fristatens Præsident.

Den nye Regering var opsat paa at føre den nye Lov ud i Livet og undgaa nye Kontroverser med England, men det var en vanskelig Op-gave. De Valera blev den heftigste Modstander af Regeringen. Det saa en Overgang ud til, at det skulde lykkes ham, at blive den stærkeste, men ved de almindelige Valg i Juni Maaned 1922 fik Fristatsmændene 92 valgt, mens De Valeras uafhængige Republikanere kun fik 36. Efter dette utvetydige Bevis for, at Regeringen havde langt den største Del af Befolkningen bag sig, besluttedes der, at nu skulde der skabes Ro i Landet. Med 33 Minutters Varsel aabnede Regeringen i Slutningen af

Juni Maaned Ilden mod Republikanerne, og en frygtelig Borgerkrig begyndte. Den varede til i Maj 1923, da den republikanske Hær opgav Kampen. Siden har der hersket Fredstilstand i Landet, og alle ydre Tegn tyder paa, at Oprørernes Tid er omme, og at Arbejdet for Uafhængighed og Selvstyre har taget Vaabekampens Plads. Kampen vil i Fremtiden blive ført i Parlamentet med Stemmesedlen som Vaaben. Men hele det Irland, der foreligger i Dag, er en eneste Følge af britisk Undertrykkelse og Kampen mod den. 800 Aars Fremmedherredømme udslettet ikke i Løbet af 6 Aar.

Efter Borgerkrigens Slutning samledes Republikanerne om et Program, som gik ud paa passiv Modstand mod Regeringen. Sinn Fein afslog at anerkende den Forfatning, som var paatvunget Irland. De oprettede deres eget Parlament, som traadte regelmæssigt sammen, og som paastod at være det eneste lovlige irske Parlament. I 1924-25 blev der imidlertid Strid inden for Partiet. Flertallet ønskede at fortsætte sin stejle, revolutionære Politik: Ingen Anerkendelse af Forfatningen, ingen Anerkendelse af den herskende »engelsk-irske« Regering Cosgrave. De Valera var Fører for en mere moderat Gruppe, der begyndte at tale om, at man vist alligevel hellere skulde gaa ind i Parlamentet og føre Kampen for Irlands Uafhængighed ad den Vej. Striden tilspidsedes, og i 1925 blev De Valera sprængt ud af Partiet. Han dannede straks sit eget Parti, Fianna Fail, der voksede med stor Hastighed. De Valera hævder dog, at han ikke har forladt sine principielle Grunde. Maalene, han kæmper for, er de samme som før. Sinn Fein Partiet eksisterer endnu, men er naturligvis blevet en Del svækket ved De Valeras Udtræden, men det spiller dog stadig en ret stor Rolle i Landet. Forskellen paa De Valeras nye Parti og hans gamle Partifæller ligger ikke i Maalet, men i Midlerne. De Valera vil fra nu af føre sin Kamp under parlamentariske Former, det er den eneste Forskel. Man anser det ikke for usandsynligt, at han en Dag kan erobre den politiske Magt, faa Flertal i Parlamentet. Det bliver saa interessant at se, hvorledes han vil gennemføre sine Krav over for England, men det hører foreløbig Fremtiden til.

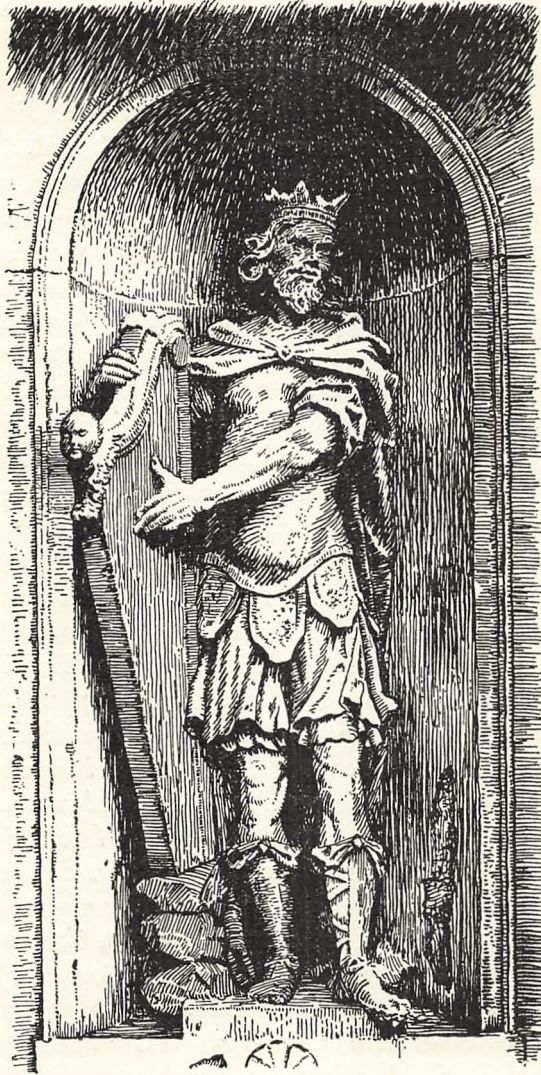
Hvordan er nu Stillingen i Irland i Dag? Ja, den er ikke helt afklaret. Regeringen maa stadig føre en haard Kamp mod dem, der vil Forfatningen til Livs, og det er, som vi har set, ikke saa lille en Del af Befolkningen; Landet har naturligvis i de sidste Aar haft de samme økonomiske Vanskeligheder at kæmpe imod som de andre europæiske Lande, og Arbejdsløsheden har været stor. Udvandringen har igen taget Fart; den har i de sidste Aar været gennemsnitlig 30,000 om Aaret.

Men den lange og bitre Kamp for Selvstyre er foreløbig bragt til Af-

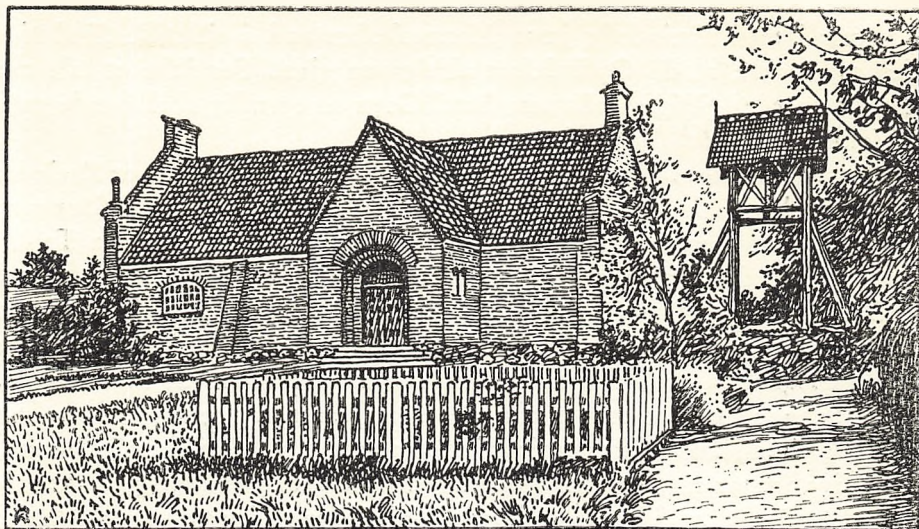

slutning og under alle Omstændigheder bragt ind i de rette Baner. Og midt i den mørke økonomiske Situation maa vi ikke glemme at pege paa det væsentlige, at der nu er skabt Muligheder for en videre Udvikling af den rige nationale Kultur. Vi kan vist let enes om at ønske for Irland, at alle Muligheder maa blive udnyttet til Folkhavn og Grøde.

Carl M. Hauge.

»DAVID«, KRONBORG

VOR TIDS STØRSTE OPFINDELSE

Vi lever i en Tidsalder, hvori der gøres de mest urimelige Opfindelser, der vilde faa Fortidens Mennesker til at gyse og tænke paa Trolddom og Hekseri, hvis de kunde se dem, hvad de heldigvis ikke kan.

Hvad vilde en gammel Gaardmandskone eller Husmandskone fra det 18. Aarhundrede sige, om hun saa Folk komme flyvende oppe i Luften højt over alle Byer og Kirketaarne eller fik at vide, hvorledes Nutidsmennesket kan dykke ned under Vandet i sindrigt konstruerede Fartøjer! Jeg tænker noget lignende som saa: Dette gaar ikke rigtig til, der maa være noget Galskab ved det paa en eller anden Maade.

Derimod forbavses den nulevende Slægt tilsyneladende ikke mere over nogen Verdens Ting af den Art. Dersom en forslagen Karl, særlig da, hvis det var en Udlænding, kom og fortalte os, at nu kunde han krybe til Maanen, vilde vi saamænd tro ham, saa vante er vi bleven til i den Retning at tro paa det mest fabelagtige, der synes at kunne sige Spar to til en Eventyrfantasi som H. C. Andersens.

Jo, Flyvemaskiner og Undervandsbaade og langtrækkende Kanoner har Nutidens Mennesker kunnet finde paa. Og indtil Dato er disse Ting mest blevet brugt til Ødelæggelse, saa det er lige ved, at en enfoldig

Lægmand med almindelig jævn Menneskeforstand i sit stille Sind sidder og ønsker, at de Opfindelser aldrig var gjort. For ikke at tale om Opfindelser af giftige Luftarter; hvad Gavn de egentlig skal kunde gøre i Verden, er vanskelig at fatte.

Den efter manges Mening mest mærkelige Nutidsopfindelse er *Radioen*.

Mangfoldige Mennesker lytter hver eneste Dag og Aften til Stemmer, som lyder til dem fra lange Afstande. Det synes næsten at være Trolddom. Hvorledes kan noget saadant lade sig gøre?

Det er overvældende at tænke paa; men enten det nu forekommer En saa eller saa, maa man indrømme, at denne forunderlige Opfindelse har gavnet Menneskeheden mere, end nogen er i Stand til at udtrykke.

Vi behøver kun at tænke paa alle dem, der tidligere var næsten helt eller delvis afskaarne fra almindeligt menneskeligt Samkvem, de syge, svagelige, ensomme, de, der aldrig har haft noget Syn eller ogsaa har mistet det. Deres Liv fik ved Radioens Opfindelse et langt rigere Indhold, og Livets tunge Byrder blev lettere for dem at bære. Alene af den Grund fortjener Opfindelsen baade Ros og Berømmelse.

De søfarende maa da ogsaa prise den. Nu kan de ved den tilkalde Hjælp, hvis de er i Fare, og mange Mennesker er allerede derved blevet frelst.

Denne Opfindelse er imidlertid ikke alene nyttig; den opfylder i Virkeligheden det dobbelte Formaal: at gavne og fornøje.

Folk glæder sig ved at sidde og høre paa Foredrag, Koncerter, Op-læsninger, Meddelelser, Vejrmedlinger, som dog ikke altid er lige opmuntrende, Skuespil og meget mere. — Og det er ofte Mennesker, der aldrig vilde gaa deres Fod lang efter at høre noget saadant, som de maa ske ogsaa indtil nu i deres stille Sind har regnet for noget Pjank. De faar ved at lytte den ene Gang efter den anden en klarere og forstandigere Opfattelse af Aandsfrembringelser, hvilket naturligvis ogsaa bidrager til at udvide deres Synskreds.

Og i vor fantasiforagtende Tid, hvor alt skal være saa haandgribeligt — derfor ogsaa ofte uhyre kedsommeligt — kan det alligevel ikke undgaas, at Indbildningskraften bliver sat i Bevægelse ved at sysle med Tanken om Radio.

Radioen er endnu i sin Barndom; den maa endnu kunne udvikles meget. Det er en eventyrlig Opfindelse, som baade kan gavne og fornøje og sætte Fantasien i Svingning og skænke Menneskene mange indholdsrige Timer.

»Ja, min Kone og jeg kommer nu ikke meget i Kirke,« sagde en

FAMILIEN SAMLET DEN 28. JUNI 1929.

FRA SOMMEREN
1929

FRA VINTEREN 1928—29

Haandværker engang til min Fader, »for vi hører saa mange gode Prædikener gennem Radio, og det er meget nemmere.«

Manden har Ret, naar der ogsaa i dette Forhold skal tages Hensyn til Mageligheden.

Men ellers er det manges Erfaring, at endogsaa de smaa Forberedelser til Kirkegangen er af Værdi.

Naar Fader og Moder Søndag Morgen gør sig i Stand for at følges ad til Kirke, mærker vi som Børn, at der er noget usædvanligt paa Færde, om end vi er for smaa til at komme med. Fader barberer sig, og naar han er færdig, tager han lidt Sæbeskum paa Næsen, hvad der er til stor Fornøjelse for os Børn. Moder vimser ud og ind, der er saa meget at ordne, før hun bliver færdig.

Saa endelig bliver Forældrene færdige. Moderen tager ligesom et sidste Overblik over Stuen, siger saa til Pigen: »Pas nu godt paa, Ellen,« og, vendt mod Børnene: »Naa, lad mig nu se, I er nogle gode Børn, til vi kommer igen.«

Derpaa gaar Fader og Moder. De smaa ser efter dem. Alt er ligesom helt anderledes end til Hverdagsbrug. Dette fæster sig i Børnenes Minde, saa det senere hen i Livet dukker op for dem, maaske endogsaa virker tilskyndende i Retning af at søge Kirken.

Hvor helt anderledes bliver det, hvor Højttaleren sættes i Gang i Hjemmet paa en Søndag Morgen, hvor maaske Faderen ligger i Sengen med Salmebogen i den ene Haand og en Kop Kaffe i den anden; det er jo frygteligt, at nogen Mennesker kan behandle en Gudstjeneste paa den Maade, hvor er det grusomt! Det kan da tilgives, naar de kan komme af Sengen og sidde i Stuen at høre Gudstjenesten, men saa er der Børnene, de faar vrede Miner at se, naar de gaar med Dørene eller stormer ind for at meddele, at der er kommen en stor fremmed Kat ind i Hønsegården.

De Mennesker, der har et godt Stykke Vej at gaa til Kirke, træffer næsten altid Venner og Bekendte, med hvem de kommer i Følgeskab. De veksler Haandslag og taler venligt sammen, ligesom mere dæmpet og fortroligt, end de plejer. Det præger altid Mennesker, naar de i Fællesskab stiler mod det samme Maal. En saadan Kirkevandring er af stor Værdi. Kirkegængerne bøjer af forbi Sprøjtehuset, og der løfter sig det gamle, ærværdige, hvidkalkede Taarn alvorligt og mægtigt for Øjet. De vandrer gennem Gitterporten hen ad den brede Gang til Vaabenhuset, saa ringer det sammen; stilfærdigt og uden unødigt Buldren og Trampen gaar man ind og sætter sig.

Tror nogen, at det samme kan ske ved at lytte til Højttaler?

Thi Kirken er nu alligevel noget for sig, et gammelt Hus, et helligt Sted, den bedste Oase i Menneskelivets ofte hvileløse Ørken.

Og om end Lytterne gennem den sindrigt byggede Radio hører de bedst gennemtænkte og finest udarbejdede Prædikener, Foredrag eller Oplæsninger, ja maaske ad den Vej overværer Opførelsen af et udmærket Skuespil, saa vil der dog alligevel fattes det, som sætter Kronen paa Værket, nemlig selve Mennesket, der prædiker, taler, spiller Komædie eller læser op.

Først og fremmest vedkommendes Ansigt, — et godt Bevis for, hvad Menneskets Indre er stærkest optaget af. —

Naar for Eksempel en Skuespiller gaar saa fuldstændig op i sin Rolle, at han glemmer baade Sted og Stund, kun føler sig som Aandens ydmyge Tjener, da lyser hans Ansigt trods den paasmurte Sminke, hans Øjne straalere, og der udstrømmer en Livsvarme fra hans Personlighed, som forplanter sig til alle Tilskuere. — Dette sker kun ved Ansigt til Ansigt. —

Jeg mindes ved Tanken om Ansigt til Ansigt Holger Begtrup, da jeg første Gang saa denne Mand og hørte ham. Jeg havde tænkt mig ham helt anderledes. — Men da han stod paa Talerstolen, hvor han tit foldede sine Hænder og løftede sit skægløse Ansigt med de to forunderlige Øjne, hvori det hvide var stærkt fremtrædende, kunde jeg ikke begribe, at jeg overhovedet havde forestillet mig, at den Mand skulde have et andet Udseende. Og ved at se paa hans Ansigt blev jeg mere og mere begejstret for ham, jeg kan ikke blive træt af at høre saadan en Mand. — Det er godt at møde en saadan Mand Ansigt til Ansigt.

Dersom jeg havde hørt ham tale gennem Radio, var mit Indtryk af ham blevet langt mindre værdifuldt.

Radio er en udmærket Opfindelse, hvad vel alle fornuftige Mennesker er enige om. Men den er dog kun Menneskeværk, og dette maa altid være underordnet Mennesket.

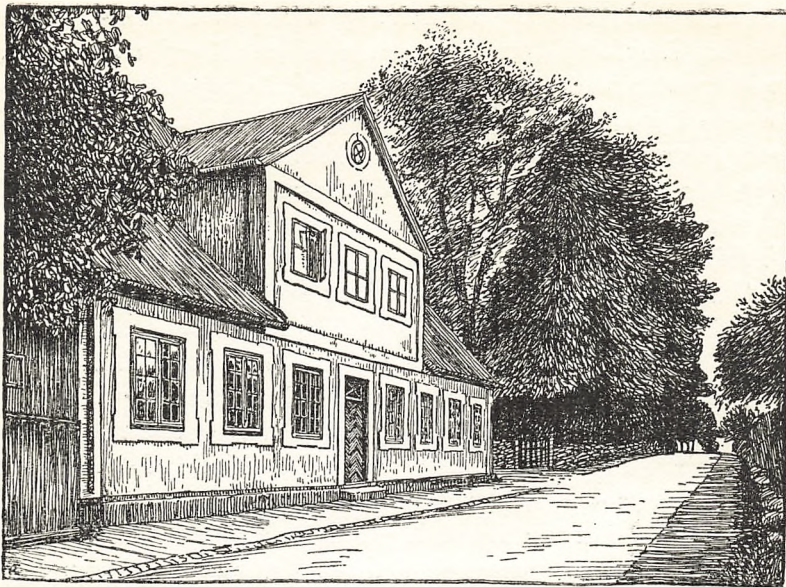
Det er, som jeg en Gang har hørt en Stormand sige: »Radio er kun en Mekanisme, men jeg er et levende Menneske.«

Og der er nu alligevel Forskel.

Mine bedste Hilsener til alle Kammeraterne Vinteren 1927–28.

Maj 1929.

*Johs. Petersen,
Skaarup.*

HOLGER BEGTRUPS 70=AARS FØDSELSDAG

(ELEV MØDET 1929)

Det var en Glæde for os gamle Elever, at vi fik Lov at henlægge vort aarlige Elevmøde til Holger Begtrups 70-aarige Fødselsdag. Tak!

Travle Dage var gaaet forud, men Arbejdet gik med Liv og Lyst, enhver var optaget af at gøre sit til, at den 28. Juni kunde blive saa festlig som muligt. Og en straalende Fest blev det fra først til sidst. Planen, der var lagt, blev fulgt. Ikke paa et eneste Punkt glippede det, ingen Vaklen i Geledderne, alt forløb programmæssigt, som man siger.

Den første Elevmødedag, Torsdag den 27. Juni, foregik paa sædvanlig Vis med frit Samvær, Velkomsttaler og Foredrag af Holger Begtrup og om Aftenen Sanglege.

Og — ... saa oprandt Fødselsdagen. Tidlig om Morgenen samlede ældre og nuværende Elever udenfor »Æbelholt«s Vinduer og sang: »Den signede Dag med Fryd vi se« og »Morgendug, der sagte bæver«. Efter Morgenmaden gik Bestyrelsen for Frb. Højskoles Elevforening

over paa Æbelholt, ønskede Fødselsdagsbarnet til Lykke og overrakte en Gave fra Elevforeningen bestaaende af en Merskumspibe, et lille Sølvbæger med Violer og paa Bunden af Bægeret et lille beskedent Beløb af fem Tyve-Guldkroner (lidt til Tobak). Allerede forinden havde Holger Begtrup modtaget en Gave fra Frb. Frimenighed.

Kl. 9 $\frac{1}{2}$ var der Gudstjeneste og Altergang ved Niels Dael. (Gamle Elever, som ikke var tilstede, kan i Højskolebladet Nr. 27/1929 læse Daels Tale).

Efter Gudstjenesten samledes man ikke som ellers omkring Middagsbordene i Gymnastiksalen, men foran Skolebygningen, og herfra drog man kort efter i Flok og Følge ud til Tirsdagsskoven, hvor Elevforeningen holdt Møde. Der blev talt af Th. Christensen og C. M. Hauge, man spiste Frokost, drak Chokolade, Sommerpigerne sang flerstemmige Sange under Lærerinde Irene Skovgaards Ledelse. Mødet i Skoven sluttede med Generalforsamling i Elevforeningen. Formanden, Hans Hansen, Fredensborg, aflagde Beretning om Arbejdet i det svundne Aar saavel i Foreningen som om Aarsskriftet. Kr. Pedersen gennemgik det reviderede Regnskab, som godkendtes.

Med Hensyn til Aarsskriftet gav Generalforsamlingen Redaktionen frie Hænder.

Angaaende Understøttelser var der et enkelt Punkt, der gav Anledning til nogen Forhandling. Knud Madsen, Baarse, stillede Forslag om at lade de 100 Kr., som tidligere var bevilget S. S., overgaa til Landeværnet, dette Forslag vandt Tilslutning og blev saa godt som enstemmigt vedtaget. Understøttelser og Lønninger blev da saaledes: Elevunderstøttelser til Frb. Højskole: 1500 Kr., Aarsskriftets kunstneriske Udstyrelse: 400 Kr., Sekretærløn: 350 Kr. og Landeværnet: 100 Kr.

Valget af Bestyrelse gav følgende Resultat: Der afgik efter Tur Fmd. Hans Hansen, Fredensborg, Johannes Søberg, Øster-Lindet, Fru Sigrid Frisbjerg Hansen, Ourø, og Frk. Margrethe Løjmand, Stenstrup. Hans Hansen blev genvalgt, nyvalgt blev Forstanderinde Asta Jensen, Gersonsvej 1, Hellerup, Viggo Baun, Hjemly, Kølstrup St. og Ingrid Andersen, Skolen i Skødstrup. Suppleanter og Revisorer genvalgtes. Hermed var Mødet i Skoven sluttet. Naar der var foretaget denne Ændring af Elevmødet, var det, fordi Bestyrelsen mente, at Holger Begtrup paa denne Dag ogsaa burde have et Par Timer i Fred og Ro sammen med sin Familie.

Da vi fra Skoven vendte tilbage til Skolen, var der samlet en talrig Skare af Fødselsdagsgæster, Folk fra forskellige Højskoler Landet over,

fra Hovedstaden, Højskoleforeningen, Folk fra 8 Dage paa Højskole, kort sagt Venner af Holger Begtrup fra nær og fjærn.

*»Ved 5-Tiden samledes Gæsterne i Højskolens Gymnastiksal sammen med Elevmødets Deltagere til Fællesspisning. Forstander *Frederik L. Begtrup* bød Velkommen, og derefter fulgte Talerne Slag i Slag med Sange ind imellem. Flevforeningens Formand, Forst. *Hans Hansen*, *Fredsborg*, takkede, fordi Elevmødet var lagt hen til 70 Aars Dagen. Han mindede om Frederiksborg Højskoles Tilblivelse, om Forbindelsen mellem Holger Begtrup og to Mænd, der tidligere havde virket her, Digteren og Præsten C. Hostrup og Politikeren C. Berg. De havde begge betydet meget for Begtrup. En Stund havde han ment at skulle være Bergs Afløser i Folketinget, men da han havde sagt ja til Koldingkredsens Opfordring, følte han, at han hørte hjemme i den danske Højskole. Vi er mange, der siden og i Dag siger Holger Begtrup Tak for det Valg, han dengang traf. Da Hostrup nogle Aar senere var død, rejste han hjem til sine Landsmænd, Nordsjællænderne, for her at være med til at fortsætte Hostrups Gerning, og han har her paa Frederiksborg Højskole sammen med sin Hustru haft en rig og lykkelig Gerning.

Forstander *Fred. Nørsgaard*, Antvorskov, bragte Begtrup en personlig Tak for den Glæde og Munterhed, han havde mødt her, det Lys, der var over denne Skole, Lys, der kunde jage Mismod bort, — og for det rige Vidnesbyrd, han havde givet i sin Tale om Menneskelivets Herlighed og Velsignelsen ved at leve i Menighedens Fællesskab. Nørsgaard var ogsaa sikker paa at kunne bringe en Tak fra en videre Kreds, fra den danske Højskole. Der er mange ærlige og trofaste Arbejdere i den danske Højskole. Men kun faa rager op, saa de ses af alle i Landet. Holger Begtrup hører til dem, der har givet Højskolebevægelsen Anseelse og Ære. Han er ikke af dem, der er egnet til som Fører at kommandere en Hær, men hele hans Livsværk har gjort ham til en Fører inden for danske Højskole. Vi beundrer hans rige Begavelse, hans Evne til at gribe i Modersmaalets Strenge, hans Flid og Evne som Forfatter, vi beundrer ham for det, han har udrettet. Men til sidst vil vi dog helst sige: vi holder af Dig. Vi siger Dig Tak for Din Troskab mod det bedste og varige i Grundtvigs og Kolds Højskoletanke og ønsker, at Du endnu i mange Aar maa virke iblandt os med Mund og Pen.

Højskolelærer *Frederik Schrøder*, Askov: For faa Uger siden var der i Askov samlet en lille Kreds af danske Højskolemænd, et Udvalg, der

*) Gengivet efter Højskolebladet.

skuldne ordne Højskolelærernes Kursus. Blandt dem, der var til Stede, var Jacob og Ingeborg Appel, som var Begtrup's gamle Medlærere, og det viste sig, at ogsaa alle de andre, der sad i Udvalget, havde været Lærere i Højskolen sammen med Begtrup. De enedes om at spørge Venner og Medarbejdere i den danske Højskole, om de vilde være med til at sende Holger Begtrup en Hilsen og en Gave til Fødselsdagen. Jeg, der ogsaa har været Lærer herovre, blev tilkaldt for at være med til at sætte Tanken i Værk.

Schrøder overrækker Begtrup en Adresse, kaligraferet af Frk. Else Koch, Askov. Paa dens første Blad er der tegnet en dansk Bøg og Holger Begtrup's Navnetræk, paa de følgende Blade er der Tegninger (af Else Koch) af Frederiksborg Højskole og Fri-menighedskirke, Birkerød Præstegaard, Begtrup's første Hjem i Askov og nuværende Hjem. Med Adressen, der havde 125 Underskrifter, fulgte en Gave paa 1500 Kr.

Adressens Ordlyd var følgende:

Højskoleforstander
HOLGER BEGTRUP
1859 — 28. Juni — 1929.

Paa din Højtidsdag vil dine Medarbejdere i den danske Ungdomsskole gerne bringe dig en Hilsen og Tak for din Gerning i den danske Højskoles Tjeneste.

Vi takker dig som vor Læremester. De ældre iblandt os har haft dig til Dansk-lærere paa Askov, andre har staaet i Lære hos dig paa Frederiksborg, mange mindes med Tak din aarlige Foredragsrække paa Askov, alle har vi lært af dig som Folketalere og haft Udbytte af alle dine Skrifter.

Vi hilser dig som Højskolens Talsmand udadtil. Du har skabt Respekt om dens Navn, saa ofte du har ført Ordet paa dens Vegne ved Møder i Hovedstaden, og du har vundet nyt Land for den i vore Byer, bl. a. gennem »8 Dage paa Højskole«. Du har talt og skrevet om vor Sag paa Engelsk og holdt Vandene aabne mod Vest helt over til Amerika.

Du har værnet om de gamle Værdier, Højskolen bygger paa, som Hjemmets og Folkets Talsmand. Du er vor første Grundtvigforsker og den ypperste Tolker af Grundtvig's Tanker.

Du har evnet at udmønte vor Litteratur og vor Aandshistories rige Skatte til Folke-gavn, saa du har dannet Skole derved. Du er lydhør overfor Dagens Spørgsmaal, forstaaende overfor det nye, der bryder paa, og har stedse staaet i det venligste Samar-bejde med den yngre Slægt.

Idet vi takker dig for din rige Livsgerning blandt dansk Ungdom til Folkegavn og til Opbyggelse for den kristne Menighed iblandt os, beder vi dig modtage med-følgende Gave.

Forstander *Arnfred*, Askov, talte om Begtrup som »Smilet paa den danske Højskoles Ansigt«. Fru Wagner — Fru Charlotte Schrøders Mø-der — havde brugt det Udtryk om Holger Begtrup, at med ham for-lod Smilet Askov Højskoles Ansigt. — Smilet er noget eget. Der er no-get dobbelt ved det. Smilet bryder igennem noget, — lad det være Travl-

hed, lad det være Sløvhed, lad det være ydre Former, — det bryder igennem med Bud om en indre Verden, hvor der er Lys og Varme. Det er en vemodig Ting, naar Smilet forlader et Ansigt. Men det er naturligt, at som Trækkene i et Menneskes Ansigt ændres og skifter med Aarene, saadan ogsaa med en Højskoles »Ansigt«. Det er ikke de samme Træk, der raader i Askovs og i det hele i den enkelte Højskoles Ansigt til enhver Tid. Maaske er der ogsaa Træk, der skifter, i det mere ubestemmelige, vi kalder den danske Højskole. Men der er eet, der nødvendig maa blive anderledes, og det er det, at der lyser et Smil over dette Ansigt. For er den danske Højskole ikke netop som et Smil, der bryder igennem og straalere ud over dansk Ungdom, bryder igennem Daglivets Travlhed med Bud om en indre Verden, der ligger bag den ydre? — Holger Begtrup rejste bort fra Askov, men ophørte ikke med at være Smilet i den danske Højskole. Vi, som kommer fra Askov Højskole, hilser Dig i Dag som den, der bærer Bud fra den indre Verden, vi saa gerne vilde skulde lyse ogsaa gennem vore Ord og gennem vort Virke ud over dansk Ungdom, og siger Dig Tak for hver Gang det lykkedes Dig at bringe Bud om Aandens Verden, saa det blev lettere for os at holde fast, at det er den, der er den egentlige Virkelighed.

Fru *Margrethe Konstantin-Hansen, f. Schrøder*, Kolding, bragte Hilsen fra Askov Lærlinge, udtalte en varm Tak for Begtrups Dansktimer i Askov og overrakte ham som Gave fra »Askovs Lærlinge« et Dannebrogssflag.

Adjunkt *Saxtorph* talte om Begtrup som den, der forkyndte en Tro paa Folket i ganske anden Forstand, end naar de politiske Førere brugte Ordet; forkyndte en Kristendom, der var fjern fra al Slags Ortodoksi, en Fædrelandskærlighed, der var andet end Spørgsmaal om Forsvar, og en poetisk Følelse, der var andet end Æstetik. For dem, der var yngre, og som i hele deres Udvikling havde lyttet til hans Ord, var enhver Kritik af ham i Tidens Løb blevet ligegyldig i Sammenligning med blot at lytte og forstaa.

Forstander *Uffe Grosen*, Vallekilde: Holger Begtrup har været den danske Højskoles ypperlige Talsmand. Det kan siges om adskillige Højskolemænd, at de har fyldt en stor Plads i Højskolen. Om Begtrup kan det med fuld Ret siges, at han har fyldt en stor Plads i det danske Folks Liv. Det blev sagt i Askov forleden, at dersom Begtrup havde haft mere Lyst til Verdens Ære, og dersom vort Universitet havde villet ære sig selv, saa kunde det have udnævnt ham til Æresdoktor. Jeg er glad ved, at det ikke skete. Al øvrig Sammenligning ufortalt, han

vilde kun være Holger Begtrup. Han har aldrig anglet efter Verdens Ære og Glans, aldrig fedtet for en mægtig Presse. Der var vel dem, der havde et skarpere Ansigt — og derfor fik flere Knubs —, Begtrup har et Ansigt, vi holder af, og han har været trofast mod den Sag, han i sin Ungdom gav sit Hjerte.

Holger Begtrup begyndte sin Svartale med at fortælle om, hvordan han fra Barndommen havde glædet sig til sin Fødselsdag, lige fra den første han kunde huske: da han blev 4 Aar og fik en lille Kurvestol med røde Roser flettet ind mellem Rørene. Denne Fødselsdag, fortsætter Begtrup, er jo nok ved at gaa mig lidt over Magten, for disse 70 Aar, som jeg ganske uden egen Fortjeneste er naaet til, fører jo efter gammel Skik med sig, at der skal snakkes om én paa stærke Maader. Havde jeg ikke haft noget at bjærge mig ind i, naar dette kom, saa maatte jeg være rejst bort. Men det har jeg. Jeg har haft og har de dejligste Kredse omkring mig, og til dem vender jeg Takken.

Begtrup rettede nu en Tak til alle dem, der paa saa mange Maader havde bidraget til at gøre Dagen festlig.

Af de mange Telegrammer, der var kommen, blev nogle enkelte oplæst. Før Begtrup fik Ordet, havde Festens Leder fastslaaet, at ingen vilde faa Ordet bagefter, — ellers vilde der sikkert være blevet fortsat med Taler et Par Timer til. Men for at kunne gennemføre Elevmødets Program brød man af og samledes lidt senere i den lune Have og forlystede sig ved at se et Friluftsskuespil, Hostrups »En Nat mellem Fjeldene«, der blev opført af hjemlige Kræfter.«

Det er efterhaanden blevet store og ret vanskelige Stykker, der tages op, men det skal siges til Skuespillernes Ros, et de hidtil har magtet Opgaverne paa en smuk og værdig Maade, og det var i Aar et værdifuldt Led i Festen for Holger Begtrup. — Straks efter at Spillet var forbi, drog Familien Begtrup op til Skolen, medens gamle og nuværende Elever samledes ved Baalpladsen i Lunden. Et Øjeblik efter var flere Hundrede Fakler tændt til Ære for Fødselsdagsbarnet. Det var et vidunderligt og straalende Syn i den blaa Sommernat at se det lange Fakkeltog sno sig rundt i Havens Gange for tilsidst under Skæmt og munter Sang at ende foran Æventyrslottet — for saadan tog Skolen sig virkelig ud i Skæret fra de mange Fakler. —

Faklerne blev derfra kastet i et mægtigt Baal, og den store Menneskeskare rykkede sammen omkring det. Forstander Jens M. Jensen, Brøderup, (gl. Elev), holdt Baaltalen, og Begtrup svarede i Fakkelskæret. Da man atter vendte sig om og saa ned i Haven, var denne som ved et

Trylleri forvandlet. I Hundreder af kulørte Lamper gjorde Haven til een stor straalende Festpark. — I lange Alleer hang de, rundt omkring i Budskadset blinkede de frem. — Forsamlingen stod stille, forundrede sig over dette pragtfulde Skue, men pludselig fo'r de sammen, tre Kanon-skud drøner, og derpaa fulgte et storslaaet Fyrværkeri.

Saa lyder til Slut »Dejlig er Jorden«. Der tages Afsked — den store Forsamling spredes. Endnu brænder de kulørte Lamper, der bliver saa stille — Elevmødet er til Ende, Festen for Holger Begtrup er forbi.

Hans Hansen.

I Anledning af Fødselsdagen blev der sendt en Række Hilsener til Holger Begtrup. Vi optrykker her nogle enkelte:

TIL VENNEN HOLGER BEGRUP

Jeg hilser og takker Dig. Jeg tænker ikke paa Dine Meninger, Dit store Arbejde, Din ualmindelige Intelligens. Jeg takker for *Dig selv*, for den Glans, der har ligget over Din Personlighed, og som fra Dig ogsaa har skinnet ind i mit Liv; takker Dig for *Dig selv*, som Du var, da vi i Ungdommens Dage mødtes paa Askov, som Du var, da jeg var langt borte fra Danmark, som den Ven Du var, da jeg kom tilbage, som den Ven, Du har været mig gennem de mange Aar siden.

Et Venskabs rigeste Udbytte er denne Hjærtets levende, virkende Forstaaelse, hvormed det ene Menneske kan møde det andet, og som er en Forudsætning for Aandens Arbejde, ja som i saa høj Grad betinger Aandens Arbejde i Mennesker. Det var den Flok, som sad *en-drægtelig* tilsammen, optaget af det samme, som Aanden kom over.

En Gang var der *en*, som sagde til sine Venner: I er dem, der har været med mig i alle mine Prøvelser. *Været med mig*. Det er deres inderlige personlige Forhold til ham, som udgør deres store Værdi for ham.

Andre vil i Dag takke Dig for den Højskoleborg, Du byggede, for alt Dit Arbejde der og ud over Danmark, og derfra endnu videre ud. Jeg takker for Mennesket og Vennen Holger Begtrup. Jeg vil ikke bruge Tillægsord, *gode Ven, trofaste Ven, gamle Ven*, men *Vennen, Vennen*.

Niels Dael.

(»Højskolebladet«, 28.—6.—29.)

H. P. Hansen skriver:

I Foraaret 1882 fortalte man paa Askov Højskole, at der, inden Vinterskolen begyndte, vilde blive knyttet et Par unge, dygtige Lærere til Skolen. Da jeg havde været Elev Vinteren 1881—82 og agtede at fortsætte Vinteren 1882—83, var jeg selvfølgelig meget interesseret i Løsningen af dette Spørgsmaal.

I Sommerferien blev der afholdt et Lærermøde paa Skolen. Ved denne Lejlighed talte de to unge Lærere, *Holger Begtrup* og *Jakob Knudsen* for en opmærksom, meget interesseret, men med Henblik paa deres Fremtidsgerning ogsaa meget kritisk Tilhørerkreds. Fra Mødet tog fire Friskolelærere fra Kalundborgegnen med min Askovkammerat *Søren Friksen* som Fører sydpaa og gæstede mig i mit Hjem i Sundeved. Mit første Spørgsmaal til dem var: »Hvad syntes I saa om de nye Lærere?«

»*Jakob Knudsen* kan vistnok blive god med Tiden«, sagde *Søren Rasmussen* fra Refsnæs, »men *Holger Begtrup* brugte sit første Foredrag til at tilsøle vore gamle nordiske Guder med Blod og forsøgte i sit andet Foredrag forgæves at vaske dem rene igen!«

Det var den første Dom, jeg hørte om *Begtrup* som Højskolelærer. Hans Behandling af Nordens Guder var tydelig nok ikke falden i de gamle Grundtvigianeres Smag. Et Par Maaneder efter sad jeg selv paa Skolebænken foran hans Talerstol, og jeg har til den Dag i Dag bevaret et stærkt Indtryk af det Liv og den Varme, der gennemstrømmede hans Foredrag. Med særlig Glæde mindes jeg den kammeratlige Tone, han straks anslog overfor os Elever.

Da jeg i Vinteren 1885—86 for tredje Gang vendte tilbage til Askov Højskole, var *Begtrup* gift og hjemfaren. Fra den Vinter husker jeg ham bedre som Kammerat og Ven end som Lærer. Min Ven, Frimenighedspræst *Niels Dael* og jeg kom hyppigt i hans Hjem. Vi havde mange fornøjelige og lærerige Samtaler, og det Venskab, vi da sluttede med *Begtrup*, har været os begge til Berigelse og holdt sig uforandret til den Dag i Dag.

Paa Askov Højskole vakttes, rettere sagt uddybedes *Begtrups* Interesse for den sønderjydske Sag. Jeg fik ham til Sundeved, hvor Politiet endnu ikke paa dette Tidspunkt havde forbudt danske Statsborgere at tale. Og jeg ledsagede ham til Als, hvor Herredsfogden i Nordborg forbød ham at holde et Foredrag om »Ansgar«, først i et offentligt Lokale, derpaa, hvad der gjorde et dybt Indtryk paa ham, ogsaa i et privat Hjem, hvor Gæsterne blev jaget ud. I »Højskolebladet« gav han

efter sin Hjemkomst en livlig Skildring af sit Sammenstød med det preussiske Politi.

I de mange Aar, der er gaaet siden den Tid, har Holger Begtrup vist en usvigelig Troskab imod den sønderjydske Sag. Mange er de Beviser, han har givet mig derpaa i Aarenes Løb, mest i Modgangstider. Da han efter Grundlæggelsen af Frederiksborg Højskole holdt sit første store Sommermøde paa *Fruebjerg*, gav han mig Lejlighed til at lægge Sælælænderne den sønderjydske Sag stærkt paa Sinde, og ved Jubilæumsfesten 25 Aar senere, d. 20. Juni 1920, talte jeg atter efter hans indtrængende Opfordring paa *Fruebjerg* om det nordslesvigske Spørgsmaal, som nu gik sin Løsning imøde, mens han stod ved min Side og forsvarede den Grænsepolitik, jeg havde ført, og som da var udsat for meget voldsomme Angreb.

Naar jeg nu kaster Blikket tilbage, fyldes jeg med Taknemmelighed imod Holger Begtrup for den Interesse og Forstaaelse, hvormed han har fulgt mit Arbejde og for det trofaste Venkab, han har vist mig fra Ungdomsaarene.

Med Glæde slutter jeg mig derfor til de mange, der paa hans 70-Aars Dag bringer ham deres Tak, deres Hilsen og Hyldest.

H. P. Hanssen.

(»Højskolebladet«, 28.-6.-29.)

Forfatteren Martin Andersen Nexø skriver:

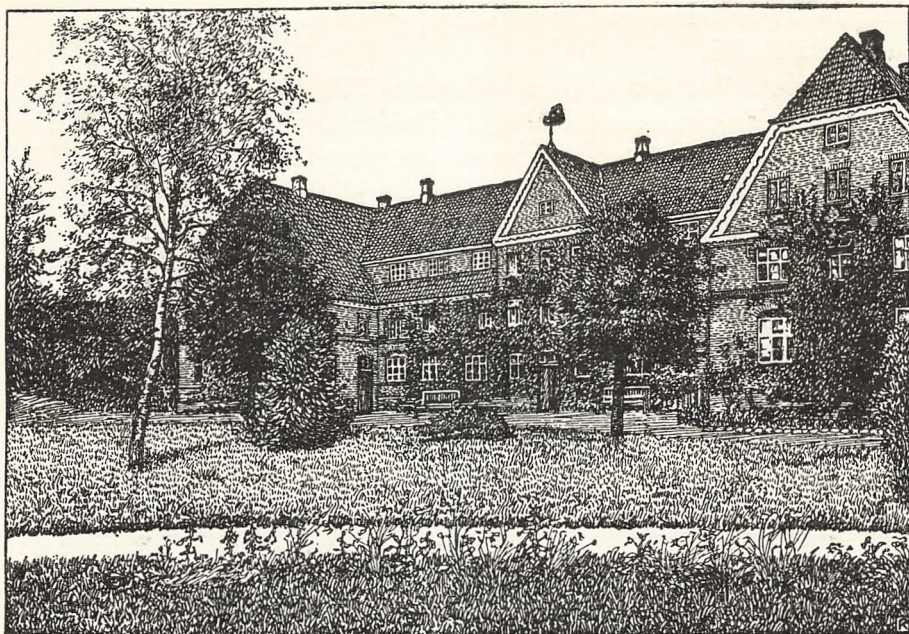
Jeg saa og hørte Holger Begtrup første Gang, da jeg som udlært Skomager, vistnok i 1891, deltog i et Sommermøde paa Bornholms Højskole. Det tre Dages Møde var for mig – og jeg tror for alle Deltaergerne – en festlig Oplevelse, ikke mindst takket være den unge Talerovrefra, Holger Begtrup. Som en Dagfakkel gav han Mødet Liv og Glans, fra Talerstolen og i det jævne Samvær.

Siden blev han min Lærer paa selve Askov, en spirituel Lærer, i hvis Sind Ungdom og Omsorg havde indgaaet en vidunderlig Blanding. Som den lidt ældre, men langt stærkere Kammerat saa vi Unge paa ham. Der var Sol i hans Kræfter, nok til at varme én, der havde opholdt sig rigeligt paa Skyggesiden, og jeg har altid siden tænkt med Tak paa Holger Begtrup for den dagklare Livsglæde, han gav Udtryk for.

Den luer jo af ham endnu!

Martin Andersen Nexø.

(»Nordsjællands Venstreblad«, 26.-6.-29.)

FRA SIDSTE SKOLEAAR

Endnu et Aar er gaaet, og jeg skal her, som jeg plejer, give en Beretning om dette Aars Virksomhed ved vor Skole.

Ganske vist er mange Begivenheder de samme fra Aar til Aar; i Undervisningsplanen er der ikke foretaget væsentlige Ændringer; vi har i det foreløbne Aar foretaget Udflugter til Steder, vi ogsaa har besøgt tidligere Aar, Skolens Mærkedage er de samme. Men alligevel er Billedet forskelligt hvert Aar, der er noget ustandseligt skiftende ved Livet paa Højskolen, og det skyldes naturligvis først og fremmest, at det hver Gang er en ny Flok unge Mænd og unge Piger, der kommer hertil, og de præger Skolen paa en ny Maade.

Saa er der jo ogsaa hvert Aar en eller anden Ting, der i sig selv er ny, og en saadan enkelt Begivenhed kan godt faa Betydning for en hel Sommer eller Vinter, saa man senere siger: Ja, det var den Gang, da —. Saaledes knyttedes for mange Aar siden en Vinterskole uløseligt til Mindet om den spanske Syge, da denne Sygdom optraadte første Gang og mest alvorligt. En Begivenhed af en anden Art vil sikkert i Fremtiden komme

til at staa i nær Tilknytning til Sommerskolen 1929, det er Elevmødet og min Fars 70de Aars Fødselsdag den 28. Juni.

Mens Vinterskolen 1927—28 for en Del var præget af, at et forholdsvis stort Antal arbejdsløse Byarbejdere søgte Skolen, ophævedes dette Præg til en vis Grad i Vinteren 1928—29. Ganske vist var der ogsaa i denne Vinter nogle »Arbejdsløse«, men ikke saa mange som Aaret før, og de, der var her, havde i Forvejen noget Kendskab til Højskolelivet, saa der blev mere Ro over denne Vinter end den forrige, hvad enten man saa regner det for godt eller ikke. I alle Tilfælde er det mit Haab, at vi kan vedligeholde Forbindelsen med den Del af Byungdommen, der har Lyst og Trang til at komme paa Højskole; det vil være til Gavn for vor Skole, og jeg tror, at vi derigennem kan yde vort lille Bidrag til at øge Forstaaelsen mellem By og Land.

Vinterskolen var besøgt af godt 70 Elever, og Skoleplanen var i alt væsentligt uforandret. Dog havde vi gjort Tegning til et Særfag, der dyrkedes om Aftenen af dem, der havde Lyst til det, idet jeg havde 2—3 Aftentimer om Ugen efter Jul. Derved blev der tre ugentlige Timer til Raadighed om Eftermiddagen, og de blev brugt til Undervisning i Dansk. Der blev saaledes ialt 12 Dansktimer om Ugen: Dels de 6 Morgentimer i mundtlig Dansk, dels de tre Stiltimer om Eftermiddagen, hvortil nu altsaa lagdes andre tre, som vi Dansk lærere brugte til Oplæsning af Bøger, som vi mente, det var af Betydning for Eleverne at kende noget til. I saadanne tre Timer om Ugen kan der læses meget, og mere vægtige Værker, der kræver baade Omtanke og Arbejde, kan gennemlæses, end det er muligt ved Oplæsningerne om Aftenen, hvor der maa lettere Kost til, da mange trænger til at hvile efter Dagens Arbejde.

Danskundervisningen indtager saaledes en meget stor Plads paa Skoleplanen, men den er sikkert ikke for stor. Dansk er, mener jeg, langt det vigtigste af vore egentlige Skolefag, og det gælder om, at der bliver gode Betingelser for Undervisningen i det. Vi vil fortsætte paa samme Maade i den kommende Vinter.

Vi holdt sidste Vinter Søndagsmøder, som vi havde gjort Aarene i Forvejen. Foredragene blev i Reglen holdt af Skolens Lærere, men vi havde dog ogsaa fremmede Talere i Besøg. Saaledes var Forfatteren Emil Bønnelycke her Søndag den 13. Januar, og han fortalte om sin Rejse i Canada og fremviste en Række Lysbilleder dertil. Om Aftenen samme Dag læste han nogle af sine Digte højt, og Maleren Stefan Viggo Pe-

dersen sang. — Den 17. Marts talte W. Sieverts ved Søndagsmødet om Erik Bøgh, og om Aftenen læste han op.

Forstander Oluf Jensen, Slangerup Landbrugsskole, holdt som tidligere Aar Landbrugsforedrag paa Skolen.

Vinterskolen begyndte som sædvanlig den 3. November. De fleste af Eleverne kom allerede om Formiddagen, idet Jyderne, der udgjorde Halvdelen af Flokken, var rejst over om Natten. Lidt søvnige var de fleste, da de kom hertil, og de trængte haardt til en lille Søvn ovenpaa Middagsmaden.

Kl. 4 var her Møde, hvortil der var mødt en stor Forsamling af Folk fra Omegnen og gamle Elever; min Far og jeg talte, og dermed var Skolen for saa vidt aabnet. Imidlertid var den næste Dag en Søndag, saa det egentlige Arbejde kom ikke i Gang straks. Derimod gik vi alle en Tur ind til Slotshaven, hvor vi besøgte de kendte Steder: Christian 4.s »hugne Sten«, »Badstuen«, Mindestøtten for Stavnsbaandets Løsning, og hvor vi kom frem, saa vi Slottet mellem de efteraarsvaade Træer.

Men Mandagen efter begyndte vi paa det indledende Arbejde: Prøvestile og Regning, Skoleregler blev fastslaaet, Bøger og Hefter fik Navn paa, og langsomt begyndte Maskineriet at komme i Gang. Faa Dage efter gik det sin regelmæssige Gang, som enhver gammel Elev her fra Skolen kender: Klokken ringer Kl. 7, man staar op — mere og mindre hurtigt — samles i Spisesalen om Terrinerne med Havregrød (de sidste Efternølere sniger sig ind). — Dagen ligger for os.

Den 13. November er min Fødselsdag; i den Anledning plejer vi at drikke en Kop Chokolade (hver), og den Dag betegner for mig med sin stiltfærdige Festlighed, at nu føler man sig helt hjemme paa Skolen.

Den 14. December foretog vi en Tur til København. Vi havde lagt den saa tidlig, for at de, der kom fra fjerne Egne af Landet, dog kunde tage et Indtryk med sig af den store By, naar de rejste hjem i Julen. Vi besøgte bl. a. Raadhuset og Rigsdagen, Ford Motor Co. i Sydhavnen, og om Eftermiddagen var vi i Det ny Teater og saa Drachmanns »Der var engang —«.

Den 16. December holdt vi Julemøde. Her talte Sekretær Axel Christensen og min Far. Axel Christensen var Missionær og Lærer i Harbin, Nordkina, og han fortalte om Land og Folk derovre. Om Aftenen viste han Lysbilleder fra Kina og Sydamerika.

Lørdag d. 22. December rejste næsten alle Eleverne hjem, og kun vi, der til Stadighed opholder os her, blev tilbage.

Søndag d. 6 Januar samledes vi alle igen. Vi havde et stort Juletræ

i Gymnastiksalen om Aftenen, og der blev de sidste Julesange sunget. Aftenen sluttede med Leg, og den næste Dag begyndte Skolearbejdet igen.

Den 3. Februar afholdtes det andet »nordsjællandske Elevmøde«. Det blev sidste Aar omtalt, hvorledes disse Møder var kommet i Stand, og Tilslutningen til det andet Møde viste, at det var berettiget at afholde dem. Der var mødt ca. 70 gamle Elever, der nu boer her i Amtet og dets nærmeste Omegn. Vi begyndte med Kaffedrikning, og Kl. 5 samledes vi i Foredragssalen, hvor jeg talte om Goethes »Faust«. Efter Aftensmaden var der Oplæsning og Leg i Gymnastiksalen.

Søndag d. 10. og Mandag d. 11. Februar fejrede vi Fastelavnen. Der var nedsat to Komiteer, een for Søndagen og een for Mandagen. Søndagskomiteen arrangerede en Forestilling om Aftenen, det var »Valbygaasen«, der blev opført, og senere var der som sædvanlig Dans. Mange Gæster var kommet, dels Elevernes Slægtninge og Bekendte, dels gamle Elever og Venner af Skolen, og hele Huset havde faaet Feststemning over sig. Om Mandagen fortsatte Mandagskomiteen, hvor de andre havde sluppet. Der blev slaet Katten af Tønden, løbet Væddeløb og meget mere, — saa jeg tror nok, vi alle til Slut var glade for, at der ogsaa er noget, der hedder Hverdage. Men det er heller ikke det mindst vigtige ved Festdagene, at de faar os til at glæde os ved det jævne daglige Arbejde.

Den 26. Marts foretog vi en Tur til Helsingør, hvor vi besøgte Kronborg, saa paa Byen og sluttelig gik ud til den internationale Højskole, hvor vi blev venligt modtaget af Forstander Peter Manniche, der ogsaa med sine Elever en Søndag havde aflagt os et Besøg.

I Anledning af den tidlige Paaske, maatte vi slutte Skolen Onsdag d. 27. Marts. De fleste Elever rejste paa denne Dag, og kun en halv Snes blev tilbage i Paasken.

De sidste Dage blev det mildt Vejr og Solskin. Foraaret var kommet — nu ventede Arbejdet ude paa Markerne paa de unge Kræfter, der her havde hvilet sig legemligt en Vinter igennem samtidig med, at de, som vi haaber, har faaet mere Lyst til at tage fat derude.

Det var et stort Held, at vi havde faaet Centralvarme indlagt, før denne Isvinter kom med sine mange Uger af haard Frost og sine Snestorme; Kakkellovnene kunde næppe have holdt Kulden ude af Huset.

I Februar Maaned tog min Kones Forældre Ophold hos os. Min Svigerfar var blevet syg i København, og han blev saa kørt herud og blev boende hos os, til han var rask nok til at taale Rejsen hjem til Askov, lige før Sommerskolen begyndte.

Paa Sommerskolen 1929 var der 93 Elever, og vi havde heldigvis godt Vejr med Solskin og Varme de første Dage af Maj, saa Pigerne kom snart til at føle sig hjemme. Det kan undertiden falde lidt svært i den første Uge, hvis det er regnfuldt og koldt Vejr — saa bliver den længere end en hel Maaned senere. — Men i Aar fik vi et tidligt Forskud paa Sommeren. Ganske vist kom Majkulden senere, saa vi maatte til at fyre lidt op, men da var vi kommet godt i Gang med Arbejdet, man var blevet bekendte med hverandre, og Kulden gjorde ingen Fortræd paa den Maade.

Hertil hjalp desuden i høj Grad vort tredie Møde for gamle nord-sjællandske Elever, der blev afholdt d. 12. Maj. De »gamle« gav de »ny« et godt Eksempel i Retning af at føle sig hjemme.

Vi begyndte som sædvanlig med Kaffedrikning Kl. 3, og Kl. 4 var der Møde i Foredragssalen, hvorved Th. Christensen og jeg talte. Dagen sluttede med Oplæsning og Leg i Gymnastiksalen.

I Pinsen rejste en Del af Pigerne hjem, men de, der var tilbage, fik et Par ganske indholdsrige Dage. De blev vækkede 1. Pinsedag Kl. 2 eller 3 om Morgenen (jeg ved det ikke saa nøje, da jeg ikke selv mærkede noget til det), og saa kørte de under Ledelse af de unge Lærere og Lærerinder til Nøddebo, hvor de saa Solen stige op over Esrom Sø. Derefter begav de sig til Kroen, hvor de drak Kaffe, og kørte saa tilbage til Skolen.

Kl. 10 prædikede min Far i Frimenighedskirken.

2. Pinsedag foretog vi en Cykletur til Gribskov. Vi naede helt op til Multebjerg og var endda ikke mere trætte, end vi kunde gynges paa nogle dejlig lange fældede Granstammer, der syntes bestemte til det Brug.

Paa Grundlovsdagen, den 5. Juni, blev der foretaget en Tur til Fredensborg med Besøg paa Slottet og i Marmorhaven. Der blev slaaet Lejr i Parken, hvor Maden blev spist. Derefter sang man nogle Sange, og C. M. Hauge holdt en Grundlovstale.

Dagen efter fik vi Besøg af de norske Sangere fra Valdres. De var paa en stor Danmarksrejse under Ledelse af Sognepræsten Fyrwald, der dirigerede Sangkoret, og som havde faaet Ideen til Turen. Deltagerne var i næsten alle Aldre, der var helt unge og gamle Gubber (een af dem havde Kone og ti Børn hjemme i Norge). Der var et halvt Hundrede ialt, og enkelte af dem boede saa langt fra Jernbanen, at de aldrig havde set et Tog, før de kom ud paa denne Rejse.

Nordmændene fik Ophold i to Dage hos os og sang saa ved en

UHRSKOVSKOVS
DANSKHOLD
VINTER 1928-29

HAUGES DANSK-
HOLD VINTER
1928-29

TRE NORDSJÆL-
LÆNDERE
VINTER 1928-29

GRUPPE FRA VINTEREN 1928-29

Koncert her den 7. Juni. De fik en god og venlig Modtagelse af vore Elever, og senere Breve har vist mig, at de havde været lige saa glade ved at besøge vor Skole, som vi var ved at tage imod dem.

Naturligvis blev der holdt mange Taler, sunget mange Sange og læst norske og danske (og svenske) Sanglege. Men det højtideligste og festligste ved Besøget var dog nok selve Koncerten i Gymnastiksalen, da de norske Piger stod opstillede i deres Nationaldragter, mens Mændenes alvorlige Ansigter kom til Syne bag dem, og Pastor Fyrwalds stod foran dem som Dirigent. De sang, ja, der kom noget af Norge ind i den flagsmykkede Sal, efterhaanden som vore Gæster kom til at føle sig hjemme i Sangen. Jeg tror, vi alle vil huske denne Aften; den vil være med til at danne vort Indtryk af Norge. Mest fordi disse Sangere var saa ukunstlede og ligetil.

Fruebjergsmødet blev afholdt den 23. Juni. Men det øsregnede i den Grad, at det blev nødvendigt at flytte Mødet, saa det blev ikke afholdt paa Fruebjerg men i Gymnastiksalen paa Skolen. Talerne var Helge Hostrup, min Far og mig.

Efter Mødet havde vi St. Hans-Blus i Haven.

Sommerens største Begivenhed var som nævnt Elevmødet og Fødselsdagen den 28. Juni, men da den vil blive omtalt særskilt, skal jeg ikke her give Beretning om Dagen.

I Løbet af Juli Maaned foretog vi nogle Ture, naar der var Lejlighed og Vejr til det. Her skal blot nævnes: en Tur til København, som dog kun Mindretallet af Eleverne deltog i, og som især blev bemærkelsesværdig ved den smukke Sejltur fra Højbro til Frihavnen og derfra over Sydhavnen tilbage, — og Kullensturen, der formede sig paa sædvanlig Maade.

Indenfor Lærerkredsen var der foregaaet en Forandring, idet Asta Korsager, der var Lærerinde sidste Sommer med Sang som Hovedfag, havde gaaet hen og giftet sig med Højskolelærer Jepsen, Try, og derfor blev afløst af Irene Skovgaard, der er uddannet paa Musikkonservatoriet i København, og som lige kom hjem fra Italien. — I de sidste Maaneder af Skoletiden opholdt fil. kand. Einar Berge fra Uppsala sig hos os. Han var kommet herved for at sætte sig ind i dansk Højskoleliv, og han fulgte næsten alle Timerne (dog ikke Gymnastik og Haandarbejde) og læste af og til noget op for os paa Svensk.

Sommerskoletiden svinder hurtigt. Knap er Maj Maaned gaaet, saa har vi August, og her bliver stille og tomt. Det varede dog kun faa Dage: Allerede den 3. August aabnedes 14-Dages Mødet, der til at be-

gynde med havde ca. 50 Deltagere. Vilhelm Saxtorph var ogsaa i Aar Medarbejder ved dette Kursus; desuden var P. A. Rosenberg her to Dage og læste op.

Baade under dette Kursus, der varede til den 17. August, og i Resten af Maaneden fik vi at føle, at der var mange Udlændinge i Landet. Den store Skole-Kongres blev afholdt i Helsingør paa denne Tid, og vi fik Besøg af et stort Antal af Deltagerne, fordi de danske Højskoler nu har naaet et Verdensry som ingensinde før, og de fremmede ønskede at se en saadan Højskole.

Tirsdag den 13. August var her ca. 150 Kongresdeltagere i Besøg under Ledelse af Anders Vedel fra Krabbesholm. Vi samledes alle til en »Samtale« i Foredragssalen, hvor jeg sagde nogle faa Ord til Indledning, og min Far holdt en kort Tale; saa fulgte der en interessant Forhandling om Højskolens Ideer. Det var en mærkelig Oplevelse: der var Folk af mange forskellige Nationer, der havde Ordet: Engælændere, Tyskere, Amerikanere, Indere o. s. v. Jeg saa ned paa Billederne af Grundtvig og Kold og tænkte paa, hvad de vilde mene, om de havde været med. De vilde i det mindste ikke kunde klage over, at deres Arbejde var blevet glemt.

Men foruden dette Besøg havde vi mange andre Gæster, der snart kom enkeltvis, snart i Flokke. Særlig modtog vi mange Japanere.

Deltagerne paa 14 Dages Kursuset aflagde et Besøg i Helsingør, og vi overværede der et Foredrag i den store Riddersal, hvor der var samlet henved 1500 Skolefolk fra Alverdens Lande.

Efteraarsmødet blev afholdt i Dagene 20.—22. September. Den første Dag talte C. M. Hauge om dansk Hjemstavnsdigtning, Forstander Uffe Grosen, Vallekilde, om »det menneskelige« og jeg. Om Aftenen læste min Far op. Den 21. talte Th. Christensen om J. Skjoldborg, cand. mag. C. P. O. Christiansen, Askov, om det daglige Arbejde, og P. A. Rosenberg om det realistiske Gennembrud i Begyndelsen af forrige Aarhundrede. Om Aftenen læste P. A. Rosenberg højt. Om Søndagen, den 22. var der Kirketjeneste i Frimenighedskirken ved Niels Dael, og om Eftermiddagen talte C. P. O. Christiansen og min Far. Om Aftenen var der Oplæsning af Fru Sigrid Neiiendam og Sang af Koncertsanger Anders Brems.

Mandag den 7. Oktober var jeg i Hjørring, hvortil jeg var indbudt af Amtets Frederiksborgkreds. Det var mig en stor Glæde at træffe sammen med saa mange gamle Elever fra Skolen, som der var samlede. Mødet blev afholdt i Forsamlingsbygningen, hvor jeg holdt et Fore-

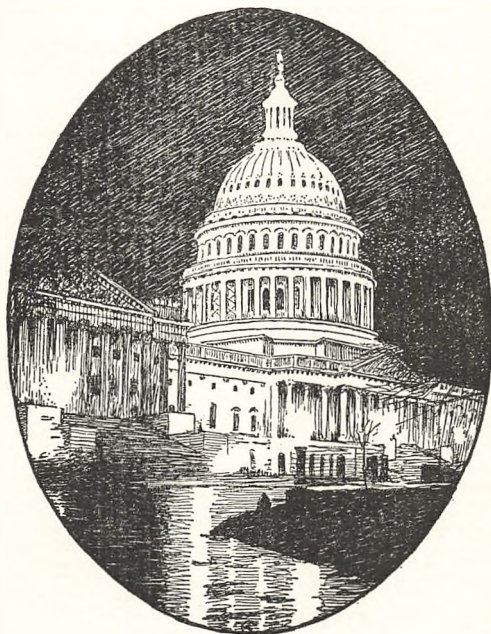
drag om Højskolen og Ungdommen i Nutiden, og derefter var der Kaffeboard med Taler og Sang.

Sidste Aar blev det omtalt, hvorledes denne Kreds blev dannet, og hvorledes vi ogsaa paa selve Skolen er begyndt at samle gamle Elever fra Frederiksborg Amt til nogle Møder, som jeg tror, vi alle har været glade ved. Det vilde være godt, hvis det ogsaa andre Steder var muligt at danne saadanne Kredse, saa de, der har været Elever paa Skolen, kunde opretholde deres Forbindelse med hverandre i deres egen Hjemegn.

Ja, nu nærmer vi os igen November, og et nyt Hold rykker ind paa Skolen. Jeg sender hermed min Hilsen til alle gamle Elever herfra.

Den 17. Oktober 1929.

Frederik L. Begtrup.

BREV FRA KANADA

Torsdag den 1. August 1929.

Søndag den 17. Marts 1929 ankom Frederik VIII til Halifax i god Behold. Turen fra København til Halifax havde taget 11 Dage, saa jeg for mit Vedkommende var meget glad for, at vi atter var naaet Land, da jeg følte det temmlig ensartet at blive ved med at sejle Dag efter Dag.

Alle Passagererne blev purret ud af Køjerne Kl. 5 om Morgen; de Passagerer, der havde løst Billet til Kanada, fik deres Morgenmad. Efter det sidste danske Maaltid var fortæret, begyndte vi at stige i Land. Landstigningen var det haardeste Arbejde, jeg havde om Bord paa Frederik VIII; det foregik i et meget langsomt Tempo, idet der var flere Hundrede Passagerer, der skulde af, og alle havde store Haandkufferter at bære paa; men selv om det tog nogen Tid, saa kom vi dog i Land.

Læge- og Toldeftersyn gik storartet for mit Vedkommende, og da Kl. var 9 stod jeg paa Gaden i Halifax.

I Halifax blev jeg en Dag, jeg fik herved Lejlighed til at se lidt paa Byen, men jeg kan ikke sige, at mit første Indtryk af Kanada var videre godt.

Lige uden for Banegaarden var der en stor Vandpyt; Bilerne susede igennem den, Vandet fløj til Siderne. Man lærer hurtigt at holde sig i en vis Afstand fra Vandpytter og Biler.

Jeg kunde se, at de ogsaa brugte at øse Sne af Gaderne herovre, men

den blev ikke kørt bort, kun lige skovlet til Side et Sted, holdt der en Bil med et Forhjul oppe paa Fortovet. Jeg syntes, der manglede Orden og Renlighed overalt, hvor jeg kom frem. Om Eftermiddagen gik jeg ned til den Banegaard, hvorfra Emigranttoget skulde gaa; her saa jeg noget, jeg aldrig før havde set, 10–12 smaa Drengene løb nede ved Toget og solgte Aviser; nogle af dem kunde ikke engang læse dem. Alle Drengene var klædt i pjaltede Klæder, deres smaa Hænder var meget snavsede, og heller ikke Ansigterne saa ud til at have været vasket i lange Tider; men Øjnene var straalende og livsglade; alle Drengene saa ud til at være godt tilfreds med deres Stilling, og med en vis energisk Fart sprang de ind i Toget. Den snavsede Sæk, de havde deres Aviser i, hang og daskede frem og tilbage paa Ryggen. »Papers! Papers!« raabte de, idet de gik ned igennem Toget.

Blev de trætte, saa satte de sig ned paa Perronen, tog en Cigaret frem, og med en flot Haandbevægelse strøg de Tændstikken paa Støvlesaa-len, 5–6 Drengene fik Ild ved en og samme Tændstik. Naar de var færdige med at ryge, begyndte de at sælge Aviser igen. Den næste Morgen Kl. 8 sad jeg i Toget, og Rejsen gik atter videre Vest paa, idet min Rejse Maal var Kensington paa Prince Edwards Island.

Jeg kørte med Toget op gennem Provinsen *Nova Scotia*, og allerede samme Dags Aften var jeg i Kensington paa Øen.

Dagen før havde jeg ladet telegraferne til min Farmer John Simpson, og han var godt nok oppe paa Stationen for at tage imod mig.

Det var meget haard Vinter, da jeg kom; Sneen dækkede hele Landet, og paa Vejene laa der store Snedriver. Herovre bruges det ikke at skovle Sneen af Vejene, man kører oven paa Sneen; derved bliver Kørebanen lidt ujævn, hvad jeg allerede fik at føle den første Dag, jeg kom, da min Farmer nemlig hentede mig i Slæde. Snart hænger vi med Slæden oppe paa en stor fastkørt Snedrive, saa med et Bump ryger vi ned, og man er lige ved at gaa paa Næsen af. Hov, hov, tænkte jeg, her maa du nok holde dig fast, hvis du har tænkt du skulde med Farmeren hjem. — Krampagtig klyngede jeg mig til Slædens Sæde.

Nu et Ryk i Hesten, Farten sættes op, og af Sted gaar det de 7 miles fra Stationen til Farmerens Hjem.

Træt og søvrig kom jeg dertil; men jeg kendte et godt Middel derfor fra det gamle Danmark, og det var at komme i Seng med det samme. Selv om jeg havde lært Sprog i 4 Maaneder, saa var det dog langt fra, at jeg var bleven perfekt deri, derfor var min Samtale ikke saa lang den første Aften og ej heller de paafølgende, saa der var intet til Hinder

for, at jeg kunde gaa i Seng, og jeg sov trygt og godt den første Nat i min nye Plads.

Jeg var naturligvis spændt paa, hvad mit daglige Arbejde nu skulde blive, thi før jeg forlod Danmark, havde jeg hørt mange fortælle om, at i Kanada skulde der arbejdes saa haardt, ja, slæbes fra Morgen tidlig til Aften silde; men det tror jeg nu ikke paa længere.

Jeg har nu arbejdet i Canada i 4 Maaneder. Paa Farmen, hvor jeg er, er der 100 acres Land, 4 Heste, 10 Malkekøer, 9 Ungkreaturer, og jeg er ene Karl her paa Gaarden; men trods det føler jeg ikke Arbejdet haardere eller strengere, tværtimod vil jeg sige: mig forekommer Arbejdet lettere herovre end hjemme i Danmark. Det er Maskinerne, der maa gøre Arbejdet herovre, og ved deres Hjælp kan to Mænd passe en umaadelig stor Farm; jeg for mit Vedkommende vil hellere arbejde paa en Farm her end paa en Gaard i Danmark. Jeg har, lige fra den første Dag jeg kom hertil, følt mig som hjemme paa denne Farm; men saa maa jeg ogsaa sige, at jeg for en stor Del kan takke min Farmer John Simpson og hans Kone for det; det er dem, det har gjort det saaledes for mig, at jeg har kunnet føle mig hjemme, og derfor skulde det glæde mig meget, dersom det blev en dansk Mand, der kom efter mig; det er et Sted, jeg vil give min bedste anbefaling, og jeg er sikker paa, enhver vil føle sig hjemme her.

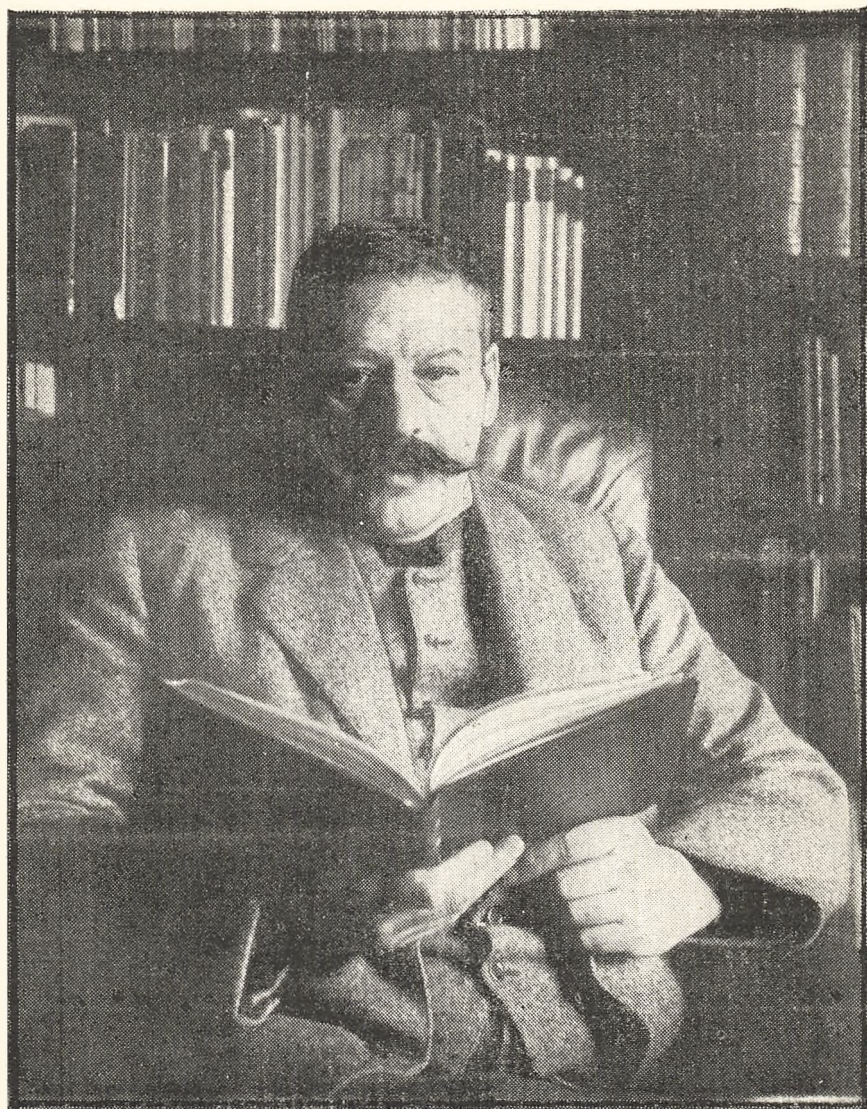
Prince Edwards Island eller »Garden of the Gulf«, som den ofte bliver kaldt herovre, er en Ø, der ligger i Sct. Lawrence Bugten, dens Længde er 145 miles, dens Bredde varierer fra 4 til 27 miles.

Paa Øen er der ingen store Farme, de er alle fra 100 til 200 acres Land; saa godt som hele Øen er under Kultur, naar maa fratager alle de Skove, der er. Landskabet er vidt forskelligt fra det danske. Her og der er der en lille Skov, det er kun, hvor den gode Jord har været, at de første har ryddet Skovene, men Aar for Aar bliver Skovene mindre og mindre, da mange Farmer brækker et lille nyt Stykke Land op hvert Aar. Sommeren har lige til den første August været umaadelig fin, en Del varmere end den danske.

I de 4 Maaneder jeg har været herovre, har jeg truffet seks danske Mænd, og alle har været godt tilfreds med at være her.

Til Slut sender jeg alle mine Højskolekammerater en venlig Hilsen!

*Jens Peter Ludvigsen,
Hamilton, Prince Edwards Island,
Canada.*

KR. KONGSTAD

Det bliver i Aar sidste Gang, vi kan udsende et Aarsskrift, der er præget af Kunstneren Kr. Kongstad. Siden 1921 har han ved sine Tegninger og ved Raad paa mange Maader ydet den væsentligste Ind-

sats for, at vort Skrift kunde fremtræde i saa smuk en Skikkelse, som det har gjort. Jeg haaber, vi har lært noget af ham, saa vi kan fortsætte i det Spor, han har angivet. Men hans Raad faar vi ikke mere: Kongstad døde i Sommer, St. Hansdag.

Det blev et meget stort Antal af hans Tegninger, vi i Aarenes Løb kom til at udsende Gengivelser af med Aarsskriftet; alene gennem dem kan man danne sig en Forestilling om hans Kunst. Man vil lægge Mærke til, hvorledes han stadig foretrak udpræget danske Motiver: danske Landskaber og i Særdeleshed gamle danske Bygninger. Naar vi undertiden bad ham om Tegninger fra Udlandet, gav han os dem, men det var tydeligt, at han ikke med sin Personlighed var med i dem som i de danske.

Han var en dansk Mand og følte sig mere knyttet til Danmark end de fleste andre Kunstnere. Det var ham en Sorg at se et eller andet Udslag af gammel dansk Kultur vige Pladsen for indført Stil, naar f. Eks. et Straatag ombyttedes med et Tag af Bølgeblik. Den danske Stilart, der benyttede det Materiale, som hørte hjemme i Landet, og som ældedes i dansk Sol og Regn, det var hans Felt.

Derfor ser vi gamle Bøndergaarde paa saa mange af hans Tegninger, derfor har han saa ofte fremstillet Husene i de gamle Købstæder og Nordsjællands skønne Slotte. For mange danske Kunstnere har Italien og Middelhavet betydet meget; Kongstad forholdt sig ganske kold og ligegyldig overfor dem. Ikke det grelle Sollys og det store dybblaa Hav har han tegnet, men den stille Sø med det klare Vand, omkranset af Bøgetræer, og det milde Sollys i den gamle Have omkring Bindingsværkshuset.

Han var naturligvis først og fremmest Kunstner, men han havde ogsaa en god Del af Haandværkeren i sig, eller rettere: han var beslægtet med dem, der i gammel Tid forenede begge Dele. Som Kunstner glemte han aldrig Teknikkens Krav, (han minder indenfor sit Omraade om Renaissancemalerne, der stod i Lære i 12 Aar for Teknikens Skyld), og som Tekniker glemte han aldrig det kunstneriske, det personlige, der kroner Værket og giver det sit Særpræg.

Kongstad blev født i København og uddannedes som Maler. Senere blev Tegningen hans væsentligste Udtryksform, og i alle de Aar, han boede i Nordsjælland var maaske Bogens Fremstilling det Arbejde, der optog ham mest. Han var i og for sig den eneste egentlige Bogkunstner i Landet, og han maatte arbejde utrættelig for at lære sig Bogfremstillingsens Teknik. Han købte sin egen Haandpresse og uddannede sig

selv, vistnok gennem haarde Taalmodighedsprøver, til Bogtrykker. Men han havde Haandværkerens Udholdenhed, og han fik lært Kunsten.

Man kan vel ikke sige, at han har dannet nogen »Skole«, men han har dog gennem de Bøger, han har udstyret, givet Udtryk for dansk Smag paa en saadan Maade, at enhver Dansker maa vedkende sig Kongstad som Landsmand — og vil gøre det med Stolthed. Særlig karakteristisk herfor er hans store Værk »Den gamle Købstad«, hvoraf der efter hans Død er kommet en »Ny Samling«. Paa Kristiansborg ligger der et smukt Eksempel af Grundloven af 1915 i hans Udførelse; at dette Arbejde blev overdraget ham, viser, hvor stor officiel Anerkendelse han nød.

Kongstads Glæde ved det gamle og hans Uvilje eller Ligegyldighed mod nye Stilarter og Moder, altsaa hans konservative Natur, dannede en mærkelig Modsætning til hans Samfundsopfattelse, der fulgte Fremskridtets og Fornylsens Baner i udpræget Grad. Denne Modsætning kan forenes i eet Sind, men det er forholdsvis sjældent, det sker. Jeg tror, at Kongstad var en ret ensom Mand; han havde vel gode og forstaaende Venner, men de var faa. Den Skillelinje, der gik gennem hans Sind, gaar i Reglen mellem andre Mennesker.

I sit Arbejde ved jeg, han ofte fandt en stor Glæde. Jeg husker fra den Tid, jeg som Aarsskriftets Redaktør aflagde Besøg hos ham, hvorledes han var oplivet og glad, naar han var godt i Gang med en Tegning. Ja, jeg husker ham tydeligt fra disse Besøg; der var en stiltfærdig Venligsindethed over ham, som man uundgaelig blev indtaget i; ofte kunde han være lidt bitter over et eller andet nymodens Foretagende, men saa kunde han med et lunt Blik anklage sig selv for at være blevet alt for reaktionær og virkelig more sig over den Tanke. Jeg mindes mine Besøg hos ham med Glæde, skønt de jo næsten udelukkende var paa Forretningens (Aarsskriftets) Vegne, og jeg har savnet dem under den sidste Udarbejdelse af vort Skrift.

Vi har nu i Aar optrykt en Del af de Tegninger, som vi har haft i tidligere Aarsskrifter. Desuden bringer vi en Del Billeder fra »Helsingørbogen«, som vi har faaet Tilladelse af Fru Franziska Kongstad og af Gyldendalske Forlag til at trykke, og nogle fra »Hillerødbogen«, hvor til der ogsaa er givet velvillig Tilladelse.

Bogen bliver derfor, hvad Billedstoffet angaar, en »Minde-Bog« for Kr. Kongstad, og jeg haaber, den vil yde sit lille Bidrag til, at denne redelige danske Kunstners Navn bevares i taknemmelig Erindring af hans Landsmænd.

Frederik L. Begtrup.

SMAAMEDDELELSER

ELEV MØDET 1930 afholdes Lørdag den 12. og Søndag den 13. Juli.
Man melde sin Ankomst i Forvejen!

DET FØRSTE MØDE for gamle Elever i Nordsjælland i det ny Aar afholdes Søndag d. 2. Februar Kl. 2¹/₂. Ogsaa hertil maa Delta-
gerne melde deres Ankomst.

EFTERAARSMØDET afholdes Fredag, Lørdag og Søndag d. 26,
27. og 28. September.

SKRIFTET UDSENDES atter i Aar uden Postopkrævning. Medlem-
merne anmodes om snarest muligt efter Modtagelsen at indsende Kontin-
gentet, Kr. 2,50, paa vedlagte Girokort, der modtages portofrit paa Post-
kontorerne og af Postbudene. Hvis Beløbet ikke er indbetalt før 1. Fe-
bruar 1930 vil det med Tillæg af ekstra Postudgifter blive indkrævet
gennem Postvæsenet.

ELEVFORENINGENS REGNSKAB for det forløbne Aar stiller sig
saaledes:

INDTÆGT	UDGIFT
Kassebeholdning ved	Trykning af Aarskrift og
Aarets Begyndelse..... 3243 Kr. 94 Ø.	Billedstof..... 2173 Kr. 28 Ø.
Medlemsbidrag..... 5430 » 46 »	Forsendelse, Opkrævn. .. 682 » 95 »
Renter ..... 129 » 83 »	Understøttelse til Elever. 1000 » 00 »
Andre Indtægter..... 60 » 87 »	Sønderjydsk Skolefond .. 100 » 00 »
	I Anledning af Holger
	Begtrupps 70 Aar ..... 600 » 00 »
	Sekretærløn (350 Kr.) +
	andre Udgifter ..... 395 » 08 »
	Ialt Udgifter..... 4951 Kr. 31 Ø.
	Kassebeholdn. ved Aarets
	Slutning..... 3915 » 79 »
Balance ..... <u>8865 Kr. 10 Ø.</u>	Balance ..... <u>8865 Kr. 10 Ø.</u>

Medlemstallet er 2480. Orgelfondets Størrelse 189 Kr. 59 Øre.

Ifølge Generalforsamlingens Beslutning stilles der af Elevforeningen 1500 Kr. til Raadighed til Understøttelser for Elever der har Hjælp nødvendig. De, der ønsker at opnaa Understøttelse, kan indsende Ansøgning derom til Formanden, Hans Hansen, Drengoptagelseshjemmet, Fredensborg, eller til Fr. L. Begtrup.

HUSK at sende Meddelelse om mulige Adresseforandringer til J. R. Hedegaard, Villa »Solbrink«, Hillerød. Hvis nogen ønsker at udmelde sig af Foreningen, anmodes de ligeledes om at sende Hedegaard Meddelelse derom for at undgaa overflødige Udgifter. Glem ikke at angive Aargangen!

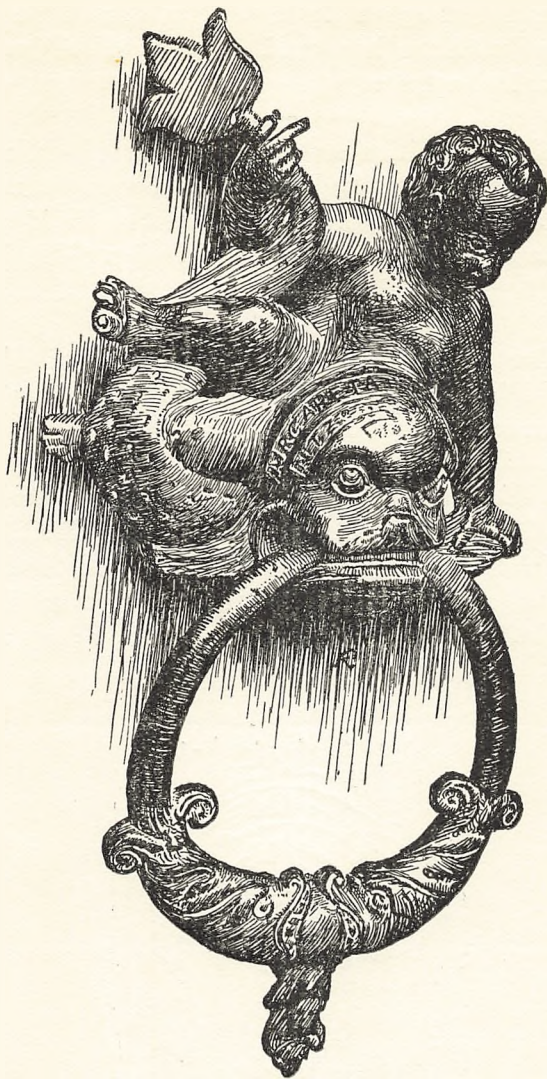
Der findes i Aar en Fortegnelse over Halvdelen af Elevforeningens Medlemmer. Af Pladshensyn maa vi nøjes hermed for denne Gang. Næste Aar kommer de yngre Aargange med.

NY BØGER. *Holger Begtrup* har udsendt en Skildring af sit eget Liv. Den er i to Dele, og begge er nu udkomne. (G. E. C. Gads Forlag).

Anders Uhrskov har udgivet endnu et Bind af Samlingen *Liv og Levned*, — »Skæbner«. Han har desuden udsendt en Samling »Fynske Sagn«, der indledes med en Skildring af Kr. Kongstad.

DØRHAMMER FRA ST. MARIÆ KIRKE, HELSINGØR

MEDLEMSLISTE

Aargange 1895—1906.

1. Andersen, Line,	Højvang, S. Næraa,	Aarslev.
2. Andersen, Rigmor,	V. Skjerninge, Nørremark,	V. Skjerninge.
3. Andersen, Hansine,	Smidstrup,	Gilleleje. ,
4. Andersen, Gartner, H. P.,	„Kejserhus“,	Knabstrup.
5. Andersen, Anders Kr.,	Enke Maren Andersen,	Aalestrup.
6. Andersen, Jakob Kr.,	Hellerup,	Ravnstrup.
7. Andersen, Jensine,	Afb. A. L. Andersen, Tofte,	Helsinge.
8. Andersen, Astrid,	Sønderby, Femø,	Maribo.
9. Andersen, Johanne,	Nørreby, Femø,	Maribo.
10. Andersen, Viggo,	Karlstrup,	Taastrup.
11. Akselsen, Ingeborg,	„Lykkesholm“,	Knarreborg.
12. Andersen, Emilie,	Mønge,	Helsinge.
13. Andersen, Lærer, A. K.,	Gurre,	Kvistgaard.
14. Andersen, Anna,	Hmd. H. Andersen, Ryslinge Mk.	Ryslinge.
15. Andreasen, Hulfred,		Revninge.
16. Andersen, Marie, Kjær-,	Mejeriet „Pasteur“,	Hillerød.
17. Bernitt, Sofie,	Rosengaarden 2 ⁴ , København,	Valby.
18. Bjørn, Gmd., N.,	Tulstrup,	Rørbæk, Jyll.
19. Byriel, Marius,	Lyngby,	Sporup.
20. Bahr, Alfred Kr.,	Sandager,	Ørbæk.
21. Bjerggaard, Kristen,	Bredstengaard,	Vejle.
22. Buttensahin, Nora,		Ry St.
23. Bruun, Anna,	Maltbæk Mejeri,	Brørup.
24. Bring, Helene,	Rodemark,	Stubbekøbing.
25. Bohl, Karl,	Katholm,	Hjallerup.
26. Birk, Martin,	Margrethelyst,	Herning.
27. Buchbjerg, Simon,	Thorsminde,	Ramme.
28. Born, Fru, Margrethe,	Rytterknægten, Arresvej, Nyhusc,	Hillerød.
29. Christensen, Chr. P.,	Auderød,	Frederiksværk.
30. Christensen, Fru, Anna,	Ellebækgaard,	Lamdrup.
31. Clausen, Hans,	Østergaard,	Ødis.
32. Christesen, Fru, Johanne,		Købelev St.
33. Christensen, N. P.,	Vannedal,	Frederikssund.
34. Christensen, Chr.,	Stauning,	Skjern.
35. Christensen, Nielsine,	Vægter Christensen,	Maribo.
36. Due, Martin,	Skovby Mk.,	Skovby.

37. Duborg, Hans,	Gredsted,	Gredstedbro.
38. Damgaard, Jens Kr.,	Fousing, Gjørding,	Vemb.
39. Dengsø, Peder,	Øster Velling,	Langaa.
40. Frandsen,	Amaliegade 34 ³ ,	København K.
41. Frandsen, Karen,	Skelbo,	Højrup.
42. Frederiksen, Erhardt,	Højreby,	Søllested.
43. Frederiksen, P.,	Over Barrit,	Barrit.
44. Gundersen, Fru, Petrine,	Østerbølle,	Aalestrup.
45. Graversen, Gravers,	Faster,	Skjern.
46. Grønning, Kathrine,	Frb. Højskole,	Hillerød.
47. Hansen, Hans,	Magaard, Refsøre,	Øksendrup.
48. Hansen, Maren,	Magaard, Refsøre,	Øksendrup.
49. Hansen, Jens P.,	Hundie Mk.,	Taastrup.
50. Hansen, Hans,	Lønholt,	Fredensborg.
51. Hansen, Hans,		Firhøj.
52. Hansen, Hansine,	Holev,	Marslev.
53. Hansen, Karen N.,	Nygade 46,	Aabenraa.
54. Hansen, Magnus,	Sierslev,	Storehedinge.
55. Helt, Anders Kr.,	Nysogn Kloster,	Ringkøbing.
56. Hansen, Borgmester, Alfred,		Holbæk.
57. Hansen, Parcell., Hans,	Danstrup,	Fredensborg.
58. Hansen, Sygepl., Bertha,	Kommunehospitalet,	København.
59. Hansen, Hans Kr.,	Marup,	Skjern.
60. Hauskov, Jens,	N. Nissum,	Lemvig.
61. Hansen, Hans P.,	Afb. J. Hansen, Lynge,	Lillerød.
62. Hansen, Hans P.,	Bødker L. Hansen,	Ørbæk.
63. Hansen, Karen M.,	Raunbjerg,	Olstrup.
64. Høy, Meta,	Bredmose,	Oksbøl.
65. Hansen, Kbmd., Harald,		Nr. Broby.
66. Jensen, Karoline,	Nybo,	Kvistgaard.
67. Jensen, Sognerfm., P. David,		Lyng.
68. Jensen, Gmd., Aksel,	Tømmerup,	Kallundborg.
69. Jensen, David,	Teglværket,	Vraa.
70. Jensen, Fru, Bodil M.,	Hulvej 27,	Horsens.
71. Jensen, Kr. Fihl,	Dyssebjerggaard,	Struer.
72. Jensen, Peter Kr.,	Hundkær, Vinding,	Holstebro.
73. Jessen, Vilhelmine Hansen,	Villa „Hvidkilde“,	Lunderskov.
74. Jensen, Maren,	Raabygaard,	Storehedinge.
75. Jensen, Julius,	S. Bjært Brugsforening,	Bjært.
76. Jørgensen, Laurits,	Kirkeværløse,	Værløse.
77. Jensen, Gmd., Jens,	Kastrup,	Holbæk.
78. Jensen, Niels,	L. Jensen, Søndermark,	Vesterskerninge.
79. Jørgensen, Sara M.,	Forsørgelseskontoret, Albanigade,	Odense.
80. Jeppesen, Marie,	Mejeriet Mosevang,	Harlev.
81. Jensen, Ejner M.,	Vejlby Brugsforening, Riisskov,	Aarhus.

82. Jensen, Anders Kragh,	Kastbjerg,	Havndal.
83. Jørgensen Sjelde, Chr.,	Sjælstofte,	Errindlev.
84. Løkkegaard, Jens,	Krog,	Løvlund.
85. Jensen, Johannes,	Sigerslevøster,	Frederikssund.
86. Jørgensen, Magdalene,	Vindehelsing,	Gjørlev.
87. Johansen, Jutta,	Olufsvej 10,	København Ø.
88. Jensen, Kamilla,	Ramløse,	Helsing.
89. Juul, Jens,	Rosenvang,	Aarhus.
90. Johansen, Svend,	Lilfrost, Bredsten,	Vejle.
91. Jeppesen, Hans,	Ramsøllille,	Haudrup.
92. Jensen, Laura,	Millinge-Østerby Brugsforening,	Millinge.
93. Jørgensen, Lærerinde, M.,	Sorgenfrihus 3,	Kongens Lyngby
94. Justesen, Karen,	Alexanderhouse,	Fredensborg.
95. Jensen, Fru, Binna,	Vraa Dampteglværk,	Vraa.
96. Kristensen, Gmd., P.,	Tollerup,	Frederiksværk.
97. Kristoffersen, Karoline,	Ladby,	Næstved.
98. Kristoffersen, Sigurd,	Kelleklint,	Jerslev.
99. Kyed, Lærer, Johan O.,	Dr. Priemesvej 10 ³ ,	København V.
100. Knudsen, Anna,	Skottemarke,	Holeby.
101. Kappel, P.,	Gunslev,	N. Alslev.
102. Kristensen, Knud,		Humblebæk.
103. Kristensen, N.,	Houer,	Muldbjerg.
104. Kristiansen, Marie,	Kongensgade 2,	Odense.
105. Kristensen, Anna,	Dons,	Alminde.
106. Knudsen, Ingeborg,	Vendsyssel Bank,	Hjørring.
107. Kristensen, Kristiane,	Houer,	Muldbjerg.
108. Krarup, Ejnar P.,	Hørning,	Volk Mølle.
109. Kvist, M. Madsen,	V. Thybogaard,	Bonnet.
110. Kristensen, Anders Kr.,		Roslev.
111. Kragh, Alfred,		Mesinge.
112. Knudsen, Fru,	Villa Snehvide, Schleppegrellsvej,	Helsingør.
113. Lübke, Fru,		Hornbæk.
114. Larsen, N. P.,	Melløse,	Skævinge.
115. Larsen, Gmd., Chr.,	Marebæk,	Væggerløse.
116. Løjmand, Forfatter, Hans,	Askov,	Vejen.
117. Lauritsen, L. J.,	Sønderup Harre,	Roslev.
118. Lundsgaard, Signe,	Nørregaard,	Rudme.
119. Larsen, Karl,	Ørby,	Helsing.
120. Larsen, Margrethe,	Aagerup,	Kallundborg.
121. Larsen, Klaus,	Abelonelund,	Middelfart.
122. Lund, Kristine,	Grønninghoved,	Sjølund.
123. Lang, Dorthea,	Rugaardsholm,	Norup.
124. Larsen, Ingeborg,	Pilagergaard,	Tjæreby.
125. Mortensen, Henrik,	Skrillinge,	Middelfart.
126. Mogensen, Karen,	Gandløse,	Maaløv.

127. Mikkelsen, Sofie,		Bække.
128. Munk, O. Rasmussen,	Ramløse,	Helsinge.
129. Madsen, Gmd., N. Vinge,		Randlev.
130. Madsen, Rasmus S.,	Mejeriet Druebro,	Tureby.
131. Mortensen, Maren	Holev,	Marslev.
132. Mathiesen, Jens P. B.,	Kroggaard,	Skodborg.
133. Mortensen, Hansine,	Holev,	Marslev.
134. Møjkjær., N. Jensen,	V. Kjær, Fjaltring,	Lemvig.
135. Mathiesen, Petra,	Søborg,	Firhøj.
136. Meier, Distriktsjm., Katrine,	Søndbjerg,	Uglev.
137. Mikkelsen, Ester,		Vestbirk.
138. Mogensen, Gmd., Nikolaj,		Viksø.
139. Møller, Karen M.,	Kørshøj,	Ølstykke.
140. Nielsen, Martin,	Kidserup,	Holbæk.
141. Nielsen, Mine,	Grøndal, Askov,	Vejen.
142. Nielsen, Fru, Dagmar,	Finsens Allé 21,	Odense.
143. Nørremølle, Ellen Nielsen,	Kirkensgaard,	Hjørring.
144. Nielsen, Marinus,	Thinggade,	Skive.
145. Nilausen, Gmd., P.,	Konradfeldt,	Haslev.
146. Nielsen, Marie,	Nørlev,	Sønderlev.
147. Nielsen, Johanne,	Sundbylille,	Frederikssund.
148. Nielsen, Karen,	Østrup Skole,	Otterup.
149. Nielsen, P.,	Børge Nielsen, Langerød,	Fredensborg.
150. Nielsen, Gmd., P.,	Seksgaarden,	Jægerspris.
151. Nielsen, Vilhelm,	Kidserup,	Holbæk.
152. Nielsen, Martin,	Sønderjellinge,	Dalmose.
153. Nielsen, Mejeribest., Peter,	Mejeriet Tranekjær,	Tranekjær.
154. Nymark, Mette,		Tim.
155. Nagstrup, Gmd., P. Chr.,		Ulfborg.
156. Nielsen, Pastor, N. P.,	Over Jerstal,	Vedsted.
157. Nielsen, Mikael,		Havbro.
158. Nielsen, Kristiane M.,	Gmd. Nielsen,	Jyderup.
159. Nielsen, Hermann,	Kidserup,	Holbæk.
160. Nissen, Nis,	Nordborg,	Als.
161. Ohlsen, Mariane,	Horneby,	Hornbæk.
162. Olesen, O.,		Hvalpsund.
163. Olsen, Hans Kr.,	Skørpinge,	Rødvig.
164. Ottosen, Johanne,	Sofiesminde,	Aale.
165. Olesen, Chr.,	Orten,	Varde.
166. Olsen, N. Kr.,	Solrød Mk.,	Haudrup.
167. Olsen, N. J.,	Rerstrup,	Kvistgaard.
168. Ottesen, Kr.,	Rugsted,	Vejle.
169 Olsen, Sofie,	Odinsgade 36,	Odense.
170. Petersen, Marie la Cour,	Skibelund,	Vejen.
171. Petersen, Kr. la Cour,	Skibelund,	Vejen.

172. Petersen, P. Vilh.,	Melløse,	Skævinge.
173. Petersen, Niels,	Hald,	Dyssekilde.
174. Petersen, Johanne,	Danstrup,	Fredensborg.
175. Petersen, Margrethe,	Dommerboligen,	Holsted.
176. Petersen, Sara,	„Tjalken“,	Hornbæk.
177. Dibbern, Ingrid,	Kirkebjerg Allé 8,	Glostrup.
178. Petersen, Fru, Johanne,	Kastrupgaard,	Østrup.
179. Petersen, Gmd., P.,	Nørreby,	Femø.
180. Petersen, Mads P.,	Balle,	Vejle.
181. Petersen, Peter,	Kragkær,	Ørting.
182. Petersen, Lærer, P.,	Ø. Aaby Friskole,	Skaarup.
183. Petersen, Petrine,	Foderstofforeningen,	Bonnet.
184. Poulsen, N.,	Nederkoluf,	Odense.
185. Petersen, Gmd., Theodor,		Ladby.
186. Poulsen, Kbmd., Jens,	Skopen, Thorshavn,	Færøerne.
187. Petersen, Martha,	Budsemark,	Borre.
188. Petersen, H. P.,	Blæsinge,	Havrebjerg.
189. Petersen, Gmd., Jens Møller,		Neder Randlev.
190. Petersen, Theodor,	Vestervang, Lindballe,	Farre.
191. Petersen, Martine,	Jens Larsens Enke, Valby,	Slagelse.
192. Petersen, Margrethe,	Andelsmejeriet Lykkestrup,	Mørke.
193. Petersen, Camilla,	Mejeriet Stensbjerg,	Høng.
194. Petersen, Gmd., Rasmus,	Pilegaarden,	Næstved.
195. Petersen, Gmd., Hans H.,	Vibelonggaard,	Egense.
196. Rasmussen, N.,	Højskolehjemmet,	Svendborg.
197. Rasmussen, Kristine,		Forlev.
198. Ravnshøj, Gmd., Jens,	Ravnshøj,	Rødvig.
199. Rasmussen, Thorvald,	Faarup,	Thorsager,
200. Rasmussen,	Skræder Rasmussen,	Neder Randlev.
201. Rasmussen, Eline,	Gerlev,	Slagelse.
202. Ruth, Musiker, Hansen,		Hillerød.
203. Sørensen, Kristine,	Mellemgade,	Ringkøbing.
204. Sørensen, Forpagt., Jørgen,	Vindinge Mark,	Lamdrup.
205. Sørensen, Karen,	Tømrer Sørensen, Dons,	Alminde.
206. Søderberg, Hjalmar,	Gandløse,	Maaløv.
207. Schouenborg, Babara,	Jordrup,	Kolding.
208. Simonsen, Handelsg., Th.,	Viktoriagade 4,	Odense.
209. Schouenborg, P.,	Jordrup,	Kolding.
210. Schouenborg, Niels,	Jordrup,	Kolding.
211. Søderberg, Viggo,	Steltelte,	Helsing.
212. Sørensen, Andreas Loft,	Aarslev,	Brabrand.
213. Sørensen, Rasmine,	Dons,	v. Kolding.
214. Sørensen, Jens,	Liver Mølle, Skallerup,	Hjørring.
215. Stræde, P.,	Faarborg,	Lem.
216. Skytte, Johanne,	Oure,	Stubbekøbing.

217. Sørensen, Forsøgsl., Hakon,		Hornum.
218. Sørensen, Margrethe,	St. Lindet,	Horslunde.
219. Sørensen, Kathrine Bang,	Vindbjerggaard,	Havndal.
220. Sørensen, S. P.,	Malskær,	Ørting.
221. Truelsen, Sparekasseb., Karl,		Ringsted.
222. Sørensen, Kirsten,	Gmd. Larsen, Marebæk,	Væggerløse.
223. Toxværd, Severin,	Gmd. P. Rasmussen, Højet,	Væggerløse.
224. Thuesen, Kr. Karl,	Grønnegade,	Ringkøbing.
225. Thomsen, Th., Elias,	Vithen,	Hinnerup.
226. Thulesen, Dorthea,	Engholm,	Lundum.
227. Uhrenholt, Kr.,	Ø. Utterup,	Aalborg.
228. Vedel, A. S.,	Nørregade 2,	Slagelse.
229. Villumsen, Villum,	Balshøj,	Løjten.
230. Vøjdeman, Just,	Brugsforeningen,	Helsingø.
231. Vedel, P.,	Skræder N. Petersen, Vemmelev,	Forlev.
232. Vanghøj, Jakob,	Gaskær,	Slangerup.
233. Winther, Søster Astrid,	Lindved Hovedskole,	Hornslyd.
234. Voldum, Læreriude, Elien,	Østergade 40,	Ringkøbing.
235. Zibrandtsen, Z. C.,	St. Magleby,	Amager.
236. Østgaard, Magda,	Vævergade 6 ² ,	København.

Aargang 1906—07.

1. Andersen, Kristen,	Skovbygaard,	Borup.
2. Andersen, A. N.,	N. L. Andersen, Stadil,	Tim.
3. Andersen, A.,	Tørring,	Ø. Tørslev.
4. Andersen, Afb., A. P.,	Freersvang,	Hillerød.
5. Albreksen, Marie,	Ramløse,	Frederiksværk.
6. Børsting, Aage,	Kjærgaard,	Sparkjær.
7. Bach, Kr.,	Astrup,	Ryomgaard.
8. Dirksen, Dirk,	Fortgaard,	Kastrup, Amager
9. Hansen, Forsøgsleder Josef,	Tystofte,	Skelskør.
10. Hansen, A. Kr.,	Ousted Efterskole,	Lejre.
11. Hansen, Gmd. M. K.,	St. Lyngby,	Ølsted.
12. Hansen, Mejeribest. L.,	Nørager Mejeri,	Nørager.
13. Hjorth, Marie,		Svaneke, Bornh.
14. Hansen, Fru Dyrslæge,		Silkeborg.
15. Hansen, Gmd. L. P.	Vedelshave,	Asperup.
16. Jensen, Ib,	Hasseris,	Aalborg.
17. Jensen, Anton,	Vedby Søndersø,	Odense.
18. Jensen, Hans,	Steffenseje, Kalø,	Sakskøbing.
19. Jørgensen, Karl,	Krungerup,	Sakskøbing.
20. Jensen, Anders,	Løsserup,	Holbæk.
21. Jensen, N. K.,	Kirkegaard,	Uggelhusene.
22. Jensen, Dorthea,	Øster Jølby,	Nykøbing M.

23. Jensen, Mejeribest. Niels,	Hobro ny Andelsmejeri,	Hobro.
24. Kristensen, Aksel,	Ørslev,	Sdr. Bjerre.
25. Larsen, Jens,	Søren Larsen, Faarup,	Nøkkøbing M.
26. Mortensen, Signe,	Lindeholt,	Gadbjerg.
27. Mousten, Kristian,	Kundby,	Løgstrup.
28. Møllegaard, Petrea,	Dongshøjrup,	Kirkeby.
29. Nielsen, N.,	Gmd. Nielsen,	Farum St.
30. Nicolajsen, Joackim,	Fuglsø,	Knebel.
31. Nielsen, Gudrun,	Boulstrup Strand,	Boulstrup St.
32. Nielsen, Birgitte,	Nees,	Vemb St.
33. Nielsen, Kristine,	Skannerup,	Gern.
34. Okkels, Jens,	Birkelund,	Herning.
35. Olsen, Maren Andrea,	Lyngerup,	Femhøj.
36. Petersen, Jens,	Nordgaard,	Grevinge.
37. Petersen, Mejeribest. Chr.,	Duebjerg,	Sorø.
38. Petersen, Sine Uhre,	Mejeriet Kærgaard,	Lem.
39. Sørensen, Kristen,	Tulstrup Mk.,	Laven.
40. Svendsen, Niels P.,	„Bregnehøj“,	Helsingør.
41. Schmidt, P.,	Kajbjerggaard,	Ødis.
42. Sørensen, Dorthea,	Dejgaard,	Tistrup.
43. Sørensen, Margrethe,	Jerslev,	Vejle.
44. Thorup, Aksel,	Dalstrup,	Grenaa.
45. Thoft, Cathrine,	Gejsing,	Lunderskov.

Aargang 1907-08.

1. Ballegaard, Thorvald,	Plougstrup,	Tørring.
2. Bentsen, Jens,	Ravnkilde,	Arden.
3. Broholm, Gmd., Viktor,	Kirkehelsing,	Gørløv.
4. Broholm, Ester,	Kirkehelsing,	Gørløv.
5. Hansen, Carl,	Tranegaardsvej 67,	Hellerup.
6. Haugbølle, Anna,	Vejleby,	Ryde.
7. Hansen, Johanne,	Gmd. N. Hansens Enke, Valløby,	Vallø.
8. Jensen, Kristen Kold,	Hjørtedal,	Fjerritslev.
9. Jensen, Jensine,	Hyldagergaard, Trunninge,	Regstrup.
10. Jensen, Anette,	P. Jensen, Bjerre,	Fuglede.
11. Jensen, Sygepl. Anna,	Borneby,	Kokkedal.
12. Jeppesen, Johanne,		Gislev.
13. Kolding, Carl,	Vestsjællands Margarinefabrik,	Slagelse.
14. Jokumsen, Thyra,	Bøgeskovgaard,	Onsevig.
15. Lund, Sigrid,	Fabriksvej,	Horsens.
16. Mikkelsen, Kristian,	Sdr. Lem Præstegaard,	Lem.
17. Mortensen, Karen,	Eskildstrup,	Pederstrup.
18. Nørremark, P. C.,	Nylandsvej 14,	København F.
19. Nørgaard, Kr.,	Købmand Nørgaard,	Herning.

20. Olsen, Fru Maren,	N. Borup,	Randers.
21. Olsen, Fru Oline,	Mosedø,	Taastrup.
22. Pedersen, Mariane,	Damgaard,	Brørup.
23. Sørensen, Søren P.,	St. Lindet,	Horslunde.
24. Sørensen, Th.,	Taareby,	Søllested.
25. Sørensen, Marie Leth,	Fru Frandsen, Jernbanegade 52,	Næstved.
26. Sørensen, Jens P.	Gulev,	Bjerringbro.
27. Vig, Lærerinde Bolette,	Skolen,	Brørup.
28. Winther, Anna,	H. J. Hansen, Nøtrup Mk.,	Gramrod.
29. Østergaard, Sygepl.ske K.,	Sindssygehuset,	Nykøbing S.
30. Østergaard, Margrethe J.,	Dalum Mølle,	Fruens Bøge.

Aargang 1908-09.

1. Andersen, Statsskovf. Sv.,	Faursletlund,	Faurslet.
2. Aundal, Mariane,	Bryggerivej 2 ² ,	Valby.
3. Christensen, Fru Pastor Drevsen-		Lemvig.
4. Daugaard, Karen M.,		Viuf.
5. Fløe, Marie,	Agerskov,	Hammerum.
6. Heinesen, Peter,	Sandevaag,	Thorshavn, Færøerne.
7. Hindekær, Sognefoged Kr.,	Kouind, Mejrup,	Holstebro.
7. Hultberg, Mejeribest., Viggo,	Mejeriet Brolykke,	Tryggelev.
9. Iversen, Thora Sørine,	Tind,	Bjerringbro.
10. Jensen, Anders Vesgaard,	Amagergaard,	Taastrup.
11. Jensen, Jens,	Havreholm,	Hornbæk.
12. Johansen, Johannes,	Rørgaarden Herridslev,	Nysted.
13. Juul, Laurs P.,		Hasselager.
14. Jensen, Kirsten Henriette,	Forhaabningsholms Allé 30 ¹ , tv.	København V.
15. Kristiansen, Hans,	Nørremarksgaard,	Tørring.
16. Knudsen, Johanne M.,	Salling,	Højrup.
17. Kristensen, Kirstine,	Østerby, Bølling,	Skjern.
18. Kristoffersen, Anna Karoline,	Hestehaven,	Hillerød.
19. Larsen, H. Hansen,	Stubberup,	Fakse.
20. Larsen, Maren,	Faarup,	Nykøbing M.
21. Meldgaard, David,	Kjeldbjerg,	Skive.
22. Mortensen, Martin A.,	Herstedøster,	Glostrup.
23. Mortensen, Rudolfine,	Holev,	Marslev.
24. Madsen, Fru M. Uhrskov,	Holtbjerg,	Herning.
25. Nielsen, P. Adolf,	Gerlev,	Slagelse.
26. Nørgaard, Anton,		Jorderup St.
27. Nielsen, Marie,	Fabrikant Nielsen, Pedershaab,	Brønderslev.
28. Nørgaard, Marie Kristjansen,	Sejling,	Skæggær.
29. Olsen, L. Ludvig,	Moselund, Landerslev,	Femhøj.
30. Olsen, Ole,	Lyngerup,	Femhøj.

31. Olesen, O. P.,	Saugstrup Mølle,	Holstebro.
32. Pedersen, Erhardt Fr.,	Bøgeskov,	Ullerlev.
33. Pedersen, Skræder N. Kr.,	Nørreby,	Borre.
34. Pedersen, Abelone,	Nordgaard,	Grevinge.
35. Pedersen, Johanne,	Nordgaard,	Grevinge.
36. Pedersen, Marie,	Sjørup Lysgaard,	Skelhøj.
37. Rasmussen, Th.,		Grindsted.
38. Sandal, Anna,	Maglehøjgaard, Tudse Næs,	Holbæk.
39. Sandal, Anine,	„Ravnshøj“, Holtug,	Storehedinge.
40. Tøpholm, Thomas,	Nørrevissing Østergaard,	Skanderborg.
41. Thorslund, H. Hansen,	Tangager,	Pedersborg.
42. Vig, Asger Lavrsen,	Eriksminde Friskole,	Bovlstrup.
43. Winther, Kristian,		Raarup.

Aargang 1909–10.

1. Andersen, Anders,	Ulvskov,	Odder.
2. Andersen, Julie,	Idskovdam,	Dybvad.
3. Christensen, Konsulent,	Hasle Overgaard,	Aarhus.
4. Christensen, Johannes,	Nørgaard, Nr. Omme,	Tim.
5. Christensen, Fru Margrethe,	Grindsted Brugsforening,	Grindsted.
6. Frederiksen, Karl,	Sadulinsgade 63,	Odense.
7. Fensholt, Ingeborg,	Rolfsgade 46,	Esbjerg.
8. Gundertofte, Ivar,	Grandly,	Assens.
9. Güsløff, Louise M.,	Villa Gjerding, Nordvestv., Hasseris,	Aalborg.
10. Hædersdal, Martine,	Hædersdal,	Haagerup.
11. Hvidberg, Ingeborg,	Hunsballe,	Struer.
12. Hansen, Martha Bergholt,		Hejls.
13. Hansen, Fru Konsul. Laura,	Pilevej 13,	Odense.
14. Jørgensen, Anna,	Gaarde,	Forlev.
15. Iversen, Ane Kristine,	Købmd. Iversen, Tind,	Bjerringbro.
16. Jakobsen, Sofus,	Lendum,	Sindal.
17. Jensen, Jens Marius,	Stensbokgaard,	Onsild.
18. Jensen, L. Søndergaard,	Eeg,	Grindsted.
19. Jensen, J. Holger,	Ringlebjerggaard, Sundbylille,	Frederikssund.
20. Jensen, Jørgen Peter,	Skørpinge,	Flakkebjerg.
21. Jørgensen, Assistent. Søren,		Ringe.
22. Juel, Lærer,	Højskolen,	Roskilde.
23. Jungbloot, Signe,	Almind,	Rindsholm.
24. Kristiansen, Hans Peder,	Hjedding,	Ølgod.
25. Kamp, Maren,	Vedersø,	Ulfborg.
26. Larsen, Poul,	Gyldenholm,	Asnæs.
27. Larsen, Hans,	Forsøgsmejeriet,	Hillerød.
28. Lange, Anna,	Engsøgaard,	Ørehoved, Falster
29. Nielsen, Christian E.,	Ebbehøjgaard,	Regstrup.

30. Nielsen, Johanne,	Gmd. Nielsen, Hastrup,	Præstø.
31. Nielsen, Helene,	Dyrehavgaard 5,	Kolding.
32. Olsen, Kristine Skovgaard,	Skjoldholm,	Havrebjerg.
33. Pedersen, E. V. Konstantin,	Lerbjerggaard, Hammersholt,	Hillerød.
34. Pedersen, Kristian,	Søvang, Filskov,	Vejle.
35. Pedersen, Niels,	Lammehougesøgaard,	Pederstrup.
36. Pilegaard, Jens,	Sallinge,	Højrup.
37. Pedersen, Anna Petra,	Rejstrup,	Nyborg.
38. Pingstrup, Agnes,	Godensgaard,	Nibe.
39. Rasmussen, Mejerib. R.P.H.,	Rostrup Mejeri,	Arden.
40. Vegner, Römer,	Østergaard,	Sindal.
41. Rasmussen, Distriktsj. Valb.	Holløse,	Vejby.
42. Sørensen, Mejerist Albert,	Rørbæk,	Sakskøbing.
43. Sørensen Fru Elisabeth,	Løngangsgade,	Hillerød.
44. Slange, Helga Frederikke,	Jacob Dannefærdsvej 13 ¹ ,	København V.
45. Storgaard, A. Kath. Madsen,	Østerholm,	Vadum.
46. Sørensen, Mette,	Nørre Hvidbjerg,	Hvidbjerg.
47. Thøgersen, Anna,	Ø. Linderup,	Brønderslev.
48. Øster, Oliver,	Ejde,	Thorshavn, Færøerne.

Aargang 1910—11.

1. Andersen, Mejerist Gert,	Vivild Mejeri,	Vivild.
2. Andersen, Kristine,	Snedker A. C. Andersen,	Fjellerup.
3. Abrahamsen, Kathrine,	Ejde,	Thorshavn, Færøerne.
4. Degn, Jakobine Jakobsen,	Vammen,	Viborg.
5. Frederiksen, Fru Ellen,	Raasig,	Kvissel.
6. Firgaard, Anna,	Høver,	Galten.
7. Gregersen, Dorthea,	Gjesing,	Esbjerg.
8. Hansen, Hans,	Fisker N. Hansen, Tommestrup,	Storehedinge.
9. Hansen, Anders,	Søenggaard,	Nysted, Lolland.
10. Henriksen, J. Hansen,	Jordhøj,	Slangerup.
11. Hansen, Anine,	Møllerup,	Laven.
12. Jensen, Christine Marie,	Pcl. Chr. Jensen, Branderslev,	Nakskov.
13. Joensen, P. H. Jakob,	Bø,	Thorshavn, Færøerne.
14. Jonassen, Janus Edvardt,	Hedegaard,	Ejstrupholm.
15. Jørgensen, Sigrd,	Hovedgaden 8 a ³ ,	Kongens Lyngby.
16. Johansen, Else,	Halkær,	Nibe.
17. Jensen, Anna,	Hjortgaard, Møllerup,	Laven.
18. Køppen, Marie,	Husumvej 8 ² ,	Vanløse.
19. Sørensen, Cecilie,	Brædstrup,	Bredstrup.
20. Lomborg, Clara,	Planteskolen Granhøj,	Aalborg.
21. Larsen, Fru Agnes,	Adelgade 1 ² , tv.,	København K.
22. Enevoldsen, Amalie,	Halling Østergaard,	Randers.
23. Madsen, Albert,	Aastofte,	Asnæs.

24. Mikkelsen, R. Steffen,	Dyngby,	Boulstrup.
25. Munck, Forstander Sigfred,	Højskolen,	Vinding.
26. Møller, Eli Anker,	Skovbovænget,	Roskilde.
27. Nielsen, A. Marinus,	Hodde,	Tistrup.
28. Nielsen, Fru Laura,	Hjørlande,	Slangerup.
29. Nielsen, Johanne,	Karlsminde,	Glumsø.
30. Nørgaard, Marie,	Strandgaard, Gl. Sogn,	Ringkøbing.
31. Olsen, Konsulent O.,	Lille Lindet,	Haarlev.
32. Offersen, Gertrud,	Skydebjerg, Faarup,	Aarup.
33. Pedersen, Forp. P. Nielsen,	Nørregaard,	pr. Broby.
34. Pedersen, Forp. K.,	Bøgegaard, Gundsøllille,	Roskilde.
35. Poulsen, A. Houmøller,	Nørre Allé,	Thisted.
36. Petersen, A. Birgitte,	Tryggelev Mejeri,	Tryggelev.
37. Petersen, Anne,	Rugaard,	Ry.
38. Plouborg, Marie,	Bjælbøl, Aadum,	Tarm.
39. Petersen, Fru Marie,		Hørve.
40. Rasmussen, Jens,	Fløjgaard, Gerning,	Bjerringbro.
41. Rasmussen, Anna,	Fuglevang,	Forlev.
42. Sørensen, Inger,	Konrad Jørgensens Bogtrykkeri,	Kolding.
43. Skafte, Martha,	Stokkemærke,	Søllested.
44. Tang, Fru Hedvig,		Graasten.
45. Øhlers, Harald P. A.,	Sorgenfri, Kongevejen,	Lyngby.
46. Aagaard, Thyra,	Rolfstedgaard,	Langeskov.

Aargang 1911—12.

1. Andersen, A.,	Strøby, Egede,	Strøby.
2. Andersen, Johan,	Kølstrup Præstegaard,	Kølstrup.
3. Berthelsen, Bemhardt-	Lime,	Skive.
4. Boldsen, Agnes,	Aaberggaard,	Bækmarksbro.
5. Boldsen, Ingeborg,	Aaberggaard,	Bækmarksbro.
6. Broesen, Axel,	Holstensminde Opdragelsesanstalt,	Fuglebjerg.
7. Christensen, Else,	Foldinggaard,	Brørup.
8. Hansen, Hermod Harmundal,	Hammeldrupgaard,	Havrebjerg.
9. Hansen, Just,	Aaes,	Tvingstrup.
10. Holtzmann, Kathinka,	Sundvej 8, St.,	Horsens.
11. Hansen, Karen F.,	Gladsaxe,	Buddinge.
12. Holm, Ellen,	Landboforeningens Frøsalg,	Roskilde.
13. Illemann, H. O. August,	Stokkebjerg,	Jyderup.
14. Jensen, Jens Karl,	Kastaniely,	Andst.
15. Johannesen, Joh.,	Ventegodt, Hastrup,	Fredericia.
16. Juhl, Konsulent E. R.,		Stege.
17. Jensen, Marie,	Dyngby Mark,	Bovlstrup.
18. Jensen, Marie,	Lille Grindsted,	Brønderslev.
19. Nielsen, Fru Marie,	Smedem. Jakob Nielsen,	Odder.

20. Jensen, Anne,	Marius Jensen, Hørret,	Maarslet.
21. Jensen, Fru Magdalene,	Gartnerboligen Rosenborg,	København K.
22. Jensen, Else,	Alling,	Mølby.
23. Jørgensen, Helga,	Enkef. Jørgensen, Frederiksværkvej	Hillerød.
24. Johansen, Elise,	Bredgade,	Skjern.
25. Kjær; N. Henriksen,	Lerbæk Hestehave,	Vejle.
26. Knudsen, Otto,		Herborg.
27. Kirkegaard, Elisabeth,	Gade, Nees,	Vemb.
28. Klausen, Margrethe,	St. Kjeldsgaard, Aalum,	Randers.
29. Larsen, Hans Andreas,	Annisse,	Helsing.
30. Larsen, Laurits,	Snekkerup,	Flakkebjerg.
31. Larsen, S.,	Vestergaardsholt,	Flaunskjold.
32. Larsen, Anna Laurine,	Kidserup,	Holbæk.
33. Lassen, Dagny Buus,	Ramsøgaarde,	Gadstrup.
34. Molberg, Thomas Jensen,	Asferg,	Spentrup.
35. Madsen, Frk.,	Klaus Madsen, Vejen Vestermark,	Vejen.
36. Mortensen, Mette,	Jerslev Engmark,	Vejle.
37. Nielsen, Søren,	Aunslev,	Hjulby.
38. Nielsen, Sejer,	Søby,	Hou St.
39. Nielsen, Ejnar,	Østerskovgaard, Oldstrup,	Hundslund.
40. Nielsen, Carl E.,	Farsbølle,	Gamby St.
41. Nielsen, Søren Kr.,	Neder Yllebjerg,	Holstebro.
42. Nielsen, Nikolaj,	Haregabsgaard,	Firhøj St.
43. Nielsen, Karen Nørskov,	Thorning Overby,	Kjellerup.
44. Nielsen, Dagny,	Lykkebjerggaard, Uglerup,	Jyderup.
45. Nørregaard, Anna,	Villa „Brandt“, Dyrehavevej,	Nyborg.
46. Olesen, O. Søndergaard,	Nederby,	Sdr. Felding.
47. Outzen, Maren,	Klattrup,	Børkop.
48. Petersen, A. Henrik,	Korkendrup,	Ullerslev.
49. Petersen, Oskar,	Bjørnemose,	Sindal.
50. Petersen, Bestyrer Chr. M.	Brugsforeningen,	Ryslinge.
51. Petersen, P. Vædele,		Ejby.
52. Petersen, P. Martin,	Stenhøjgaard, Horneby,	Hornbæk.
53. Petersen, Marie,	Todbjerg,	Hjortshøj.
54. Petersen, Signe Dorteia,	Ellehave,	Egense.
55. Povlin, Eli Have,	Uhre,	Korsvang.
56. Petersen, Direktrice Marie	Bülovsgade 28 ¹ ,	Aarhus.
57. Plauborg, Dagny,	Galthogaard,	Tistrup.
58. Ravn, Christine,	Højsang, Mølholm,	Vejle.
59. Rasmussen, P.,	Haarslev Mk.,	Sandved.
60. Rasmussen, Emilie,	Nyhuse,	Hillerød.
61. Skole, P. Jensen,	Permelille,	Samsø.
62. Sørensen, Peter S.,	Kildebakken, Everdrup,	Rønnede.
63. Sand, Inger Margrethe,	„Sandtoft“,	Vemb.
64. Skov, Sigrid,	Pedersborg,	Sorø.

65. Skov, Sigrid,	Dyrlægeboligen, Ulbølle,	Vesterskerninge
66. Thøgersen, Jens Andersen,	Sjelle Mk.,	Galten.
67. Taftlund, Harald,	Ferritslev,	Ullerslev.
68. Thomsen, Marie,	Tønding,	Tistrup.
69. Uhd, Fru Marie,	Uddegaaard,	Mølby.
70. Østergaard, N. E. Pedersen,	Sodderup,	Tjæreborg.

Aargang 1912-13.

1. Andersen, Fru Sine,	Lindegaard,	Skaarup.
2. Andersen, Ingeborg,	Midskovgaard,	Mesinge.
3. Bjerre, Simon Jensen,	Hygum,	Guldager.
4. Bundgaard, Marie,	Pandrup,	Pandrup.
5. Bruun, Karen T.,	Nr. Farup,	Ribe.
6. Broe, Petrea,	Møjbøl,	Østerlindet.
7. Christoffersen, N. P.,	Viksø,	Viksø.
8. Dahl, Anna,		Vodskov.
9. Dige, Gudrun,		Gadstrup St.
10. Gjersten, Crilles,	St. Magleby,	Amager.
11. Hansen, Johs.,	Gmd. H. Hansen, Ørslev,	Slagelse.
12. Hansen, Dagmar,	Gammelsøgaard, Høsten,	Thureby.
13. Hansen, S. Marie,	Hatting Mk.,	Hatting.
14. Hansen, Maren K.,	Sophienhøj,	Farstrup.
15. Hangbølle, Bertha,	Strandgaard,	Ryde, Lolland.
16. Hansen, Marie,	H. Chr. Hansen, Balle,	Vejle.
17. Jacobsen, Jakob P.,	Rærup Mejeri,	Vodskov.
18. Jensen, J. P.,	Funder Skov,	Funder.
19. Jensen, Jens,	Permelille,	Koldby, Samsø.
20. Jensen, Fru Anna,	Nørrevang,	Rørvig.
21. Pedersen, Ane Kirstine,	Rantzausgade 64 ² ,	København N.
22. Jensen, Sigrid,	Gundsømagle Brugsforening,	Roskilde.
23. Jensen, Mathilde Marie,	Kr. Jensen, Løvel,	Bryrup.
24. Jacobsen, Fru Marie B.,		Femø.
25. Jensen, Johanne,	Skovby,	Nr. Alslev, Falst.
26. Jensen, Marie,	Aarsbakgaard,	Laasby.
27. Johnsen, Helene,	Brundby,	Koldby, Samsø.
28. Jørgensen, Inger Marie,	Stubberup,	Fakse.
29. Olga Ulberg,	Pingels Allé 3,	Rønne.
30. Krabbe, L. K. J.,		Hurup.
31. Kolbæk, Nielsine,	Ødsted,	Vejle.
32. Leth, Mejerist Kristian,	Mejeriet Hannæs,	Vesløs.
33. Mogensen, Mogens Jakobsen,	Kærgaarden,	Sunested.
34. Mortensen, Fru Bodil,	Aadum,	Tarm.
35. Knuthsen, Agnes,	Stokkemark Saftstation,	Stokkemark.
36. Hansen, Maria,	Ørsø Mejeri,	Ørsø.

37. Mathiesen, Else,	Bøtterup,	Tikøb.
38. Møllegaard, Thyra,	Biskopstaarup,	Ullerslev.
39. Nielsen, Sigvald,		Bryrup St.
40. Nielsen, Kristian,	Aahøjrup,	Brenderup.
41. Nielsen, Gartner O.,	Uglerup,	Hundested.
42. Olsen, Fru Johanne,	Blusgaard,	Æbeltoft.
43. Nielsen, Helga,	Lisbjerg Terp,	Lystrup St.
44. Nielsen, Sigrid,	Østrup Mølle, Snaptun,	Horsens.
45. Olesen, Dagmar,	Krogslundgaard,	Hammerum.
46. Olsen, Fru Laura,	Vestergaard,	Bøgesø.
47. Pedersen, Aksel,	Alleslev,	Lejre.
48. Pedersen, Mejerist Chr.,	Mejeriet,	Ørbæk.
49. Pedersen, Fru Nielsine,	Dalby,	Gjern.
50. Rendbæk, J. Kr. Jensen,	Vrensted,	Vrensted.
51. Rasmussen, Marius,	Holtegaarden,	Døjring.
52. Rasmussen, Hans,	Bakkegaarden, Allerup,	Højby, Fyn.
53. Rasmussen, Valborg,	Taarnborggaarden,	Korsør.
54. Rasmussen, Kristine,	Halvæblegaard,	Refsvindinge.
55. Rasmussen, Marie,	Skovlyst,	Æbeltoft.
56. Sally, Christian,	Ullerup,	Amager.
57. Skar, Forstander Marius Chr.,	Stevns Højskole,	Storehedinge.
58. Sørensen, Johanne,	Todbjerg Vestergaard,	Hjortshøj.
59. Svensgaard, Katrine,	Svensgaard,	Tim.
60. Skablund, Regner Hjortlund,	Skovfogedgaarden,	Hundslund.
61. Thomsen, Kristian,	Friskolen, Vester Skerninge,	Ulboelle.

Aargang 1913-14.

1. Andersen, Knud,	Ærtebjerggaard, Mørdrup,	Espergærde.
2. Andersen, Elna,	Gmd. N. P. Andersen, Jonstrup,	Uggerløse.
3. Arnum, Katrine,	Askov,	Vejen.
4. Andersen, Karetmager A.,	Bustrupsgade 5 ³ ,	København B.
5. Andreasen, Karen,	Gmd. N. Andreasen, Hjerting,	Rødning.
6. Bondesen, Oskar,	Faurholm Mk.,	Hillerød.
7. Buhl, Gmd. Hans P.,	Skovvang,	Jordrup.
8. Christiansen, J. P.,	Annisse,	Helsingø.
9. Christensen, Jani,	Lund, Bøvling,	Faare.
10. Crillesen, Trein,	Lundegaard, St. Magleby,	Amager.
11. Ejsing, Alfred,	Hammerhus,	Herning.
12. Eriksen, Thomas,	Illebølle St.,	Langeland.
13. Frederiksen, Albert,	Bjødstrup,	Hammerum.
14. Falken, Fru Johanne,	Morsø Margarinefabrik,	Nykøbing M.
15. Frandsen, Sigrid,	Landsgrav,	Slagelse.
16. Frederiksen, Nanna,	Gmd. J. Frederiksen, Assendrup,	Stenlille.
17. Hansen, Carl,	Simmel,	Grindsted.

18. Hansen, H. A.,	P. Hansens Enke, Kidserup,	Holbæk.
19. Hansen, Hans,	Drengehjemmet,	Fredensborg.
20. Hansen, Jacob,	Draaby Mk.,	Ebeltofte.
21. Haar, Jensenius,	Chr. Haars Enke, Hanlykke,	Bandholm.
22. Hansen, Marie H.,	Hammeldrupgaard,	Havrebjerg.
23. Hansen, Olivia M.,	S. Petersen, Hostrup,	Præstø.
24. Hansen, Elna,	Gmd. Hansens Enke, Venslev,	Rude.
25. Holst, Severine,	Tronholmgaard,	Thorsager St.
26. Hansen-Støvring, Kristen,	Bjergby,	Spentrup.
27. Høgsbrø, Elida,	Sæby,	Høng.
28. Jensen, Forstander J. M.,	Brøderup Højskole,	Tappernøje.
29. Jørgensen, Lærer Gustav,	Ferritslev Central,	Ullerslev.
30. Jensen, Marie,	Mejeribest. Jensen, Thorshavn,	Færøerne.
31. Jensen, Laura,	H. Jensen, Kastrup,	Holbæk.
32. Jensen, Eline,	Gmd. L. N. Jensen, Enø,	Karrebæksminde.
33. Joensen, Kathrine,	Klaksvig,	Færøerne.
34. Jørgensen, Karl,	Eskemosegd., Pillemark, Koldby,	Samsø.
35. Kristiansen, J. Laurits,	Sønder Onsild,	Onsild,
36. Kanstrup, Marie,	Dallerup Mosegaard,	Toustrup.
37. Kirkegaard, Leonora,	Mellerup,	Randers.
38. Kristensen, Marie K.,		Hjorthøj.
39. Kristiansen, Fru,	Hinum Skole,	Løvlund.
40. Larsen, Ferdinand K.,		Værsløv.
41. Larsen, Hans,	Baarse,	Præstø.
42. Lund, J. P.,	Tjæreborg Mark,	Tjæreborg.
43. Larsen, Anna Kirstine,	Snekkerup,	Flakkebjerg.
44. Larsen, Anne,	Rotbøl, Horne,	Tistrup.
45. Madsen, Knud,	Baarse,	Lundby.
46. Marcussen, Ingeborg,	Blankesholm,	Blanke.
47. Djursaa, Karen Sofie,	Birkebo,	Fruens Bøge.
48. Jørgensen, Fru Anna,	Skomagerforretningen,	Dronninglund.
49. Møller, Thyra,	Sofus Møller, Honumskov,	Rask Mølle.
50. Nielsen, Anton,	Nielsminde,	Hvorupgaard.
51. Nielsen, Gunnar,	Høve Mk.,	Dalmose St.
52. Nielsen, J. Bent,	Stendalsgaard,	Højby, Sj.
53. Nielsen, Anthon,	Nielsens Enke,	Hee.
54. Naur, Oda,	Bognæs, Tudse Næs,	Holbæk.
55. Nielsen, Kirstine M.,	Skøttrup,	Løkken St.
56. Nielsen, Fru Bertha M.,	Kirkebyen,	Ølgod.
57. Nielsen, Marie Ejlskov,	Kyse,	Hyllinge.
58. Nørregaard, Fru Inger,	Reerslev Skole,	Hedehusene.
59. Nielsen, Kirsten,	Skovlund Hjemmebageri,	Mølby.
60. Nielsen, Marie,	Hallundbæk,	Blaahøj.
61. Corneliussen, Anna,	Lahngade 57,	Odense.
62. Olsen, Jenny,	Lille Tvede,	Brandelevej.

63. Pedersen, Erik,	Ellehavegaard,	Egense.
64. Pedersen, Regnskabsf. Kr.	Fuglevang,	Bjæverskov.
65. Pedersen, Mads,	Gjørding,	Gjørding.
66. Porsborg, Karl,	Haverslev,	Arden.
67. Pedersen, Ane,		Auning.
68. Hansen, Fru Johanne K.,	Svinget,	Fakse Ladeplads.
69. Hansen, Anna,	Mejeriet,	Kirkeby.
70. Rasmussen, Chr.,	Stude,	Forlev.
71. Rasmussen, R.,	Bryggeriet,	Refsvindinge.
72. Rasmussen, Bmd. Thorvald,	Sønderup Mk.,	Boeslunde.
73. Rasmussen, Ella,	Kjellerup,	Ringe.
74. Rasmussen, Marie,	Høve,	Dalmose.
75. Seehausen, Emma,	Toftegaard,	Gedser.
76. Stauns, Mette,	Haarmark, Koldby,	Samsø.
77. Thomsen, Cecilie,	Hvolbæk,	Skanderborg.
78. West, Georg E. Larsen,	Sommerbogaard, Vaalse,	N. Alslev.
79. Villumsen, Inger Birgitte,	Højskolen,	Bælum.
80. Winther, Lærerinde, Margr.,	Skolen,	Langaa.
81. Øllegaard, Jens,	Nyvang, Gredsted,	Gredstedbro.
82. Østerby, Chr.,	V. Tim,	Tim.

Aargang 1914—15.

1. Andersen, Fru Laura,		Midskov.
2. Andersen, G. Lund,	Egebjerggaard,	Braade.
3. Blædel-Bagger, Nanna,	Tanges Hotel,	Vordingborg.
4. Belling, Karen,	Horbeløv,	Horbeløv.
5. Christiansen, Marius,	Neder Bjerregrav,	Bjerregrav St.
6. Frederiksen, Svend J.,	Lundsgaard, Aasum,	Seden.
7. Hansen, Förp. Kristian M.,	Skovhuse,	Langebæk.
8. Hansen, Hansine,	Taagerup,	Tureby St.
9. Hansen, Kathrine,	Engom Præstegaard,	Daugaard.
10. Hansen, Kristine,	Bødker Hansen,	Ørbæk.
11. Henriksen, Anna Karoline,	Mosballe,	Ryomgaard St.
12. Jørgensen, Hans,	Stubberup,	Fakse.
13. Jakobsen, Karen,	Kærby,	Kallundborg.
14. Jakobsen, Marie,	Overby, Sdr. Felding,	Troldhede.
15. Jakobsen, Fru Ella J.,	Slotsgade 46,	Hillerød.
16. Jensen, Johanne B.,	Gedved,	Horsens.
17. Jensen, Åsta,	Børnehjemmet, Gersonsvej 1,	Hellerup.
18. Jensen, Fru Gudrun,	St. Lihme,	Limskov.
19. Jensen, Mariane,	Sgf., Gmd. N.P. Jensen, Svansbjerg,	Køge.
20. Jørgensen, Maren K.,	Rudsene-Have,	Borre (Møen).
21. Jørgensen, Anna K.,	V. Nebel,	Kolding.
22. Knudsen, Anders,	Musikhandelen, Møllestræde,	Hillerød.

23. Korsgaard, P. Kristensen,	Vesterholm,	Ulfborg.
24. Kristensen, Inger,	Ousted Købmandsforretning,	Lejre.
25. Kristensen, Maria,	Balle, Bredsten,	Vejle.
26. Larsen, Hans Peter,	Brangstrup,	Ringe.
27. Larsen, P. Jensen,	Kærgaard, Holtug,	Storehedinge.
28. Larsen, Anna Kirstine,	Nr. Aaby-Margaard,	Nørre Aaby.
29. Larsen, Marie,	Snekkerup,	Flakkebjerg.
30. Larsen, Dagny Gyldenkærne,	Moselhøjgaard,	Lejre.
31. Larsen, Eli,	Mejeriet „Egedal“,	Millinge.
32. Larsen, Olga Marie,	Vanførehjemmet, Toldbodvej 34 ² ,	København K.
33. Larsen, Karen Holst,	Glomstrup Mark, Rested,	Rested, Mors.
34. Lund, Julie,	Murer Lund, Truust,	Faarvang.
35. Madsen, Ostehandler L. Kr.,	Hjortkær,	Klampenborg.
36. Madsen, Karen Jakobine,	Skallerup Klit,	Sønderlev.
37. Nielsen, P.,	Osteforretningen Gerritsgade 54,	Svendborg.
38. Nødgaard, Jens,		Biersted St.
39. Nielsen, Kirstine,	Klarskovgaard,	Øxendrup.
40. Nielsen, Marie,	Gmd. P. Jensen, Uglerup,	Holbæk.
41. Nergaard, Karen,	Snebjerg,	Herning.
42. Overgaard, Martha,	Søften Præstegaard,	Hinnerup.
43. Pedersen, Knud Lars,	Lille Værløse,	Værløse.
44. Pedersen, J. K.,	Grætrup,	Nørre Snede.
45. Poulsen, Olaf,	Alindelille,	Merløse.
46. Pedersen, Laura,	Graaesminde, Lystofte,	Nykøbing F.
47. Røgild, Marie,	Nortarupgaard,	Fjerritslev.
48. Snebæk, Kristian,	Overfussing,	Bjerregrav.
49. Sørensen, Alfred,	Læborg,	Vejen.
50. Storgaard, Johan Madsen,	Østerholm,	Vadum.
51. Skadhauge, Henriette,	Agdrup,	Brønderslev.
52. Vammen, Hans,	Horsens,	Skørping.

Aargang 1915—16.

1. Andersen, Johs.,	Nybjerg,	Rask Mølle.
2. Andersen, Peder,	Kværkeby Mk.,	Ringsted.
3. Andersen, Olga M.,		Juelsminde.
4. Andersen, Katrine,	Dalsgaard, Fly,	Skive.
5. Andersen, Marie,	Ingvard Andersen, Frammerslev,	Jebjerg.
6. Andersen, Karen,		Martofte.
7. Bakkegaard, Astrid,	Gmd. Chr. Andersen, Skellerup,	Ullerslev.
8. Balle, Kirstine M.,	Høvergaard,	Galten.
9. Birkelund, Sigrid,	Nordrup,	Slagelse.
10. Bødkegaard, Alma,	Ø. Hassing,	Gandrup.
11. Christiansen, Johannes,	Ingemannsvej 2,	Sorø.
12. Christiansen, Fru Maja,	Bredgade 32,	Herning.

13. Christiansen, Anne M.,	Grim-Kombans-Gøta,	Thorshavn.
14. Cour, Ragnhild Ia,	Tved,	Svendborg.
15. Eskær, Svend H.,	Sødinge,	Ringe.
16. Frandsen, Dagny,	Enggaard, Gudum,	Slagelse.
17. Frederiksen, Frederikke,	Pederstrup,	Kjellerup.
18. Gommesen, Marie,	Franebjerg,	Samsø.
19. Hansen, Aage,	Viktualiehandel, Godthaabsvej 45,	København F.
20. Hansen, Svend,		Pederstrup St.
21. Hansen, Oluf K.,	Katrinelyst,	Lejre.
22. Hansen, Johanne,	Petersborg,	Østbirk.
23. Hansen, Thikla,		Vrøgum St.
24. Hansen, Katrine,	Ubberup,	Kalundborg.
25. Jensen, Kr. Ingemann,	Fruerlund,	Hurup.
26. Jørgensen, Georg,	Gmd. P. Jørgensen, Høve,	Dalmose.
27. Jensen, Anna M.,	„Constantia“,	Hedensted.
28. Jensen, Johanne D.,	Søbo,	Grindsted.
29. Jensen, Ellen,	Vejle Mejeri,	Allersted.
30. Jensen, Anna,	Bøgely,	Lunderskov.
31. Jørgensen, Karen Bro,	Rinkenæs,	Sønderjylland.
32. Klausen, Klaudi Søndergaard,	Hovslund,	Sønderjylland.
33. Korsbæk, Peter,	Bærent, Korsbæk,	Klim.
34. Kristensen, Agnes,	Vejerslev Brugsforening,	Thorsø.
35. Larsen, Poul,	Solbakken, Oure,	Stubbekøbing.
36. Larsen, Gmd. Harald,	Vestergaard, Sørbylille,	Sludstrup.
37. Lilleaas, Gunnar Olsen,	Drengehjemmet,	Fredensborg.
38. Larsen, Karla,	Urtebækgaard, Hørup,	Slangerup.
39. Larsen, Hansine,	Øksenhaverne,	Pejrup.
40. Madsen, Svend Thorkild,	Nygaard, Baarse,	Lundby.
41. Methusalemsen, Methusalem,	Bustarfelli, Vapnafjord,	Island.
42. Mortensen, Otto,	Sdr. Taastrup,	Sdr. Ørslev.
43. Mølgaard, Anders,	Skovlund, Gudum,	Lemvig.
44. Møllerhøj, Gdr. Svend,	Lørup Hede,	Rudme.
45. Møllerhøj, Holger,	Nybølle,	Espe.
46. Nielsen, Carl,	Skomager Nielsen, Vejleby,	Skibby.
47. Nielsen, Ejliel,	Baarup,	Merløse St.
48. Nielsen, Emil,	Nielstrup Mk., Voldum,	Randers.
49. Hansen, Gertrud M.,	Villa Tove, M. Rasmussensgade,	Nyborg.
50. Pedersen, Astrid,		Martoftø.
51. Olsen, Karen Margrethe,	Dalgasallé 3, København,	Valby.
52. Pedersen, Gdr. And. Jørgen,	Hørkærsgaard, Tune,	Roskilde.
53. Pedersen, Chrilles Peter,	Jan Petersen, St. Magleby,	Amager.
54. Poulsen, Poul Thomsen,	Sødring,	Havndal.
55. Petersen, Anna,	Smedeforretningen,	Korinth.
56. Enevoldsen, Petrine,	Skibby,	Ormslev.
57. Rasmussen, Carl Johan,	Bøgebjerggd., Hølkerup, Braade,	Nykøbing Sj.

58. Rasmussen, Asta,	Dr. Olgasvej 19,	København F.
59. Rasmussen, Agnes,	Dr. Olgasvej 19,	København F.
60. Rasmussen, Kirstine P.,	Skolegade 11 ^a ,	Esbjerg.
61. Salling, Alfred Knudsen,	Salling,	Højrup.
62. Søberg, Johannes,	Østerlindet,	Sønderjylland.
63. Sørensen, Erik Jensen,	Sjelle,	Skovby.
64. Sørensen, Niels Sommer,	Kastbjerg,	Havndal.
65. Svendsen, Svend Kornelius,		Dragør.
66. Storgaard, Mette K. Madsen,	Østerholm,	Vadum.
67. Svendsen, Knud ditte Marie,	Malmkærgaard,	Sunds.
68. Østergaard, Olga,	St. Brøndum,	Skørping.

INDHOLD

	Side
OM FOLKEHØJSKOLENS GERNING. Af Holger Begtrup	5
EN FYNSK BONDEMAND. Af Ole Jensen	13
AF EN VESTJYDES BARNDOMSMINDER. Ved A. Uhrskov ..	32
MAHATMA GANDHI OG DET UNGE INDIEN. Af C. M. Hauge	52
HVORLEDES SKAL MAN TILRETTELÆGGE ET FOLKELIGT	
OPLYSNINGSARBEJDE? Af Th. Christensen	61
ET FOLKS KAMP FOR SELVSTYRE. Af C. M. Hauge	67
VOR TIDS STØRSTE OPFINDELSE. Af Johs. Petersen	79
HOLGER BEGTRUPS 70-AARS FØDSELSDAG	83
FRA SIDSTE SKOLEAAR. Af Frederik L. Begtrup	92
BREV FRA KANADA. Af Jens Peter Ludvigsen	100
KR. KONGSTAD. Af Frederik L. Begtrup	103
SMAAMEDDELELSER	106
MEDLEMSLISTE	109

TEGNINGERNE

	Side
DEN GAMLE SLOTSGARTNERBOLIG, HILLERØD	5
FRIMENIGHEDSKIRKENS KLOKKESTABEL, VIGNET	11
SANDSTENSHOVEDE FRA KRONBORGS ØSTLØJ	12
UDHUSE VED KARMEITERKLOSTERET, HELSINGØR	13
SANDSTENSHOVEDE FRA KRONBORGS ØSTLØJ	29
SJÆLLANDSK BONDEGAARD (KONGSGAARDEN)	32
FONTÆNE I DEN INDRE SLOTSGAARD, FREDERIKSBORG.	37
MØNTPORTEN, FREDERIKSBORG	45
SNEKKERSTEN, VIGNET	51
HAVEPARTI, MARIENLYST	52
SANDSTENSHOVEDE FRA KRONBORGS ØSTLØJ	57
SPENTRUP PRÆSTEGAARD, JYLLAND	61
PARTI FRA FREDERIKSBORG SLOT	67
FRA MAGDALEN COLLEGE, OXFORD	73
KONG DAVID, KRONBORG KIRKEPORTAL	78
FREDERIKSBORG FRIMENIGHEDSKIRKE	79
NYHUSE SKOLE, HILLERØD	83
FREDERIKSBORG HØJSKOLE, SFT FRA SYD	92
KAPITOLIET, WASHINGTON, VIGNET	99
BAKKEGADE HILLERØD	100
FOTOGRAFI AF KR. KONGSTAD	103
DØRHAMMER PAA ENGELSK KIRKEDØR, VIGNET	107
DØRHAMMER PAA ST. MARIÆ KIRKE, HELSINGØR	108
KLAUS NARS HOLM, VIGNET	127

Alle de her nævnte Tegninger er af Kr. Kongstad. Tegningerne Side 12, 13, 29, 52, 57, 78 og 108 er taget fra Bogen HELSINGØR, Tegninger af Kr. Kongstad med Tekster af H. G. Olrik. (Gyldendalske Boghandel). Tegningerne Side 5, 83 og 100 er taget fra Bogen HILLERØD BY, udgivet af Frederiksborg Amts historiske Samfund, (Gyldendalske Boghandel). Klicheen til Fotografiet af Kr. Kongstad er laant os af »Nordsjællands Venstrebladet«.

Klicheerne til Tegningerne er fremstillet i F. Hendriksens Reproduktionsatelier, København.